

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้
และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถ
ในการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อุเทน วางหา

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมดุชนีพนธ์ และคณะกรรมการสอบดุชนีพนธ์ ได้พิจารณา
ดุชนีพนธ์ของ อุเทน วาษา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษาดุชนีพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

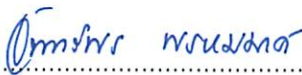
คณะกรรมการควบคุมดุชนีพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.จันทรพร พรหมมาศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต สุรัตน์เรืองชัย)

คณะกรรมการสอบดุชนีพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจนจิต)

..... กรรมการ
(ดร.จันทรพร พรหมมาศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต สุรัตน์เรืองชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับดุชนีพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษาดุชนีพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิชิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ 14 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2560

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ครั้งที่ 2 ปีงบประมาณ 2559

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ดร.จันทิพร พรหมมาศ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตนเรืองชัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชวิทยวิทยา) ตลอดจนเพื่อนครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทำให้ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา จึงขอขอบพระคุณ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ สมาชิกในครอบครัวทุกท่านที่ให้ความรัก กำลังใจ ความห่วงใย และสนับสนุนผู้วิจัยอย่างดีเยี่ยมเสมอมาจนสามารถสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสาขาและต่างสาขาทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์ของดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทิตา แต่บุพการี บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

อุเทน วาหงา

56810088: สาขาวิชา: หลักสูตรและการสอน; กศ.ด. (หลักสูตรและการสอน)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา/ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์/ ความสามารถในการสื่อสาร/ การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้/ ทฤษฎีการสร้างความรู้
 อุเทน วางหา: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (DEVELOPMENT OF SOCIAL STUDIES INSTRUCTIONAL MODEL BY APPLYING COMMUNITY-BASED LEARNING APPROACH AND CONSTRUCTIVISM TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING AND COMMUNICATION ABILITIES FOR MATTAYOMSUKSA THREE STUDENTS OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION SCHOOL) คณะกรรมการควบคุม
 ดุษฎีนิพนธ์: จันทิพร พรหมมาศ, ค.ด., วิชิต สุรัตน์เรืองชัย, กศ.ด. 201 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ การวิจัยดำเนินการเป็น 5 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะเวลาที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะเวลาที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และระยะเวลาที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทสรราชวรวิหาร) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ระยะเวลาที่ใช้เวลาในการเรียนการสอนตามรูปแบบดังกล่าว 15 ชั่วโมง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล 2) ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า (1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

56810088: MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION; Ed.D.
(CURRICULUM AND INSTRUCTION)

KEYWORDS: SOCIAL STUDIES INSTRUCTIONAL MODEL/ ANALYTICAL THINKING/
COMMUNICATION ABILITIES/ COMMUNITY-BASED LEARNING/
CONSTRUCTIVISM

UTHEN WANGHA: DEVELOPMENT OF SOCIAL STUDIES INSTRUCTIONAL
MODEL BY APPLYING COMMUNITY-BASED LEARNING APPROACH AND
CONSTRUCTIVISM TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING AND COMMUNICATION
ABILITIES FOR MATTHAYOMSUKSA THREE STUDENTS OF LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATION SCHOOL. DISSERTATION ADVISORS: CHANPHORN PROMMAS,
Ph.D., VICHIT SURATREUNGCHAI, Ed.D. 201 P. 2017.

The purposes of this research were to develop the instructional model for students to enhance analytical thinking and communication abilities, and to evaluate the developed model through evaluating the student's ability in analytical thinking and communication abilities. The study process comprised five phases. The first phase was analyzing relevant data and theories. The second phase was designing instructional model and the instruments. The third phase was developing model and verify instruments. The fourth phase was applying the model to used. And last was evaluating the effectiveness of the developed model. The samples were 30 students studying in Matthayomsuksa three at Wat Don Kai Dee Municipality School, Samut Sakhon Province by using cluster random sampling. The time spent for evaluation process was 15 hours.

The research results were: 1) the model consisted of principle, objective, learning activities, and measurement and evaluation. 2) Concerning the evaluation of the developed model, it was found that scores on (1) the analytical thinking after participating in the development model which is significantly higher than the pretest score at the .05 level and higher than 75 percent in average at the .05 level. (2) The communication abilities after participating in the development model which is significantly higher than the pretest score at the .05 level and higher than 75 percent in average at the .05 level.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	11
การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา.....	13
การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้.....	23
ทฤษฎีการสร้างความรู้.....	32
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	43
ความสามารถในการสื่อสาร.....	54
รูปแบบการเรียนการสอน.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	78
วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	78
ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	85
ระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	91
ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้.....	97
ระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน.....	99
4	100
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิด ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	100
ตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้น.....	104
5	108
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
สรุปผลการวิจัย.....	111
อภิปรายผลการวิจัย.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	116
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	128
ภาคผนวก ก.....	129
ภาคผนวก ข.....	134
ภาคผนวก ค.....	158
ภาคผนวก ง.....	183
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	201

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของ Beakley และคณะ..... 30
2	ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของ Jordaan..... 31
3	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$) 104
4	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$) 105
5	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$) 106
6	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$) 107
7	ค่าวิกฤตของการแจกแจงแบบ t 191
8	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน..... 192
9	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน..... 193
10	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน..... 194
11	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน..... 195
12	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน..... 197

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (จำนวน 30 ข้อ).....	199
14	ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร (จำนวน 30 ข้อ).....	200

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 รูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism).....	38
3 แบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของ Lasswell.....	59
4 รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	103

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกลไกหลักที่สำคัญต่อการพัฒนากำลังคนของประเทศ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิวัฒนาการของศาสตร์ต่าง ๆ เกิดขึ้นด้วยความรู้ความสามารถของมนุษย์โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการศึกษา ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทต่าง ๆ บนโลกไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว รุนแรง การศึกษาได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถมีชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557, หน้า 6)

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นที่เยาวชนควรจะได้รับพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพสำหรับการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเท่าทัน กรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้ (3Rs) ได้แก่ การอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ และนวัตกรรม (4Cs) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ ทั้งนี้การเรียนการสอนจะเน้นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เข้ากับบริบทของโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไป (Kilbane and Milman, 2014, pp. 5-6; The Partnership for 21st Century Learning, 2015; สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2555, หน้า 1)

สำหรับประเทศไทยเองนั้นได้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาเยาวชนของชาติ เพื่อเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกัน โดยมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ อันเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและการสื่อสาร พร้อมทั้งการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ดังนั้น เด็กไทยจึงควรมีความสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งจะแข่งขันได้ในสถานการณ์ระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ข, หน้า 2)

การเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ มุ่งตอบสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละยุคสมัยเพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อนักเรียนแต่จากสภาพที่เป็นจริงมักจะพบว่านักเรียนส่วนมากขาดความสนใจและใส่ใจในการเรียน (สมพงษ์ จิตระดับ, 2557, หน้า 1) ซึ่งปัจจัยสำคัญน่าจะเป็นการสอนของครู ดังที่ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2557) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาได้ถูกละเลยมาเป็นเวลานานเพราะไม่ใช่วิชาที่เพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) การเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ผ่านมาจึงเป็นการเรียนการสอนแบบสังคมศึกษาเชิงรับ (Passive social studies) ไม่ใช่สังคมศึกษาเชิงรุก (Active social studies) ที่เน้นการแก้ปัญหามากกว่าการให้ข้อมูล ในอนาคตต้องเน้นการสอนสังคมศึกษาในลักษณะของการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาและการสร้างสังคมที่เป็นมาในแต่ละยุคเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพราะอะไร กรณีที่ไม่เป็นอย่างที่เป็นอยู่จะมีทางเลือกใด และอาจจำลองสถานการณ์ว่าถ้าใช้ทางเลือกอื่นจะเป็นอย่างไร การสอนสังคมศึกษาในยุคใหม่จึงต้องเน้นการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การสื่อสาร การทำโครงการ และการฝึกให้มีผลงานใหม่ ๆ หรือทางเลือกใหม่ที่นักเรียนสร้างขึ้นมาเองได้ การเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หรือเชิงรุก จะทำให้สามารถสร้างสังคมที่เอื้อต่อชีวิตและสังคมยุคใหม่สำหรับอนาคตได้อย่างมีคุณค่า

นอกจากนี้จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในประเทศต่าง ๆ ดังเช่น National Council for Social Studies (1994, p. 213) ประเทศสหรัฐอเมริกา Education Scotland Foghlam Alba (2012, p. 1) ประเทศสกอตแลนด์ และกระทรวงศึกษาธิการ (2551 ก, หน้า 1) ประเทศไทยต่างกำหนดไว้ในทิศทางเดียวกันว่า การเรียนสังคมศึกษามีความมุ่งหมายให้นักเรียนที่ผ่านการเรียนวิชานี้ จะมีการพัฒนาความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และคุณค่าของตนเองในช่วงเวลา สถานที่และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน นักเรียนมีการพัฒนาความเข้าใจในวิธีการและรูปแบบในสภาพแวดล้อมของตนเองผ่านการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร ในขณะที่นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่กว้างขึ้นจากบริบทการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งขณะเดียวกันยังคง มุ่งเน้นในประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับความสำเร็จของมนุษย์และวิธีการทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงในสังคม ความขัดแย้งและปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความเข้าใจมากขึ้นถึงโอกาสและความสามารถปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการฝึกและเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบของประเทศชาติและสังคมโลก

เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันได้มีบุคคลต่าง ๆ เสนอไว้ เช่น สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542, หน้า 1-6); ประเวศ วะสี (2548, หน้า 2); วรากรณ์ สามโกเศศ (2553, หน้า ก-ค) และวิจารณ์ พานิช (2555, หน้า 5) ที่ต่างมองในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาเป็นแบบแยกส่วนขาดการเชื่อมโยงระหว่างชั้นเรียนกับชุมชน สังคม หรือวิถีชีวิตจริง ทำให้ขาดพลังที่จะตามทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ การเรียนการสอนในห้องเรียนจึงควรสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การออกแบบการเรียนรู้ต้องให้นักเรียนได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด ซึ่งการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้ ห้องเรียนไม่ใช่บริบทที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในมิติที่ลึก แต่หากได้เรียนในสภาพจริงก็จะได้เรียนรู้ในมิติที่ลึกและกว้างกว่าสภาพสมมติ ซึ่งสังคมความรู้ที่แท้จริงควรมาจากฐานรากของสังคม โดยครูผู้สอนควรมุ่งให้นักเรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติได้เผชิญสถานการณ์และปัญหา ได้ฝึกทักษะการคิด การปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติจนสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทั้งในครอบครัว โรงเรียน และในชุมชน

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based learning) เป็นแนวคิดที่เห็นความสำคัญว่า การเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนในบริบทแวดล้อมที่ตนเองเป็นอยู่ นำความรู้หรือสาระเนื้อหาไปสู่อุปกรณ์ชุมชน สังคม ดังที่ Melville, Berg, and Blank (2008, p. 3); Beakley, Yoder, and West (2003, p. 1) และกระทรวงศึกษาธิการ (2558, หน้า 1) เสนอว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจริงที่ไม่ใช่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว โดยนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและเกิดการเรียนรู้ผ่านการคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ยังกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการพัฒนาแนวคิดทางปัญญาและทักษะทางการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติของนักเรียน พร้อมทั้ง นักเรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

นอกจากนี้ The Glossary of Education Reform (2014) และ The UCLA Community Based Learning Program (n.d.) ได้เสนอไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายรูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในวงกว้างที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากส่วนต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งเป็นการเรียนรู้

จากประสบการณ์ของนักเรียนและผู้สอนร่วมกันกับชุมชน ที่ครูใช้เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่สอนในโรงเรียน เข้ากับชุมชนโดยรอบในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจโดยเชื่อว่าทุกชุมชนมีต้นทุน ทางความรู้และทรัพยากรด้านการศึกษา โดยครูสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนแต่ละบุคคล รวมถึงการสร้างชุมชนเพื่อการเรียนรู้ไปในเวลาเดียวกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ภายใต้บริบทและสถานการณ์จริงในสังคม ของโลกปัจจุบันจึงส่งผลทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความหวงแหนในชุมชน ท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การที่นักเรียนจะเรียนรู้เข้าใจชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนควรมี โอกาสในการคิด วางแผน และลงมือศึกษาในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นสภาพชุมชนจริง เพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งหากใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) น่าจะส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้ของนักเรียน เนื่องจากทฤษฎี การสร้างความรู้เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลักษณะการเรียนรู้ข้างต้น กล่าวคือ การสร้าง ความรู้จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยนักเรียนใช้ความรู้ที่ได้มาใหม่ร่วมกับความรู้เดิม ที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความหมายในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนควรได้ เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงที่นักเรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนที่รับรู้ สถานการณ์นั้นเช่นเดียวกัน การเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือ (Collaborative learning) ความหมายในการเรียนรู้เป็นการต่อรองจากแนวคิดที่หลากหลาย การพัฒนาความคิดรวบยอด ของตนเองได้มาจากการร่วมแบ่งปันแนวคิดในกลุ่มทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active) อยู่เสมอ นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการอภิปราย เสนอความคิดเห็น ความรู้สึก ทักษะคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ข้อมูลข่าวสาร และเจรจาต่อรองที่หลากหลาย นักเรียน แต่ละคนจะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ของตนด้วยและสร้างความหมายของตนเองขึ้นมาใหม่ ในการเรียนรู้ดังกล่าว ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (Sociomoral) ให้เกิดขึ้น และมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือนักเรียน สร้างแรงจูงใจ รวมทั้ง ให้คำปรึกษาและแนะนำ ทั้งด้านวิชาการด้านสังคม รวมถึงดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มี ปัญหา รวมทั้ง ประเมินการเรียนรู้ของนักเรียน (Cobb, 1994, pp. 13-20; Martin, 1994; p. 13; Gredler, 1997, pp. 239-241; ทิศนา แชนมณี, 2555; หน้า 95; กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, หน้า 3-4) และดังผลงานวิจัยของ Armstrong (2003, pp. 124-128) ที่พบข้อสรุปว่าการเรียนการสอน ควรให้โอกาสนักเรียนศึกษาทำความเข้าใจชีวิตความรู้ได้มาจากการประสบการณ์ตรงนักเรียนควรมี การปะทะสังสรรค์กับบุคคลอื่น เพื่อเชื่อมโยงการดำรงชีวิตและสามารถนำมาสะท้อนคุณค่าของ

การเป็นสมาชิกสังคม ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ จึงเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเข้ากับชุมชนและชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวเองก้าวทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ในระดับท้องถิ่นนั้นมีโรงเรียนสังกัดเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ รับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทรัพยากรเพียงพอในการสนับสนุนการจัดการศึกษาได้อย่างเต็มที่ สามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายและวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้ดีกว่าเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีจุดเน้นด้านการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงทั้งในเชิงกลุ่มผู้เรียนและในเชิงเนื้อหา รวมทั้งจุดเน้นในเชิงรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งสามารถกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มผู้เรียนได้ชัดเจน (ประภาพรรณ ไชยวงศ์, 2551, หน้า 24-25) ดังนั้น นักเรียนที่เรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนและสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่เมื่อนักเรียนจบการศึกษาแล้ว

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้มาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสาร ของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นดังกล่าวมีความพร้อมทางวุฒิภาวะและมีความคิดเป็นของตนเอง เป็นเด็กที่เติบโตในชุมชนและส่วนมากมีแนวโน้มที่จะอยู่อาศัยเป็นกำลังสำคัญของชุมชน ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนอันส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

คำถามในการวิจัย

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีองค์ประกอบอย่างไร และผลการใช้รูปแบบดังกล่าวมีผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

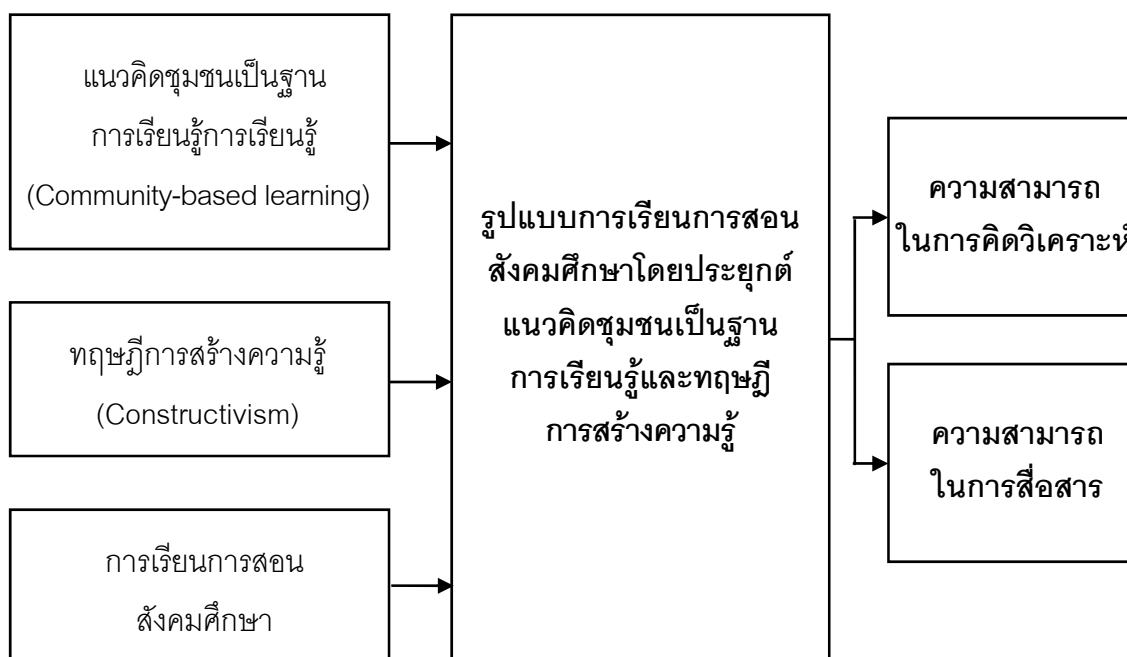
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ที่พัฒนาขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียน 121 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/ 1 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.2 ความสามารถในการสื่อสาร

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาสาระที่ใช้ในการทดลอง คือ รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ปัญหาสังคมไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ใช้เวลาในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิด
ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ จำนวน 15 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจในศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยที่ตรงกับผู้วิจัยจึงนิยามความหมายไว้ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการศึกษาและพัฒนา
แบบแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างเป็นระบบ โดยใช้
รูปแบบ ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎี
ที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 3
การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระยะที่ 4
การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
2. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ใช้สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจริง
ในชุมชน ซึ่งเป็นบริบทของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์
ทางสังคม และมีการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู และนักเรียนกับ
ชุมชน โดยผ่านการคิด การวางแผน และการลงมือปฏิบัติจริงหลากหลายวิธีการ นักเรียนจะได้รับ
ประสบการณ์ตรง อันจะส่งผลให้นักเรียนแต่ละคนจะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จาก
การเรียนรู้ไปใช้ได้จริงในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
3. รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้
และทฤษฎีการสร้างความรู้ หมายถึง แบบแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน และส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทมาก
ในการสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการสืบเสาะหาความรู้ที่ผ่านการคิด วางแผน และลงมือปฏิบัติ
เพื่อศึกษาสถานการณ์หรือประเด็นต่าง ๆ ในบริบทของชุมชนตามสภาพที่เป็นจริง มีการทำงาน
และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจ
จากเนื้อหาสาระของวิชาสู่สถานการณ์ชีวิตประจำวันได้ โดยครูมีบทบาทในการสนับสนุน
การเรียนรู้

4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล แล้วตรวจสอบหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่าง องค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพที่เป็นสิ่งสำคัญของข้อมูลที่กำหนดและนำไปใช้ได้ตาม เป้าหมาย ซึ่งวัดพฤติกรรมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการคิด วิเคราะห์ความสำคัญ เพื่อจำแนกจัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญ และเปรียบเทียบข้อมูล ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ของ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของข้อมูลที่พบเห็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน และด้านการคิดวิเคราะห์ หลักการ เพื่อสามารถระบุหลักการสำคัญแนวคิดหรือความรู้ที่ปรากฏในข้อมูลที่พบเห็น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนคติของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจา ตอรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญและการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีความเหมาะสมตาม สถานการณ์ ซึ่งวัดพฤติกรรมความสามารถในการสื่อสาร ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ ภาษาถ่ายทอดความคิด เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างสมเหตุสมผลและถูกต้องตาม หลักการใช้ภาษา ด้านการเจรจาตอรอง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้อย่างเหมาะสม ต่อตนเองและสังคม และด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคม โดยวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา หมายถึง ผลจากการประเมิน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนหลังเรียนด้วย รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษามีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสามารถ ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. เกณฑ์ หมายถึง ระดับคะแนนในการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ ความสามารถในการสื่อสาร โดยประยุกต์เกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 14) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ 1) ปรับปรุง คือ

มีคะแนนวัดพฤติกรรมการมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ต่ำกว่าร้อยละ 40 2) พอใช้ คือ มีคะแนนวัดพฤติกรรมการมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ระหว่างร้อยละ 40-74 และ 3) ดี คือ มีคะแนนวัดพฤติกรรมการมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินในระดับ ดี คือ มีคะแนนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีการประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นแบบปฏิบัติสำหรับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ ได้
2. ได้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่เป็นทางเลือกให้แก่ครูผู้สอนสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสาร
3. นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองที่สามารถเชื่อมโยงความรู้และความสามารถต่าง ๆ เข้ากับบริบทของชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งส่งผลให้สามารถปรับการดำเนินชีวิตของตนเองได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎี โดยได้นำเสนอรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา
3. การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้
4. ทฤษฎีการสร้างความรู้
5. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
6. ความสามารถในการสื่อสาร
7. รูปแบบการเรียนการสอน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2558-2560) ให้เป็นไปตามความพร้อมและตรงตามความต้องการของท้องถิ่น โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2558, หน้า 5-9) มีจุดเน้นในการจัดการศึกษา คือ ท้องถิ่นจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีคุณภาพ ได้ตามมาตรฐานสากล ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง สันติสุขและยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต เตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ

วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกิจการอาชีพและทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

หน้าที่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนดและตรงตาม ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญาจิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยมและพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นดำเนินการตามความต้องการและค่านึงถึง การมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการและประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษา ทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาเกิดความต่อเนื่องจากแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ที่ผ่านมา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2558, หน้า 1) จึงได้สานต่อแนวคิดการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management: SBM) มาใช้และเพิ่มจุดเน้นของท้องถิ่น ในการพัฒนาโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดเป็นแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (School Based Management for Local Development: SBMLD) ขึ้นสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. หลักการสำคัญในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 1.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อันจะทำให้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการสนองตอบความต้องการ ของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง
 - 1.2 จัดการศึกษาตลอดชีวิตสู่ความเป็นเลิศตามศักยภาพหรืออัจฉริยภาพของ ผู้เรียน เพื่อใช้โรงเรียนในสังกัดเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เด็ก เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ ตลอดชีวิต อันจะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นคนดี มีอาชีพสุจริตสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน ท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข โดยไม่อพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองใหญ่หรือเมืองอุตสาหกรรม ทำให้ครอบครัวอบอุ่น และชุมชนเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ต่อไปได้

2. แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น

2.1 เสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2.2 จัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศตามอัจฉริยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เรียนรู้ตามความต้องการและตามศักยภาพของแต่ละบุคคล จนสามารถนำไปประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นยังมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้มุ่งการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) ที่นำไปสู่การสร้างคุณภาพนักเรียนให้สามารถแก้ปัญหาของชุมชน สังคมและดำรงชีวิตในท้องถิ่นอย่างมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นวิชาที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมผู้วิจัยได้ศึกษาธรรมชาติของสังคมศึกษา เป้าหมายการเรียนการสอนสังคมศึกษา หลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ธรรมชาติของสังคมศึกษา

สังคมศึกษา (Social studies) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคน คนนั้นต้องมีที่อยู่อาศัยอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีชีวิตความเป็นอยู่ มีการบริโภค มีการใช้ทรัพยากร คนเหล่านั้นมีครอบครัว มีกลุ่มสังคมของตนเอง มีชุมชน มีประเพณี วัฒนธรรมในการปฏิบัติตามวิถีของแต่ละกลุ่มวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับคนในโรงเรียนทั้งประถมและมัธยมศึกษา

Wesley (1958) ได้เสนอแนวคิดเริ่มต้นเรื่องสังคมศึกษาไว้ว่า สังคมศึกษา คือ สังคมศาสตร์ที่ถูกนำมาจัดหรือทำให้เข้าใจง่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในการสอน

Laughlin and Hartoonian (1995) ได้กล่าวถึงการสอนสังคมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาว่า ได้มีการปฏิรูปศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ทำให้เป็นสาขาใหม่เรียกว่า สังคมศึกษา (Social studies) ที่เน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี (Cultivation of good citizenship) ส่งผลให้เกิดวิชาสังคมศึกษา เพื่อใช้เป็นวิธีการหรือกระบวนการในการใช้สำหรับการปฏิรูปสังคมอเมริกา (reshaping American society) ที่เน้นการพัฒนาพลเมืองมากกว่าเน้นความรู้

National Council for the Social Studies (1994, p. 3) ได้เสนอเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคมศึกษาไว้ว่า สังคมศึกษาเป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการจากแขนงวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับสถานศึกษา สังคมศึกษาได้รับการพัฒนาให้เป็นรายวิชาอย่างเป็นระบบโดยการบูรณาการชุดความรู้ในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสาระความรู้จากแขนงวิชาด้านมนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของข้อมูล ในฐานะที่เป็นพลเมืองของสังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555 ก, หน้า 21-22) ได้เสนอเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคมศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. สังคมศึกษาเป็นวิชาที่บูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary integration) โดยบูรณาการความรู้จากกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน วัตถุประสงค์และวุฒิภาวะของนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
2. เนื้อหาสังคมศึกษาเป็นเพียงสื่อ (Means) ที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ แต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้สังคมศึกษา คือ การเป็นพลเมืองดีที่มีทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคม
3. การเรียนสังคมศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่เน้นมโนคติ ซึ่งมีการบูรณาการเชื่อมโยงจากหลายสาขาในสังคมศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือสร้างความรู้ใหม่
4. สังคมศึกษามีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำเนื้อหาสาระ โดยเฉพาะกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบสวนสอบสวน เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนานักเรียน

กล่าวโดยสรุป ธรรมชาติของสังคมศึกษาเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ จากแขนงวิชาต่าง ๆ ที่มีการจัดสรรเนื้อหาสาระ ความรู้ ให้ง่ายต่อความเข้าใจของนักเรียน โดยมีการจัดเรียงลำดับของเนื้อหาให้เกิดความรู้ที่เป็นมโนทัศน์ที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ทักษะ เจตคติ มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคม โดยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและการใช้เหตุผลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในฐานะของพลเมืองและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างปกติสุข

เป้าหมายการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษา

นักสังคมศึกษาได้กล่าวถึงเป้าหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

Banks and Banks (1999 อ้างถึงใน วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555 ก, หน้า 26) ได้ อธิบายว่า เป้าหมายของสังคมศึกษา คือ การเตรียมพลเมืองที่สามารถตัดสินใจด้วยการไตร่ตรอง อย่างดี และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของชุมชน ประเทศและโลก และยังมี เป้าหมายย่อยอีก 4 เป้าหมาย ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของเป้าหมายหลัก ดังนี้

1. เป้าหมายด้านความรู้ (Knowledge goals) คือ นักเรียนต้องเก่งด้านความรู้ คือ ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ในแขนงต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบการตัดสินใจจะต้องเป็นความรู้ที่เป็นประโยชน์ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ ถิ่นกรอง และเลือกสรรโดยผู้เข้ามาแล้ว คือ ความรู้ในรูปของมโนคติ หลักการและ ทฤษฎีที่สรุปจากข้อเท็จจริงแล้ว

2. เป้าหมายด้านทักษะ (Skill goals) นักเรียนต้องมีทักษะสำคัญ 4 ประการ คือ ทักษะ การคิด ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้หลักการหรือความรู้ เป็นต้น ทักษะ การสืบสวนสอบสวนทางสังคมศาสตร์ (Social sciences inquiry skills) ได้แก่ การมีกระบวนการ ในการสรุปหลักการหรือการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทักษะวิชาการหรือทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ การอ่าน การฟัง การเขียน การพูดและทักษะกลุ่ม ได้แก่ ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตาม รวมทั้งความสามารถในการทำงานกลุ่ม

3. เป้าหมายด้านเจตคติและค่านิยม (Attitudes and value goals) นักเรียนมีเจตคติ ที่ดีต่อค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมการเห็นคุณค่าของมนุษย์ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ

4. เป้าหมายด้านการปฏิบัติตนในฐานะเป็นพลเมืองของสังคม (Citizen action goals) นักเรียนต้องพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมในการเมือง โดยต้องมีสมรรถนะเป็นพลเมืองดีในสังคม ประชาธิปไตย

Dynneson, Gross, and Berson (2003) ได้สรุปเป้าหมายของสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
2. เพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีวิสัยทัศน์และความเข้าใจต่อชุมชน ประเทศและโลก
3. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถสำหรับการใช้ชีวิตทั้งส่วนตัวและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งความรู้ ทักษะ ค่านิยม ที่เป็นองค์ประกอบอยู่ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
5. เพื่อพัฒนานักเรียนให้เข้าใจในวิธีการและกระบวนการของรูปแบบการเป็นตัวแทนของรัฐบาล
6. เพื่อให้กำลังใจ นักเรียนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม และการทำงานที่มุ่งสร้างสังคมที่ดี
7. เพื่อส่งเสริมการตั้งเป้าหมายที่เน้นสังคมโดยสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นประชาธิปไตย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 ก, หน้า 1) ได้กำหนดเป้าหมายของการเรียนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของตนทั้งในฐานะปัจเจกชนและการอยู่ร่วมกันในสังคม
2. ให้นักเรียนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาและเหตุปัจจัย
3. ให้นักเรียนมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น
4. ให้นักเรียนมีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด
5. ให้นักเรียนมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม
6. ให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต
7. ให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

สิริวรรณ ศรีพหล (2557, หน้า 16-18) ได้อธิบายถึงเป้าหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีของสังคมและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้
2. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

3. เพื่อพัฒนานักเรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ คือ

3.1 ด้านความรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนมีพื้นฐานในการสร้างความคิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักการใช้เหตุผลและสังเคราะห์ข้อมูล จนสามารถสรุปเป็นมโนคติและหลักการในที่สุด

3.2 ด้านทักษะ เพื่อมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะทั้งทักษะทางด้านวิชาการ เน้นทักษะการแสวงหาความรู้และทักษะทางด้านสังคมเน้นการรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นกลุ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เป็นต้น

3.3 ด้านเจตคติเพื่อมุ่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาค่านิยมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนรวมถึง คุณธรรม คือ หลักของความดีความงามและความถูกต้อง

4. เพื่อช่วยในการวางพื้นฐานการดำเนินชีวิตในสังคมให้แก่ผู้เรียนและเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของประเทศและสังคมโลก

จะเห็นได้ว่า เป้าหมายของการเรียนการสอนสังคมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมและวางพื้นฐานในการดำเนินชีวิตแก่นักเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยมและการพัฒนาทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย มีการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของชุมชนและพลเมืองของสังคมอีกด้วย

หลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

นักการศึกษาได้เสนอหลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

Ellis (1977) ได้เสนอหลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ดังนี้

1. ควรสอนนักเรียนให้เกิดความตระหนักในตนเอง สามารถตรวจสอบและเข้าใจในค่านิยม รวมทั้งตระหนักถึงอัตลักษณ์ของตนเอง (Self-identity)
2. ควรเตรียมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต ตลอดจนบทบาทและอิทธิพลของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน
3. ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความแตกต่างของบุคคล ทั้งค่านิยมและการดำเนินชีวิต รวมทั้งการยอมรับในความแตกต่างเหล่านั้น
4. ควรเตรียมให้นักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม
5. ควรเตรียมนักเรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการตรวจสอบและแก้ไขปัญหา ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์ การแก้ปัญหาจากการนำเสนอของบุคคลอื่นได้

6. ควรเตรียมนักเรียนให้มีความตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนเองที่มีต่อสังคมในอนาคต
7. ควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้รับรู้และทราบซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานของบุคคลอื่น และการแก้ปัญหาที่ทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์ดีขึ้น
8. ควรเตรียมนักเรียนให้มีความเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจและเป็นผู้มีทักษะการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ
9. ควรเตรียมนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน และสามารถแข่งขันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของแต่ละบุคคล
10. ควรเตรียมนักเรียนให้มีความตระหนักในศักยภาพของตนเอง รวมทั้งยอมรับในศักยภาพของผู้อื่นเช่นเดียวกัน

National Council for the Social Studies (2002, pp. 11-13) เสนอหลักการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ส่งเสริมธรรมชาติของการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ สู่การพัฒนาการคิดและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวัน
2. เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้กับสาขาวิชาต่าง ๆ
3. ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการเรียนสังคมศึกษา คุณค่าในตนเองและผู้อื่น บนพื้นฐานของค่านิยมที่ดีและสังคมที่เน้นสิทธิส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
4. เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ทำทลายความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการอยากเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ
5. เป็นการเรียนการสอนที่อยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นสำคัญ

ด้วย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555 ข, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ไว้ดังนี้

1. ต้องสอนให้ค่านึงเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา และมีเป้าหมายที่ครอบคลุมถึงมโนคติสำคัญในเรื่อง การดำรงชีวิต การปรับตัว การเปลี่ยนแปลง การเข้าใจตนเองและผู้อื่น ความมีคุณธรรม และความเป็นพลเมืองดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญในการบูรณาการในการเรียนการสอนสังคมศึกษา
2. ต้องใช้หลักการบูรณาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แนวคิดต่าง ๆ จากหลายมิติ รู้จักการเชื่อมโยงข้อมูล ความคิดประเด็นต่าง ๆ จากหลายมุมมอง มีการบูรณาการที่เชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ ในลักษณะแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary)

3. ต้องพัฒนาทักษะทางปัญญาแก่นักเรียน (Intellectual skills) ได้แก่ ทักษะการคิด วิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะการแก้ปัญหา รวมทั้ง การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ก่อนนำมาสู่การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

4. ต้องสอนทั้งในแนวลึก (Depth) และแนวกว้าง (Breadth) การเลือกเนื้อหา ในการสอนเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการวางแผนการสอน การสอนต้องให้นักเรียนเรียนให้ลุ่มลึก ภายในบริบทของเนื้อหา

5. การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จะทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง โดยเฉพาะการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้จากสภาพจริงที่เป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active learning

6. การเชื่อมโยงจากกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลเข้าด้วยกัน จะสะท้อนให้เห็นการเรียนการสอนตามสภาพจริง ซึ่งสามารถจะติดตามความก้าวหน้าและพัฒนา การของนักเรียนได้ชัดเจน รวมทั้งติดตามและพัฒนาการเรียนการสอนของครู เพื่อให้การเรียน การสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบและติดตามกระบวนการเรียนรู้และผล การเรียนของนักเรียนได้ตรงตามเป้าหมาย

7. ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ครูจะต้องมีความเข้าใจในจิตวิทยาที่เกี่ยวกับนักเรียน ในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

7.1 นักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และ พื้นฐานความเป็นมา ดังนั้น ครูต้องรู้จักนักเรียนทุกคนและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

7.2 การเรียนรู้ของนักเรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้หลายลักษณะไม่ว่าจะเกิดจาก การท่องจำ จากการสรุปมโนคติหรือจากการได้รับข้อมูลใหม่ แต่ทั้งหมดนี้ นักเรียนจะต้อง มีการเรียนรู้เป็นลำดับขั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้การเสริมกำลังใจจะทำให้ นักเรียนมีความภูมิใจและมีกำลังใจเรียน ครูจะต้องมีความตระหนักและสนใจในเรื่องนี้ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการสอน

7.3 การสร้างความสนใจและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูต้องเปิดโอกาส ให้นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมด้วยจึงจะทำให้ นักเรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้

7.4 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนอย่างชัดเจนและทันที จะทำให้นักเรียนนำไป ปรับปรุงและแก้ไขได้ทันที ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ

จากหลักการสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนการสอน สังคมศึกษาเน้นหลักการบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ที่มีการเชื่อมโยงความรู้ ทักษะสู่การพัฒนา การคิด มีการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นต่อนบนพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการยอมรับ

ในความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้ รวมทั้งมีการประเมินผล การเรียนการสอนตามสภาพจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และตระหนัก ถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีต่อชุมชนและสังคม

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 ข, หน้า 1-5) ได้กำหนดหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

2. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ ดังนี้

2.1 ศาสนา ศีลธรรมจริยธรรมแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2.2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมระบบการเมือง การปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

2.3 เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

2.4 ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

2.5 ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในแต่ละสาระจะมีมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

- สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

- สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

- สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

- สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ในมาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข โดยนักเรียนจะได้เรียนรู้ เข้าใจและปฏิบัติตนในความเป็นพลเมืองที่อยู่ในความแตกต่างและความหลากหลายของการดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคมรวมทั้งนักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในชุมชนและสังคม ในตัวชี้วัดที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง

การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based learning) ผู้วิจัยได้ศึกษา ความหมาย หลักการพื้นฐาน ขั้นตอน และเป้าหมายของการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

ความหมายของการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

Owens and Wang (1996, p. 1) ให้ความหมายว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยการให้บริการแก่ชุมชน โดยชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและคนในชุมชน ซึ่งส่งเสริมนักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Beakley et al. (2003, p. 1) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้สรุปได้ว่า เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการทำงานที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจริงที่ไม่ใช่โรงเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้จากครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนอยู่ตลอดเวลา การเรียนการสอนในบางกรณีอาจเกิดขึ้น จากสถานที่ทำงาน บุคคลรอบข้าง การพักผ่อน หรือกิจกรรมที่กระทำในเวลาว่าง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนหลังจากที่สิ้นสุดการเรียนการสอนจากชั้นเรียนในแต่ละวัน

The Glossary of Education Reform (2014, p. 2) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสิ่งที่สอนในโรงเรียนเข้ากับชุมชน รวมถึงสถาบันในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม มรดกทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นฐานเป็นการสร้างแรงจูงใจ โดยทุกชุมชนมีต้นทุนทางความรู้ และทรัพยากรด้านการศึกษา ที่ครูสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพให้แก่นักเรียน

The UCLA Community Based Learning Program (n.d.) ได้ให้ความหมายการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการเรียนรู้จากประสบการณ์ระหว่างนักเรียน ผู้สอนและชุมชน ขณะทำกิจกรรมนักเรียนจะได้รับความรู้ ทักษะและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนและช่วยให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูกต้อง

วิทยากร เชียงกุล (2550) ได้อธิบายว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากชุมชน เช่น การศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการทำมาหากินหัตถกรรม การศึกษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน จากบุคคล และองค์กร ในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียน

ครรชิต พุทธิโกษา (2554, หน้า 2-3) ได้อธิบายว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็น ฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะและความสามารถของสมาชิกชุมชน ลดช่องว่างทางความรู้ระหว่างชุมชนเมืองและชุมชน ชนบทและให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน โดยให้ความสำคัญ กับการใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เข้าถึงความรู้ในทางตรงได้โดยง่ายฝึกให้ คิดเป็นทำเป็น รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบตลอดกระบวนการตั้งแต่ การวิเคราะห์ปัญหา แนะนำ ทดสอบ สาธิตตัดสินใจ การยอมรับและการประเมินผล โดยเฉพาะ การปฏิบัติร่วมกันในทุกขั้นตอนเพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของชุมชนดังกล่าวนี้ต้องคำนึงถึงพื้นฐานดั้งเดิม ของแต่ละชุมชน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสิ่งที่สอนเข้ากับชุมชน เป็นโอกาสที่ นักเรียนได้ให้บริการแก่ชุมชน นักเรียนได้เรียนรู้สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม จริงในชุมชน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลทั่วไป และมีการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน กับนักเรียน นักเรียนกับครู และนักเรียนกับชุมชน โดยผ่านการคิด การวางแผน และการลงมือ ปฏิบัติจริงหลากหลายวิธีการ นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับ การดำรงชีวิตที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน

หลักการพื้นฐานของการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

Owens and Wang (1996, pp. 2-3) อธิบายเกี่ยวกับหลักการสำคัญในการเรียน การสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่การศึกษาก่อนวัยเรียน ไปจนถึงการศึกษาสำหรับประชาชน
2. การเรียนรู้เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและชุมชนด้วยตนเอง ดังนั้น ทั้งนักเรียน ครู และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียน

3. การประกอบอาชีพในอนาคตจะไม่ได้ต้องการเรียนเฉพาะด้านตัวความรู้ แต่รวมถึงคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการนำความรู้ไปใช้ เป็นต้น

4. คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรับผิดชอบต่อครอบครัวและชุมชนที่อยู่อาศัย

5. ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนมีจำนวนมากเกินกว่าที่โรงเรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น บุคคลในครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในสังคมจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนด้วย

6. ครู โรงเรียนและชุมชนบางส่วน อาจมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนั้น จึงต้องให้ทุกคนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นสิ่งที่มีความท้าทายและสำคัญเป็นอย่างมาก แล้วต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนชุมชน

Beakley et al. (2003, pp. 2-10) ได้เสนอหลักการการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนอย่างครอบคลุมทุกด้าน เป็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาให้มุ่งใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนเพื่อดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. ระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ซึ่งใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ ที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียน รวมทั้ง ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับภาคธุรกิจ ในชุมชนในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคเอกชน

3. จัดการศึกษาโดยชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อบูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งมุ่งให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่จะส่งผลต่อประสบการณ์และการมีงานทำในอนาคต รวมทั้ง การดำรงชีวิตของนักเรียนในสังคมได้อย่างปกติสุข

4. มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ต้องกำหนดในการพัฒนาทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชนของตนเองอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการประเมินผลอย่างครอบคลุม ยืดหยุ่นและหลากหลาย

5. โรงเรียนจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานและการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคใหม่ เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนรู้นอกเหนือจากในห้องเรียน โดยใช้ชุมชนเป็น

แหล่งเรียนรู้ จัดโอกาสนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความพร้อมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคต

6. การประเมินผลควรดำเนินการอย่างครอบคลุมและต่อเนื่องตามสภาพจริง ทั้งด้านการดำรงชีวิตในสังคมและการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด โดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ตรงตามความต้องการ

7. การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมจริงในชุมชน ครูควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการเรียนรู้และการทำงานอย่างต่อเนื่อง

8. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ นำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ควรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการพัฒนาการตามช่วงวัยของนักเรียน

10. การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความสามารถในการจัดการกับปัญหาของนักเรียน ผ่านการเรียนรู้ในชุมชนที่ได้จัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งมีครูและผู้รู้ในชุมชนเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ

11. ความต่อเนื่องของหลักสูตรในการใช้การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต โดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในห้องเรียนและในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระยะยาวอีกด้วย

12. การยอมรับของชุมชนและความร่วมมือของท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของชุมชน ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในชุมชน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

กล้า ทองขาว (ม.ป.ป., หน้า 4-5) อธิบายหลักการจัดการศึกษาตามแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ที่มีชื่อว่า EPALI ว่าประกอบด้วยหลักการ 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. หลักการกระจายอำนาจประชาชนและชุมชน (Empowering people = E) มุ่งให้ประชาชนและชุมชนมีสิทธิ มีอิสระในการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทาง หรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้

2. หลักการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน (Participatory learning = P) ชุมชนหรือผู้นำ หรือผู้แทนองค์กรในชุมชน มีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามผล ประเมินผล และเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้กับนักเรียน

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area focused = A) เป็นการจัดการศึกษาโดยใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไก มีสภาผู้นำชุมชน โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชน มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชน ใช้เป็นฐานความคิดและใช้ทำแผนชุมชน ในการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและเป้าหมายของชุมชน รวมทั้งบูรณาการทรัพยากรของชุมชน ท้องถิ่นและการสนับสนุนจากรัฐ

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดนักเรียนเป็นตัวตั้ง (Life, Learners Centered = L) นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการอย่างมีความสุข และเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าของท้องถิ่น ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ประวัติศาสตร์ชุมชน การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ตลอดจนรู้เท่าทันโลก นำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืน สาระการเรียนรู้เน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย (Integrated education systems approach = I) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แยกการจัดการทั้งสามระบบออกจากกัน แต่เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

จากหลักการพื้นฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ของนักเรียนจากประสบการณ์ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตจริงและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและในชุมชน ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และบุคคลในชุมชน มีการถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม รวมทั้ง ส่งเสริมทักษะชีวิตและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของนักเรียน

เป้าหมายของการเรียนสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

เป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ มีดังนี้
 Jordaan (2007, p. 2) ได้อธิบายเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งทฤษฎีและประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ
2. เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนซึ่งช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชุมชน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่
4. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในตัว of นักเรียน
5. เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และบุคคลอื่นในชุมชน
6. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความสนใจและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
7. เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมและการเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน
8. เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเรียนรู้ของนักเรียนในสังคม
9. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน และ

การมีประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย

10. เพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อของนักเรียน รวมทั้ง ส่งเสริมทางเลือกที่หลากหลายในการประกอบอาชีพของนักเรียน

11. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน
12. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และได้เรียนรู้วิธีการทำงาน
13. เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบในท้องถิ่น

วรการณ สามโกเศศ (2553) ได้เสนอว่า เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ มีดังนี้

1. เป็นการศึกษาทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานราก โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชน เดิมเดิมการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน
2. เป็นการศึกษาที่เชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บนหลักการการศึกษา เพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา ทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ
3. เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งแทนการเอาวิชาเป็นตัวตั้งโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรม เป็นการศึกษาแบบเปิดที่ทุกคนมีสิทธิ เพื่อที่จะให้ความเห็นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาที่พึงเสียงประชาชน

4. เป็นการศึกษาที่สามารถรองรับผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ไม่ประสงค์เข้ารับการศึกษาระบบ แต่สามารถศึกษาต่อด้วยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐและการยอมรับจากสังคม และหากต้องการกลับเข้าสู่การศึกษาในระบบก็สามารถเทียบความรู้และประสบการณ์ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นองค์รวม

5. เป็นการเพิ่มความสำคัญของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น และสถาบันสังคมอื่น ๆ เฉพาะสถาบันครอบครัว ต้องหันมาให้ความสำคัญกับเยาวชนและบุตรหลาน โดยร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มารยาท ประเพณีและวัฒนธรรมภายในครอบครัวและชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็งเป็นฐานรากของสังคม

6. เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้คือ หัวใจของการพัฒนา แผนการพัฒนาของชุมชนเป็นแผนอย่างบูรณาการ เพราะเชื่อว่า การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ จะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง ส่งผลให้เกิดทักษะทางสังคมและการเป็นพลเมืองของสังคม รวมทั้ง นักเรียนได้มีโอกาสบริการชุมชนและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

Beakley et al. (2003, p. 38) เสนอขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของ Beakley และคณะ

ขั้นตอน	การดำเนินงานของครู
1. สื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานกับผู้ปกครอง - สำรวจความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน - เตรียมความพร้อมให้นักเรียนก่อนการเรียนการสอน
2. สำรวจสิ่งแวดล้อมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน - กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน
3. วางแผนการจัดกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความต้องการและแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน
4. ขอรับการสนับสนุนจากโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติและขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียน
5. กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุเนื้อหา ขอบเขต และรายละเอียดของเนื้อหาและความต้องการของนักเรียน พร้อมทั้งขั้นตอน แนวทางการจัดกิจกรรม และการสนับสนุนจากชุมชน
6. วางแผนการดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนและวิธีการสอนที่เหมาะสม โดยการออกแบบแผนการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและครอบคลุมเนื้อหา
7. จัดทำแผนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำแผนการสอนที่เน้นกิจกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียน และแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งมีการวัดและประเมินที่หลากหลาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินงานของครู
8. สํารวจแหล่งเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - สํารวจและกำหนดแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน - ติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน
9. สอนและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง - ประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง ทั้งในชั้นเรียนและในชุมชนโดยครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
10. ประเมินผลการจัดกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินผลกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งระบบ - ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการครั้งต่อไป

Jordaan (2007, p. 5) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของ Jordaan

ขั้นตอน	การดำเนินงานของครู
1. เตรียมการ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ระบุความจำเป็น 2) กำหนดทักษะและความรู้ของนักเรียน 3) กำหนดข้อมูลใหม่ที่นักเรียนได้รับ 4) ประสานความร่วมมือกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในของชุมชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินงานของครู
2. ดำเนินการเรียนการสอน	5) จัดทำแผนงานที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ 6) ออกแบบการให้บริการและการเรียนรู้ 1) ให้ความสำคัญดูแลนักเรียนให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ความรู้และทักษะต่าง ๆ 2) ให้นักเรียนนำเสนอผลการปฏิบัติ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงในการเรียนการสอนไป
3. สะท้อนการปฏิบัติ	- ร่วมกันอภิปรายกับนักเรียนเกี่ยวกับประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชนรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น
4. นำเสนอและเผยแพร่	- จัดกิจกรรมรายงานผลกับเพื่อนนักเรียนครูและชุมชน รวมทั้งขยายโครงการที่ประสบความสำเร็จให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคต

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ครูควรออกแบบและจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันกับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำกิจกรรมสำหรับรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ทฤษฎีการสร้างความรู้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) เป็นทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ครูจึงนำทฤษฎีนี้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับการเรียนรู้ในเรื่องใหม่ ๆ จนเกิดการปรับและสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงเกิดทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รายละเอียดมีดังนี้

ความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้

นักการศึกษาได้อธิบายความหมายเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างความรู้ไว้ดังนี้

Glaserfeld (1991, p. 43) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้ว่าเป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากปรัชญา จิตวิทยา และการศึกษา โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าความรู้ไม่ได้เกิดจากการรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างขึ้นโดยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ ส่วนการรับรู้เกิดจากการปรับตัวและการนำประสบการณ์ทั้งหมดมาใช้

Krogh (1994, p. 556) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้ว่าเป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับการพัฒนาการในการสร้างความรู้ สถิติปัญญา จริยธรรมขึ้นมาด้วยตัวของผู้เรียน ซึ่งพัฒนาการ เป็นผลมาจากการซึมซับเข้าโครงสร้าง (Assimilation) และการปรับโครงสร้าง (Accommodation) ของผู้เรียน

Fosnot (1996 อ้างถึงใน จันทร์พร พรหมมาศ, ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้ว่า ความรู้เป็นสิ่งชั่วคราว มีการพัฒนา ไม่มีความเป็นปรนัยและถูกสร้างขึ้นภายในตัวบุคคล บุคคลจะสร้างความรู้หรือความหมายของสิ่งที่รับรู้โดยอาศัยสื่อกลางทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ความรู้จึงเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือความรู้เดิมของแต่ละบุคคล ส่วนการเรียนรู้เป็นกระบวนการกำกับตนเองที่บุคคลใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างสิ่งที่เคยเรียนรู้หรือความรู้ที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่รับรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

Selley (1999, pp. 3-6) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการสร้างความรู้สรุปได้ว่า บุคคลสร้างความรู้จากการคิดของตนเองซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคลโดยไม่รู้ตัว ด้วยการนำความรู้มาตีความหมายใหม่ ซึ่งความรู้อาจได้มาจากประสบการณ์ตรงของตนเองและจากการแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น แล้วจึงสร้างความรู้ของตนเองและสอดคล้องกับของโลกโดยรวมขึ้นมา

ไพจิตร สดวกการ (2539, หน้า 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นทฤษฎีที่เกิดจากกระทำของตนเอง สามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม จึงเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นภายในสมอง ซึ่งอาจสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความเข้าใจหรือข้อเท็จจริงที่มีอยู่ก็ได้

สุมาลี กาญจนชาติ (2543, หน้า 15-16) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้ไว้ว่า บุคคลสร้างความรู้หรือความหมายของสิ่งที่รับรู้ขึ้นมาด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อกลางทางสังคมและวัฒนธรรมในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ความรู้จึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน ส่วนการเรียนรู้เป็นการที่บุคคล

สร้างความหมายหรือความเข้าใจกับสิ่งที่รับรู้ใหม่ ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่เคยรู้จึงทำให้ความหมายหรือความเข้าใจที่บุคคลแต่ละคนที่สร้างขึ้นอาจแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ภาษาและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน

จากการศึกษาความหมายของทฤษฎีการสร้างความรู้ที่เสนอไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ได้พบเห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยอาศัยสื่อกลางทางสังคมและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้เกิดความรู้ขึ้นมาใหม่ในตัวของผู้เรียนซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการสร้างความรู้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ประกอบด้วย 2 แนวคิดที่สำคัญ คือ Cognitive constructivism และ Social constructivism (Richey, Klein, & Tracey, 2011, p. 129) ดังนี้

1. Cognitive constructivism

Cognitive constructivism มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของ Piaget โดยมองว่า การที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่แรกเกิดจะมีผลทำให้ระดับสติปัญญาของบุคคลนั้นพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดย Piaget (1975 อ้างถึงใน McCown & Roop, 1992, pp. 49-50; Driscoll, 1994, p. 197; จันทิพร พรหมมาศ, 2541, หน้า 35-36; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556, หน้า 48-49) มีแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลว่าเกี่ยวข้องกับกระบวนการพื้นฐาน 2 ประการ คือ

1.1 การจัดระบบโครงสร้าง (Organization) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้รวบรวมจัดระเบียบ เรียบเรียงประสบการณ์และความคิดของตนอย่างอัตโนมัติและต่อเนื่องเป็นขั้นตอน

1.2 การปรับข้อมูล (Adaptation) เป็นกระบวนการปรับข้อมูลให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วยโดยการปรับตัวของบุคคล ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญคือ

1.2.1 การซึมซับ (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและตีความหรือรับข้อมูลที่รับรู้ใหม่มาปรับเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิมของตนเอง

1.2.2 การปรับโครงสร้าง (Accommodation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและปรับโครงสร้างความรู้เดิมของตนเองให้สอดคล้องกับข้อมูลที่รับรู้ใหม่ซึ่งขัดแย้งกับความรู้เดิมนั้น

Piaget (1975 อ้างถึงใน McCown & Roop, 1992, pp. 49-50; Woolfolk, 1993, pp. 28-29; จันทรพร พรหมมาศ, 2541, หน้า 37-38; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556, หน้า 49-50) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางเรียนรู้ของบุคคลที่แตกต่างกันมี 4 ประการ คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) บุคคลมีการพัฒนาการทางสติปัญญา เมื่อมีความพร้อมด้านร่างกาย อวัยวะรับสัมผัส และระบบประสาทที่มีความพร้อม มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล
2. ประสบการณ์ (Experience) การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคคลเกิดการสังสมของประสบการณ์ โดยประสบการณ์ของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และ 2) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคิดหาเหตุผลทางคณิตศาสตร์
3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social transmission) เป็นการที่พ่อแม่ ครู และบุคคลที่อยู่รอบตัวเด็กจะมีการถ่ายทอดความรู้หรือสอนให้เด็กที่พร้อมที่จะรับถ่ายทอดซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการทางความรู้ของแต่ละบุคคล
4. กระบวนการพัฒนาภาวะสมดุล (Equilibration) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละคนเมื่อเด็กมีความขัดแย้งทางปัญญา เด็กก็จะลดความขัดแย้งดังกล่าวโดยการรับความรู้ใหม่ ความรู้เดิม หรือสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ ด้วยกระบวนการดังกล่าวเท่ากับว่าเด็กได้กำลังสมดุลทางปัญญา กระบวนการพัฒนาภาวะสมดุลจึงเป็นกระบวนการควบคุมพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง (Self-regulation) ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดภาวะสมดุลระหว่างประสบการณ์ใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ตลอดเวลา

จากแนวคิด Cognitive Constructivism ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเกิดจากการซึมซับจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมีการปรับโครงสร้างความรู้และประสบการณ์เดิมให้สอดคล้องกับข้อมูลที่รับเข้ามาใหม่ให้เกิดสมดุลย์ทางปัญญา ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยการพัฒนาทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไปตามวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และการได้รับการถ่ายทอดทางสังคมเป็นสำคัญ

2. Social constructivism

Social constructivism มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการเชิงสังคมของ Vygotsky ซึ่งมองว่า วัฒนธรรมและสังคมมีผลต่อการพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลและการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดย Vygotsky (1978 อ้างถึงใน Gredler, 1997, pp. 239-241; Wing & Putney, 2002, pp. 90-94; สุมาลี กาญจนชาติ, 2543, หน้า 17-18;

สุรวงศ์ ไคว้ตระกูล, 2556, หน้า 61-63) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล ไว้ดังนี้

2.1 การเรียนรู้ของบุคคลจะต้องอาศัยสื่อกลาง (Mediation) ในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 ภาษา (Language) เมื่อเด็กมีพัฒนาการมากขึ้นความคิดกับภาษาจะมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยความคิดจะถูกแสดงให้เห็นออกมาผ่านทางภาษา ซึ่งภาษาที่แสดงออกมากก็จะมีความเป็นเหตุเป็นผลกันมากขึ้น ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความคิดของเด็ก และขณะเดียวกันเด็กก็พัฒนาภาษาโดยผ่านทางความคิดด้วยเช่นกัน

2.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับพ่อแม่ ครู และคนอื่น ๆ จะช่วยให้เด็กได้สร้างความรู้และสามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่จะเอื้อให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างที่ให้ ความช่วยเหลือและสนับสนุนมากน้อยเพียงใด

2.2.3 วัฒนธรรม (Culture) เด็กจะปรับเปลี่ยนความคิดความเข้าใจไปตามประสบการณ์ที่ได้จากสังคมและวัฒนธรรมของตนเองจนกระทั่งสร้างความรู้ขึ้นมา ซึ่งจะทำให้เด็กมีการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมจะถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของความเชื่อและค่านิยมในวัฒนธรรมนั้นไปสู่เด็ก ๆ ทำให้เขารู้ว่า เขาคิดอะไร และควรทำอย่างไรจึงจะเหมาะสม

2.2.4 การเลียนแบบ (Imitation) บทบาทของการเลียนแบบมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการ โดยเป็นการที่เด็กสร้างความเข้าใจขึ้นภายในตนเอง อันเป็นการขยายสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ เด็กอาจจะยังไม่เข้าใจได้ในขณะนั้น แต่ถ้าได้ทำซ้ำหลายครั้ง เด็กก็จะได้เรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

2.2.5 การชี้แนะหรือการช่วยเหลือ (Guidance or assistance) เป็นการร่วมมือทางสังคมที่สนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจของเด็กให้ได้รับการพัฒนา โดยเน้นไปที่การมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่มากกว่าให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์การเรียนรู้ นั้น ๆ หรือก็คือ การเสริมต่อการเรียนรู้ของตนเอง

2.2 การขยายขอบเขตการเรียนรู้ (The zone of proximal development) หรือเรียกว่า ZPD ซึ่งเป็นขอบเขตระหว่าง 2 สิ่ง คือ ขอบเขตที่เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองโดยอิสระ กับอีกขอบเขตที่เด็กสามารถทำได้เช่นกันแต่ต้องได้รับชี้แนะช่วยเหลือในการเรียนรู้ หรือการทำงานร่วมกับผู้ที่มีความชำนาญกว่าในเรื่องนั้น ๆ เพื่อลดช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการทางความรู้ที่เด็กมีอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะส่งผลให้เด็กสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ในเวลาต่อมา

2.3 การเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) เป็นการให้ความช่วยเหลือเด็ก

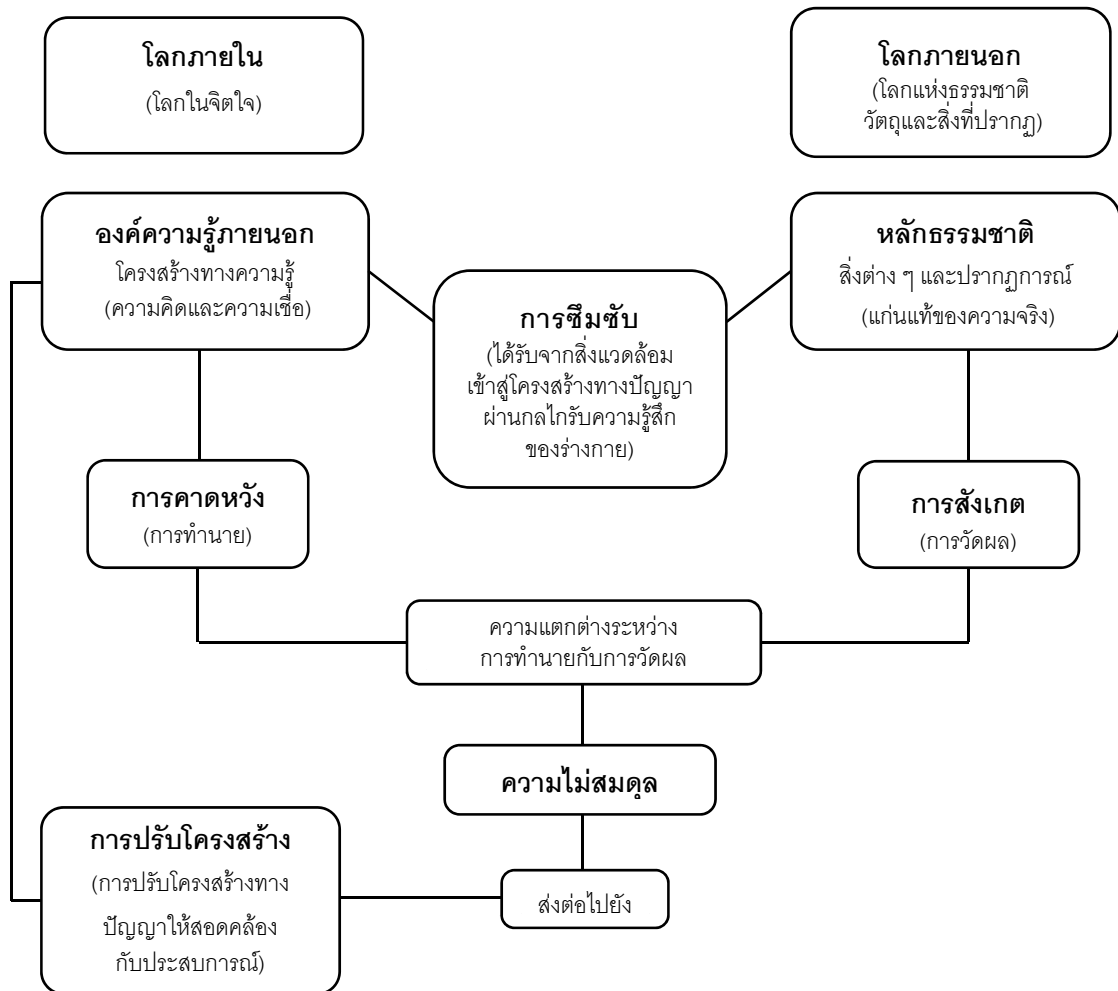
ในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา หรือการทำงานบางอย่างโดยวิธีหนึ่งซึ่งเด็กไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะไปกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในตัวของเด็ก ช่วยให้เด็กประสบผลสำเร็จ เอื้ออำนวยให้เด็กสามารถสร้างความรู้ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามลำพังได้ให้ก้าวไปสู่ขั้นหรือระดับพัฒนาการที่สูงขึ้น โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการขยายขอบเขตการเรียนรู้ (The zone of proximal development) ของ Vygotsky

จากแนวคิด Social constructivism ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมและสังคมมีผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคล โดยการเรียนรู้ผ่านสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ครู และคนอื่น ๆ จะช่วยให้นักเรียนได้สร้างความรู้และสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การได้รับการชี้แนะ ช่วยเหลือ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความชำนาญมากกว่าก็จะทำให้นักเรียนเกิดการเสริมต่อการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ และนำไปสู่การขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองได้

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นทั้ง 2 แนวทาง คือ Cognitive constructivism และ Social constructivism ผู้วิจัยได้สรุปเพื่อนำเป็นหลักการในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ได้ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง โดยการปรับความรู้และประสบการณ์เดิมให้สอดคล้องกับความรู้ใหม่ที่รับเข้ามา ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้อาจจะแตกต่างกันออกไปตามการแปลความหมายของผู้เรียนแต่ละบุคคล
2. การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม โดยอาศัยสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้และสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่
3. การได้รับการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญกว่าจะทำให้ นักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองได้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ สามารถสรุปเป็นรูปแบบการเรียนรู้อตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ (Saunders, 1992, p. 139)

การนำทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

การศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดตามทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ มีดังนี้

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้

นักการศึกษาได้นำทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

ดังนี้

Rugen (1997) ได้กล่าวถึงแนวทางการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้สรุปได้ดังนี้

1. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสืบสอบ โดยเลือกปัญหาตามความสนใจและเกี่ยวข้องกับตัวเอง ครูอาจใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนมองเห็นประเด็นของปัญหา

2. วางโครงสร้างของการเรียนรู้จากมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของมโนทัศน์เหล่านั้นก่อนที่จะเรียนรู้มโนทัศน์เฉพาะ

3. ส่งเสริมและให้เห็นคุณค่าในการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม หรือแสดงผลโต้แย้งความเห็นของผู้อื่น

4. ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

5. ตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนก่อนที่จะจัดการเรียนการสอน และจัดการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิม

6. ประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนในขณะที่มีการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

Murphy (1997) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ของนักการศึกษาต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การกระตุ้นให้นักเรียนใช้มุมมองที่หลากหลายในการนำเสนอความหมายของมโนทัศน์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ของเรื่องที่เรียน

2. ให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของการเรียนของตนเองหรือจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเกิดจากการเจรจาต่อรองระหว่างนักเรียนกับครู

3. ให้ครูแสดงบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ผู้กำกับ ผู้ฝึกฝน ผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำในการเรียนรู้ของนักเรียน ฯลฯ

4. จัดบริบทของการเรียนการสอนที่ส่งเสริมวิธีการคิด การกำกับการเรียนรู้ และรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

5. ส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาความรู้อย่างอิสระ วางแผน และการดำเนินงานมีการเจรจาต่อรองและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้

6. จัดสถานการณ์การเรียนการสอน สภาพแวดล้อม เนื้อหาและงานที่เกี่ยวข้องตามสภาพที่เป็นจริง รวมทั้ง พิจารณาจากความรู้เดิม ความเชื่อ และทัศนคติของนักเรียน

7. ส่งเสริมการแก้ปัญหา ทักษะการคิดระดับสูง และความเข้าใจของนักเรียนในเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้งจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

8. วัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพที่เป็นจริงในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

ทศนา เขมมณี (2552, หน้า 43) ได้กล่าวว่า การนำทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ให้นักเรียนทบทวนความรู้เดิม
2. ให้นักเรียนได้รับ แสวงหา รวบรวม ข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง
3. ให้นักเรียนได้ศึกษา คิด วิเคราะห์และสร้างความหมายของข้อมูลหรือประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ

4. ให้นักเรียนได้สรุปและจัดระเบียบความรู้ ข้อมูล หรือจัดโครงสร้างความรู้ด้วยตนเอง

5. นักเรียนได้แสดงออกในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

จากแนวทางของนักการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน ได้ดังนี้

1. ให้นักเรียนกำหนดหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งที่จะเรียนตามความสนใจของตนเอง
2. ให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการคิด การวางแผนและการเจรจาต่อรอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง
3. ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองในการสืบสอบจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันในสถานการณ์ที่เสมือนจริงหรือสภาพแวดล้อมจริงในสังคม
4. ให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแสดงเหตุผลกับผู้อื่นอย่างหลากหลาย
5. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้
นักการศึกษาได้นำเสนอบทบาทของครูตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ไว้ดังนี้

Brooks and Brooks (1999, pp. 99-116) ได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ สรุปได้ดังนี้

1. ครูสนับสนุน ยอมรับความเป็นอิสระและความคิดริเริ่มของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิดด้วยตนเอง
2. ครูใช้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลเบื้องต้น พร้อมกับการใช้ประสาทสัมผัสการมีปฏิสัมพันธ์และการใช้ของจริง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมิน

3. ครูใช้คำพูดในการกระตุ้นให้นักเรียนจำแนก คิววิเคราะห์ ทำนาย และสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน
 4. ครูยอมรับและส่งเสริมยินยอมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อบทเรียนกลยุทธ์การเรียนการสอนและแก้ไขเนื้อหา เพื่อปรับให้สอดคล้องกับลักษณะความสนใจและความต้องการของนักเรียน
 5. ครูควรตรวจสอบความรู้และความเข้าใจของนักเรียนก่อนที่จะแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ การที่ครูแสดงความคิดเห็นออกมาก่อนที่จะถามความเข้าใจของนักเรียน อาจจะเป็นการจำกัดความคิดของนักเรียน
 6. ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสนทนาระหว่างนักเรียนด้วยกัน ครู และบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประนีประนอมความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน
 7. ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้สืบสอบหาคำตอบโดยครูตั้งคำถามที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างรอบคอบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสืบสอบของนักเรียน
 8. ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้มีการตอบสนองต่อสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตรวจสอบและประเมินความเข้าใจความคิดของตนเอง
 9. ครูควรจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เกิดความขัดแย้งทางความคิดซึ่งจะทำให้ นักเรียนได้มีโอกาสในการอภิปรายและโต้แย้งเพื่อส่งเสริมการคิดระดับสูงของนักเรียน
 10. ครูต้องให้เวลานักเรียนคิดหาคำตอบภายหลังจากที่ถามคำถามไปแล้ว ซึ่งการที่ครูต้องการคำตอบจากนักเรียนในทันทีทำให้เกิดการยับยั้งความคิดของนักเรียน
 11. ครูให้เวลาแก่นักเรียนในการหาความสัมพันธ์หรือเปรียบเทียบข้อมูลที่เรียน เพื่อให้ นักเรียนได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ทางความคิดด้วยตนเอง
 12. ครูควรสร้างเสริมความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน โดยใช้วิธีการเรียนแบบวงจร การเรียนรู้ (Learning cycle) เพื่อให้นักเรียนค้นหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่สนใจจะเรียนรู้ด้วยตนเอง
- วรรณทิพา รอดแรงคำ (2541) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยครูอาจแสดงบทบาทได้หลายอย่าง ดังนี้
1. อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน
 2. ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนแต่ละบุคคล
 3. พัฒนาเทคนิคการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์

4. เชื่อว่าการเรียนรู้ของนักเรียนอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครู

5. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กัน ได้ตัดสินใจและสะท้อนความคิดเห็นได้ให้เหตุผลเพื่อยืนยันความคิดของตนเองและได้แก้ปัญหา

6. ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

7. ไม่ประเมินความสามารถของนักเรียนสูงหรือต่ำเกินไป

8. สังเกตปฏิบัติการและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน

9. ใช้วิธีการประเมินผลหลาย ๆ แบบ

จากบทบาทของครูที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ลงมือสืบสอบอย่างอิสระจากการปฏิบัติจริง ผ่านการคิด การวางแผน และการทำงานร่วมกันในสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมการคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเจรจาต่อรองทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการให้คำแนะนำ ชี้แนะ มีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการคิดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของนักเรียน รวมทั้ง สนับสนุนการเรียนการสอนของนักเรียน ในการจัดบริบทหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจและใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในสังคม

บทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้

นักการศึกษาได้นำเสนอบทบาทของนักเรียนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ไว้ดังนี้

Brooks and Brooks (1999, pp. 103-118) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ สรุปความได้ว่า

1. ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่ามีความหมายและมีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิต

2. ผู้เรียนจะต้องตั้งเป้าหมายและวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับความถนัด และความสามารถของตนเอง

3. ผู้เรียนจะต้องรู้วิธีการเรียนรู้ มีทักษะชีวิต รวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น

5. ผู้เรียนจะต้องมีการประเมินตนเองรวมทั้งจะต้องพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

ทศนา เขมมณี (2554, หน้า 90) ได้กล่าวถึง บทบาทของตามนักเรียนตามแนวทางของ ทฤษฎีการสร้างความรู้ ไว้ดังนี้

1. มีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ
2. เรียนรู้ได้เอง รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ด้วยตนเอง
3. ตัดสินปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
4. มีความรู้สึกและความคิดเป็นของตนเอง
5. วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้
6. ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย
7. นำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้นั้น

จากบทบาทของนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนตาม ทฤษฎีการสร้างความรู้ นักเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ มีการวางแผนและ วางแผนในการศึกษาของตนเองร่วมกัน และเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นซึ่งมี การช่วยเหลือกันในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริง

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการประเมิน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของความสามารถในการคิดวิเคราะห์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ ไว้ดังต่อไปนี้

Dewey (1933, p. 30 อ้างถึงใน ลักขณา สรวิวัฒน์, 2549, หน้า 68) ได้อธิบายว่า การคิด วิเคราะห์เป็นการคิดอย่างใคร่ครวญไตร่ตรอง ที่เริ่มต้นการคิดจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากและ สิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

Bloom (1956, p. 45) ได้อธิบายไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถของ บุคคลในการจำแนกแยกแยะข้อมูลที่เหมาะสมออกมาเป็นส่วนย่อย ๆ เป็นหมวดหมู่ รวมทั้ง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันและทำให้เราทราบถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ที่จำแนกหาสาเหตุหาผลและความสำคัญทั้งปวงของเรื่องนั้น ๆ

Watson and Glaser (1964, p. 11) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากส่วนประกอบของทัศนคติ ความรู้ และทักษะ โดยทัศนคติเป็นการแสดงออกทางจิตใจ ต้องการสืบค้นปัญหาที่มีอยู่ ความรู้จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการประเมินสถานการณ์ การสรุปความอย่างเที่ยงตรงและการเข้าใจที่ถูกต้อง ส่วนทักษะจะประยุกต์รวมอยู่ในทัศนคติ และความรู้

Good (1973, p. 283) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นการคิดอย่างรอบคอบ ที่บุคคลประเมินจากหลักฐานอ้างอิงเพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ โดยใช้กระบวนการตรรกวิทยา ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

ทีศนา เขมมณี (2545, หน้า 41) ได้ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นการคิดที่ต้องใช้คำตอบแยกแยะข้อมูลและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่แยกแยะนั้น หรือ อีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้ในระดับที่ผู้เรียนสามารถจับได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุ เหตุผล หรือแรงจูงใจ ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 24) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นความสามารถในการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งและหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ คือ การระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะ การเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ ระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอแก่การตัดสินใจ

สุวิทย์ มูลคำ (2553, หน้า 9) ได้อธิบายว่าการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุสิ่งของเรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แล้วตรวจสอบหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพที่เป็นสิ่งสำคัญของสิ่งนั้น

ความสำคัญของการคิดวิเคราะห์

การดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพของมนุษย์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีคุณภาพ เนื่องจากการคิดเป็นสิ่งที่กำหนดการกระทำ การแสดงออก และ

การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการคิดวิเคราะห์เป็นลักษณะของการคิดที่นำไปสู่การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีนักการศึกษากล่าวถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 161) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ ดังนี้

1. ปฏิบัติงานได้อย่างมีหลักการและเหตุผล ได้งานที่มีประสิทธิภาพ
2. ประเมินโดยการใช้กฎเกณฑ์อย่างสมเหตุสมผล
3. ประเมินตนเองอย่างมีเหตุผล และสามารถตัดสินใจได้อย่างดี
4. สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล
5. สามารถกำหนดเป้าหมาย รวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน ค้นหาความรู้ ทฤษฎี หลักการ ตั้งข้อสันนิษฐาน ตีความหมาย ตลอดจนการหาข้อสรุปได้ดี
6. ช่วยให้ผู้คิดมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง
7. ช่วยให้เกิดความคิดอย่างชัดเจน ถูกต้อง กว้างขวาง ลึกซึ้ง และสมเหตุสมผล
8. ช่วยให้เกิดปัญญา มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความเมตตา และบุคลิกภาพในทางที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม

9. ช่วยให้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสารสนเทศและเทคโนโลยี

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 32) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญา โดยเน้นความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินแนวคิดที่คิดขึ้นนั้น รวมถึงความสามารถในการนำมาแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
2. ช่วยให้คำนึงถึงความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่เหมาะสมในการนำมาอ้างอิงสรุปเรื่องต่าง ๆ
3. ช่วยลดการอ้างจากประสบการณ์ส่วนตัวเป็นข้อสรุปของข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ
4. ช่วยลดการใช้ความประทับใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและรู้สึกดีต่อสิ่งนั้น มาใช้เป็นเหตุผลในการสรุปว่าสิ่งนั้นเป็นเช่นนั้นไปตลอด ซึ่งถือว่าการทำให้เกิดความลำเอียง
5. ช่วยในการคาดคะเน โดยประมาณการความน่าจะเป็น ซึ่งใช้ข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ จะมีความสมเหตุสมผลมากขึ้น
6. ช่วยวินิจฉัยข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ส่วนบุคคล โดยใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผลในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น

7. เป็นพื้นฐานการคิดในมิติอื่น ๆ โดยการคิดวิเคราะห์จะทำหน้าที่นำไปสู่การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการคิด

8. ช่วยในการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบเมื่อพบปัญหา ก็จะสามารถวิเคราะห์ว่ามีองค์ประกอบและสาเหตุอะไรบ้าง ก็จะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงประเด็น

9. ช่วยในการประเมินและตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์จะช่วยให้สามารถคาดการณ์อนาคต ในการมองเห็นโอกาส และความเป็นไปได้ที่ยังไม่เกิดขึ้น

10. ช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์อย่างสมเหตุสมผล เป็นการคิดที่อยู่บนรากฐานของตรรกะและความน่าจะเป็นไปได้อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ก็จะส่งผลให้การคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมีความน่าเชื่อถือ

11. ช่วยให้เข้าใจแจ่มกระจ่าง ซึ่งการคิดวิเคราะห์ช่วยให้ประเมินและสรุปสิ่งต่าง ๆ ไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ จึงทำให้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริงซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และการเข้าใจต่อตนเองมากขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 39) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้รู้ข้อเท็จจริงเหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ รู้ว่าเรื่องนี้มีองค์ประกอบอะไรบ้าง ทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา การประเมินการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. ช่วยให้ผู้สำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏ และไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง

3. ช่วยให้ผู้ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ แต่สืบสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันช่วยให้ไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผล บัญญัติในแต่ละกรณี

4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ ที่ถูกบิดเบือนไปจากความประทับใจในครั้งแรก ทำให้มองอย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่น ๆ ที่มีอยู่

5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏพิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป

6. ช่วยให้ผู้หาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้นโดยไม่พึ่งพิงอคติที่ก่อตัวในความทรงจำ ทำให้เราสามารถประเมินสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมจริงสมจัง

7. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น โดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่มีวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยให้อาคการณ์ความน่าจะเป็นได้ อย่างสมเหตุสมผลมากกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือประเมินสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ในการตัดสินใจ สรุป และแก้ปัญหาตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการหาเหตุผล ที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้น และเข้าใจตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

นักการศึกษาได้อธิบายถึงแนวทางในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ไว้ดังนี้

Jarolimek (1986, p. 42) ได้อธิบายว่าการคิดวิเคราะห์นั้นสามารถสอนได้ เนื่องจากเป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจและทักษะที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางสมองตามทฤษฎีของ Bloom ว่าด้วยการอธิบายขั้นตอน และเริ่มจากความรู้ความเข้าใจการนำไปใช้ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการสอนให้เกิดพุทธิพิสัยระดับต่ำส่วนที่อยู่ในระดับสูง คือการวิเคราะห์การสังเคราะห์ และการประเมินผลในส่วนของกรวิเคราะห์ยังได้แยกแยะพฤติกรรมกรเรียนรู้คือความสามารถที่จะนำความคิดต่าง ๆ มารวมกัน เพื่อเกิดมโนทัศน์ใหม่เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ

สุน อมรวีวัฒน์ (2541, หน้า 130) ได้กล่าวว่าวิธีการคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นถึงกระบวนการกรคิดเพื่อแก้ปัญหา การคิดวิพากษ์ วิจาร์ณ กรคิดตีความ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดแบบย้อนทวน การคิดจำแนกแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ และการคิดจัดอันดับ

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 26) ได้กล่าวถึงแนวทางการฝึกกระบวนการทางปัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ไว้ดังนี้

1. ฝึกสังเกต สังเกตสิ่งที่เห็น สิ่งแวดล้อม หรือในการทำงาน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญญามาก โดยโลกทรรศน์ วิธีคิด สติ สมาธิ จะมีผลต่อการสังเกตและสิ่งที่สังเกตนั้น
2. ฝึกบันทึก ควรบันทึกจากการสังเกตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ วาดรูป หรือถ่ายภาพ เป็นต้น ซึ่งสิ่งดังกล่าวจะมีผลต่อการพัฒนาทางปัญญา
3. ฝึกการนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่ม นำผลจากการเรียนรู้และการบันทึกมานำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาปัญญาของผู้นำเสนอและของกลุ่มอีกด้วย
4. ฝึกการฟัง การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ยึดมั่นอยู่กับความคิดของตนเองก็จะทำให้ฉลาดขึ้น

5. ฝึกปฏิจจ-วิสังขนา เมื่อฝึกการนำเสนอและการฟังแล้ว การฝึกถาม-ตอบ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น ซึ่งเป็นการฝึกใช้เหตุผลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

6. ฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม ในการเรียนรู้ต้องสามารถตั้งคำถามได้ว่า สิ่งนี้คืออะไร สิ่งนั้นเกิดจากอะไร อะไรมีประโยชน์ ทำอย่างไรถึงจะสำเร็จประโยชน์ในสิ่งนั้น โดยการฝึกตั้งคำถามถ้ากลุ่มช่วยกันคิดคำถามที่มีคุณค่าและมีความสำคัญก็จะทำให้อยากได้คำตอบในสิ่งนั้น

7. ฝึกค้นหาคำตอบ เมื่อมีคำถามก็ต้องมีการค้นหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ การค้นหาคำตอบต่อคำถามที่สำคัญจะทำให้สนุกและได้ความรู้มากขึ้น

8. การวิจัย เพื่อค้นหาคำตอบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทุกระดับ

9. เชื่อมโยงบูรณาการ ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทั้งระบบ ที่ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับมิติอื่น ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ตามความเป็นจริงว่าทุกอย่างสัมพันธ์กับความเป็นทั้งหมดอย่างไร ซึ่งจะมีมิติทางจริยธรรมอยู่ด้วยเสมอในการไตร่ตรองนี้จะโยงกลับไปสู่วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วย

10. การฝึกเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ เป็นการเรียบเรียงกระบวนการเรียนรู้และความรู้ที่ได้มาในรูปแบบของงานวิชาการ ทำให้เกิดการค้นคว้าหลักฐานที่มีการอ้างอิงของความรู้ที่น่าเชื่อถือ โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นการพัฒนาปัญญาของตนเองและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในวงกว้างอีกด้วย

วีระ สดุดสังข์ (2550, หน้า 26-28) ได้อธิบายว่าการคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้โดยการฝึกตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์เป็นการกำหนดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ขึ้นมาเพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์

2. กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์เป็นการกำหนดประเด็นสงสัยจากสิ่งที่วิเคราะห์ ในลักษณะของคำถามหรือวัตถุประสงค์การวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุ หรือความสำคัญของสิ่งที่วิเคราะห์นั้น

3. กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ในการใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์จำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน

4. กำหนดการพิจารณาแยกแยะเป็นการกำหนดการพินิจวิเคราะห์แยกแยะและกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5W 1H

5. สรุปคำตอบเป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็น การพัฒนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกิดขึ้นในตัว of นักเรียน โดยต้องมีการฝึกฝน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านทางกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ที่ส่งเสริมนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการให้เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทั้งระบบ รวมทั้ง สามารถแยกแยะและค้นหาความจริงในการหาข้อสรุปของคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ได้

ในแนวทางการพัฒนาการคิดวิเคราะห์นั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา การเรียนการสอน ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ไว้ดังนี้

Beyer (1985, pp. 270-276) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สามารถสรุปความได้ว่า

1. แนะนำเกี่ยวกับกระบวนการที่จะฝึก
2. ผู้เรียนทบทวนกระบวนการสืบค้น ทักษะ กฎและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ฝึก
3. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด
4. ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่คิดหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในสมองขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 60) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยอาศัยแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมให้ตีความ การพยายามทำความเข้าใจ ให้เหตุผล การแปลความจากข้อมูล ที่ยังไม่ครบ
2. ส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ ความเข้าใจ หรือข้อมูล เป็นการตอบคำถาม แจกแจง จำแนก จัดลำดับหมวดหมู่ หาเหตุผล ความสัมพันธ์ และผลกระทบ
3. ส่งเสริมให้ช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม เพื่อค้นหาคำตอบ และหาเหตุผล
4. ส่งเสริมให้หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหา และประเมินค่า ในเรื่องต่าง ๆ

วิวัฒน์ ชัตติยะมาน และอมลวรรณ วีระธรรมโม (2549, หน้า 85-86) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนในการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นการเน้นคิดเชิงลึกจากเหตุไปสู่ผล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล เชิงเงื่อนไข การจัดลำดับความสำคัญ และเชิงเปรียบเทียบ ในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างง่ายที่นิยมใช้คือ เทคนิค 5W 1H ดังนี้

1. What (อะไร) เป็นการถามเกี่ยวกับปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้น คำถาม เช่น มีอะไร เกิดขึ้นบ้าง มีอะไรเกี่ยวข้องกับบ้าง และสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์คืออะไร

2. Where (ที่ไหน) เป็นการถามเกี่ยวกับสถานที่หรือตำแหน่งที่เกิดเหตุ คำถาม เช่น เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน หรือเหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นที่ใดมากที่สุด

3. When (ทำไม) เป็นการถามเกี่ยวกับเวลาที่เหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้น คำถาม เช่น เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร และเวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้

4. Why (ทำไม) เป็นการถามเกี่ยวกับสาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น คำถาม เช่น เหตุใดต้องเป็นคนนี้ เป็นเวลานี้ เป็นสถานที่นี้ เพราะเหตุใดจึงเกิดขึ้น และทำไมจึงเกิดเรื่องนี้

5. Who (ใคร) เป็นการถามเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ ตัวประกอบ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ คำถาม เช่น ใครอยู่ในเหตุการณ์บ้าง ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้บ้างและเหตุการณ์นี้ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์

6. How (อย่างไร) เป็นการถามเกี่ยวกับรายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น ว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด คำถาม เช่น เข้าทำสิ่งนี้ได้อย่างไร เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร และลำดับเหตุการณ์ดูว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร

การคิดวิเคราะห์ด้วยเทคนิค 5W 1H จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ชัดเจน และได้ข้อมูล ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ในเรื่องที่คิดได้เป็นอย่างดี

สุคนธ์ สินธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรณี สินธพานนท์ (2550, หน้า 24-26) ได้เสนอแนวทางสำหรับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจให้แก่ นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และเฝ้าต่อการคิด โดยมีการจัด บรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนและฝึกการคิด มีการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ โน้มน้าวจิตใจ เช่น การตั้งคำถาม การใช้เพลง นิทาน เกม เป็นต้น เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การฝึกทักษะ การคิด ช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมและกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม

2. จัดการเรียนรู้ทุกกิจกรรม ครูควรมีบทบาทในการปลุกเร้าและเสริมแรงให้นักเรียน ได้ค้นพบคำตอบและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

3. ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรแทรกให้นักเรียนได้ฝึกการคิด เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ถึงความสำคัญ ความจำเป็นและผลที่ได้รับจากการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม

4. ใช้วิธีสอน เทคนิคการสอน วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพราะแต่ละวิธีนั้น จะส่งเสริมกระบวนการคิดของนักเรียนหลากหลายต่าง ๆ กันไป

5. ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เป็นที่แสวงหาความรู้และฝึกการคิดค้นหาคำตอบต่าง ๆ การค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลในเรื่องที่เรียนอย่างหลากหลายนั้น จะช่วยให้นักเรียนรู้จักแยกข้อมูลที่จริงหรือเท็จ รู้จักแยกข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยการคิดวิเคราะห์ ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกข้อมูลนั้นเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

6. ต้องรู้จักฝึกกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดในรูปแบบต่าง ๆ

7. กำหนดขั้นตอนของกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจนว่าควรจะมีขั้นการคิดวิเคราะห์ อยู่ในตอนของการเรียนรู้

8. แบ่งกลุ่มนักเรียนสำหรับการทำกิจกรรม จำนวนสมาชิกในกลุ่มต้องไม่มากเกินไป

9. ครูอาจใช้วิธีวัดและประเมินผลได้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ วัดและประเมินผลจากแบบทดสอบความคิดที่มีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น สร้างสถานการณ์มาให้นักเรียนคิดและตัดสินใจ การตอบคำถาม การนำข่าวหรือบทความมาให้วิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด เป็นต้น

จากการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ครูจะต้องมีการใช้เทคนิค วิธีการสอน ในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยให้นักเรียนได้ค้นหาความรู้หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในการกระตุ้นให้นักเรียนได้สังเกตและคิดตลอดเวลา โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน รวมทั้ง มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่หลากหลาย

การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์

การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีหลายลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่ว่าจะเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการประเมินในแต่ละครั้ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Bloom (1956 อ้างถึงใน สุทธิวรรณ พีรศักดิ์โสภณ, ม.ป.ป., หน้า 4-10) ได้กล่าวถึงการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การสร้างข้อคำถามในการวัดการคิดวิเคราะห์ ต้องกำหนดสิ่งที่เป็นต้นเรื่องในการถาม สรุปได้ดังนี้

1. ข้อความที่เกี่ยวกับคติและคำสอน เช่น โคลงกลอนคำประพันธ์ต่าง ๆ สุภาษิต คำพังเพยคติสอนใจ อาจตัดตอนมาบางส่วน หรือดัดแปลง ลดบางประโยคก็ได้
2. บทความที่เกี่ยวกับความคิดความเห็น เช่น ทัศนคติ ลัทธิ ทรรศนะ บทวิพากษ์วิจารณ์ คำติชม คำปรารภ บทสนทนา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นที่ได้แย้งกัน
3. ข้อความที่เกี่ยวกับสูตร กฎ และหลักวิชา ได้แก่ ข้อความที่อธิบายความหมายและกำเนิดที่มาสูตรกฎ ทฤษฎีและสมมติฐาน ข้อปัญหา ข้อสรุป ผลลัพธ์ ข้อเท็จจริงและเงื่อนไข ข้ออนุมานอ้างอิง เหตุผลตามตรรกวิทยาและปรากฏการณ์ต่าง ๆ

4. ภาพกราฟ แผนที่แผนผังและตารางตัวเลข

5. วัตถุประสงค์ของจริง หน้าที่ของตัวอย่างสิ่งของ เหมาะกับวิชาปฏิบัติ

เมื่อกำหนดสิ่งที่เป็นต้นเรื่องดังกล่าวมาข้างต้นนำมาสร้างข้อคำถามวัดการคิดวิเคราะห์แต่ละแบบ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหา คือ ความสามารถในการค้นหาคุณลักษณะที่เด่นชัดของเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ ซึ่งวัดได้จากประเด็นต่อไปนี้คือ วิเคราะห์ชนิด วิเคราะห์สิ่งสำคัญ และวิเคราะห์เลขน้อย

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ คือ ความสามารถในการค้นหาความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันระหว่างคุณลักษณะสำคัญใด ๆ ของบรรดาเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใดการถามความสัมพันธ์จะต้องเกี่ยวข้องกับของสองสิ่งหรือสองเรื่องใด ๆ เป็นอย่างน้อย โดยที่สิ่งเหล่านั้นอาจอยู่ในเรื่องเดียวกันหรือมาจากหลายเรื่องก็ได้ซึ่งสิ่งที่จะนำมาหาความสัมพันธ์จะต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายนัยสำคัญ หรือมีอิทธิพลเด่นชัดของเรื่องเหล่านั้นเสมอ และสิ่งเหล่านั้นจะต้องมีคุณลักษณะบางอย่างพาดพิงเกี่ยวเนื่องกัน จนมีเหตุผลเพียงพอที่น่าจะนำมาหาความสัมพันธ์กันได้ด้วยซึ่งวัดได้จากประเด็นต่อไปนี้คือ ความสัมพันธ์ตามกันหรือกลับกัน การไม่มีความสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนย่อยหรือส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด การหาความสัมพันธ์ระหว่างหลาย ๆ ส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมด ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องกับเรื่อง และถามแบบกลับ

3. การวิเคราะห์หลักการ คือ การค้นหาโครงสร้างและระบบของวัตถุประสงค์ของ เรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ว่าการที่สิ่งเหล่านั้นคุมกันเป็นเอกกรุป หรือสามารถรวมกันจนดำรงสภาพเช่นนั้นอยู่ได้ก็เนื่องด้วยอะไร โดยยึดอะไรเป็นหลักแกนกลาง หรือมีสิ่งใดมาเป็นตัวเชื่อมโยงตัวคำตอบที่เราค้นได้คือหลักการของเรื่องนั้น ๆ ซึ่งวัดได้จากประเด็นต่อไปนี้คือ วิเคราะห์โครงสร้าง และวิเคราะห์หลักการ

Watson and Glaser (1964, p. 24) ได้อธิบายไว้ว่า การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถของบุคคลในการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาเป็นเหตุผลในการพิจารณาในการตัดสินใจเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ก็จะต้องมีความเกี่ยวข้องเป็นเหตุเป็นผลกัน ซึ่งในการคิดวิเคราะห์จะต้องมีการหาสาเหตุและผลในการพิจารณาอยู่เสมอ

Stiggins, Rubel, and Quellmalz (1988) ได้อธิบายถึงการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยกำหนดขั้นตอนในการประเมินไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. นิยามความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต้องการให้ชัดเจน

2. กำหนดรูปแบบของการประเมินที่จะใช้อย่างน้อย 2 วิธี เช่นการประเมินด้วยการถามคำถามปากเปล่า การประเมินด้วยแบบทดสอบ และการประเมินด้วยการสังเกตจากการแสดงออก เป็นต้น

3. วางแนวทางในการประเมินให้ครอบคลุมการคิดทุกประเภท ซึ่งลักษณะของการคิดอาจจะซับซ้อนประกอบไปด้วยการคิดอย่างน้อยสองลักษณะขึ้นไป

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 149-152) ได้กล่าวถึงการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้ คือ ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อย ๆ ของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือประสงค์สิ่งใด นอกจากนี้ยังมีส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด ดังนั้น การคิดวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้มาประกอบ การพิจารณาการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นความสามารถในการค้นหาต้นกำเนิด ผลลัพธ์และความสำคัญของเรื่องราวตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ ในการวิเคราะห์ว่าสิ่งที่อยู่นั้นอะไรสำคัญ หรือจำเป็น หรือมีบทบาทที่สุด ตัวไหนเป็นเหตุ ตัวไหนเป็นผล เหตุผลใดถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องส่วนย่อยในปรากฏการณ์หรือเนื้อหานั้น เพื่อนำมาอุปมาอุปไมย หรือค้นหาว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวพันกัน

3. การคิดวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะจับเค้าเงื่อนของเรื่องราวนั้นว่ายึดหลักการใด มีเทคนิคหรือยึดหลักปรัชญาใด อาศัยหลักการใดเป็นสื่อสารสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

อำพร ไตรภักดิ์ (2543) ได้อธิบายถึงการประเมินผลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า ควรจะเป็นการประเมินในภาพรวมของห้องเรียน หรือประเมินภาพในรวมของกลุ่ม และประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลก็ได้ ซึ่งครูจะต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยในการประเมินจะต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

1. ใช้การอภิปราย เพื่อต้องการความคิดเห็นหลากหลายมุมมองจนกระทั่งหาข้อสรุปได้
2. ใช้การเขียน เพื่ออธิบายขยายความให้กระจ่าง จะต้องมีกรลำดับการคิดแล้วนำมาเขียนให้สัมพันธ์กับความคิดดังกล่าว
3. ใช้การสอบ อาจจะมีลักษณะเป็นการสอบเขียนหรือเป็นแบบตัวเลือกก็ได้

4. ใช้การมอบหมายให้ทำงาน เพื่อให้สามารถออกแบบการทดลองที่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ค้นพบตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ รวมทั้งงานเหล่านี้จะต้องมีการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ทั้งสิ้น

จากการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวทางการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ที่เป็นการสร้างข้อคำถามที่มีสิ่งที่เป็นสิ่งต้นเรื่องในการถาม เช่น ข้อความ บทความ หรือข้อปัญหา เป็นต้น แล้วนำมาสร้างข้อคำถามของแบบทดสอบ ในการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการค้นหาสิ่งที่มีความหมาย นัยสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อจำแนกจัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญ และเปรียบเทียบข้อมูลต่าง ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับของสองสิ่งหรือสองเรื่องราวอย่างน้อย เพื่อหาความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล และด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ เป็นการค้นหาโครงสร้างและระบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อสามารถระบุหลักการสำคัญ แนวคิดหรือความรู้ที่ปรากฏในข้อมูลต่าง ๆ

ความสามารถในการสื่อสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการสื่อสาร (Communication ability) ซึ่งประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ การพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร และการประเมินความสามารถในการสื่อสาร รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ความหมายของความสามารถในการสื่อสาร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการสื่อสาร ไว้ดังนี้

Gouran, Wethoff, and Doelger (1994) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสื่อสารเป็นการผลิตสารอย่างตั้งใจโดยบุคคลหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร และถ่ายทอดสารนั้นไปยังบุคคลอื่น หรือหลายคนที่เป็นผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารได้รับสารแล้วจะแปลสารให้เข้าใจตรงกับผู้ส่งสารที่ต้องการ

Rogers (1995) ได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารเป็นการที่บุคคลต้องการถ่ายทอดความคิดหรือข่าวสารไปยังผู้รับสาร โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสาร

Biagi (1996) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า เป็นการส่งความคิดหรือทัศนคติจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ด้วยการเขียนและการพูดคุย นอกจากนี้ยังสามารถสื่อสารกันได้ด้วยกิริยาท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือแม้กระทั่งการส่งสัญญาณก็เป็นเรื่องการสื่อสารของมนุษย์เช่นกัน

ปรมะ สตะเวทิน (2544, หน้า 7) ได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารเป็นการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (Receive) โดยผ่านสื่อ (Channel)

จินตวีร์ เกษมจะสุข (2545, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า เป็นการสื่อความหมาย โดยมีบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้ส่งสาร และผู้รับสาร โดยที่ผู้ส่งสารส่งข่าวสารใด ๆ ไปยังผู้รับสาร แล้วทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันต่อข่าวสารนั้น ซึ่งการสื่อสารถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงความเข้าใจในหลากหลายมิติของสังคมเข้าด้วยกัน

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547, หน้า 11) ได้อธิบายว่าการสื่อสารคือการแสดงออกเพื่อสื่อสารด้วยสัญลักษณ์การกระทำท่าทางขณะที่เป็นพฤติกรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพจิตวิทยาส่วนบุคคลความสัมพันธ์กับสังคมและสภาพแวดล้อมซึ่งอาจเป็นผลบวกหรือลบก็ได้ในการติดต่อกับบุคคลอื่นพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์มีทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษาโดยมนุษย์พยายามจะอาศัยกระบวนการต่าง ๆ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ความคิดรวมถึงประสบการณ์ของตนเองแก่กันและกัน เพื่อหวังความเข้าใจร่วมกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความคิด หรือทัศนคติ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลอื่นในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้อื่น แล้วทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน

นอกจากนี้ Hymes (1979) กล่าวว่า ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาหรือการตีความภาษาของบุคคลได้อย่างถูกต้องเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เช่น สามารถรู้ว่า ควรจะพูดเมื่อใด พูดเรื่องอะไร พูดกับใคร พูดที่ไหน และพูดอย่างไร

Walton and Nayne (1995) ได้อธิบายถึงความสามารถในการสื่อสารว่า เป็นการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน หรือกิริยาท่าทาง ในการส่งข้อมูลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป เมื่อข้อมูลที่ส่งออกไปผู้รับมีความเข้าใจและสามารถตอบสนองต่อการสื่อสารนั้น แสดงว่าการสื่อสารนั้นเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

Hybels (1995) อธิบายว่า ความสามารถในการสื่อสารเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด ความรู้สึกต่อกัน โดยการพูด การเขียน และกิริยาท่าทางต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการสื่อสารไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่มีต่อตนเองและสังคม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความสามารถในการสื่อสาร หมายถึง การที่บุคคลสามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนหรือเจรจาต่อรอง ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติไปยังผู้อื่น โดยการใช้ภาษา สัญลักษณ์ การกระทำ หรือกิริยาท่าทาง เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้รับสารหรือขจัดปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้ควรคำนึงถึงวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญ

ความสำคัญของความสามารถในการสื่อสาร

ความสามารถในการสื่อสารมีความเกี่ยวพันถึงความเข้าใจอันดีต่อกันของบุคคลในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกอย่างต้องอาศัยการสื่อสารเป็นสื่อกลางในการช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสิ้นดังนั้นความสามารถในการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม นักการศึกษาหลายคนได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารไว้ดังนี้

Myers and Myers (1998) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการสื่อสาร ดังนี้

1. การรู้จักตัวเองมากขึ้น ทำให้รู้ว่าตนเองคือใคร มีสถานะอย่างไร เมื่อต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นการสื่อสารเพื่อเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์และโอกาสในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น
2. การรู้จักโลกรอบตัว เป็นความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ที่ต้องการรู้จักโลกและสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่อยากรู้เหล่านั้น
3. การแบ่งปันประสบการณ์กับผู้อื่น เป็นการบอกเล่าให้ผู้อื่นได้ร่วมรับรู้และอยากรู้อะไรแต่ละคนคิดอย่างไรต่อเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้น
4. การชักจูงหรือมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เป็นการทำให้คนอื่นคล้อยตามความคิดเห็นของตนเองเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการไปจนถึงการจูงใจในระดับที่สูงขึ้น
5. การสร้างความสนุกสนาน โดยต้องการเล่นหรือผ่อนคลายความเคร่งเครียดและการพักผ่อนหย่อนใจ

ปรมะ สตะเวทิน (2544, หน้า 8-13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการสื่อสารไว้ดังนี้

1. ด้านสังคม ทั้งในระดับครอบครัวชุมชนและประเทศจะต้องมีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ มีกระบวนการทำให้คนยอมอยู่ในกฎเกณฑ์กติกาของสังคม มีการถ่ายทอดความรู้และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
2. ด้านชีวิตประจำวัน แต่ละบุคคลจะต้องสื่อสารกับตัวเองและบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นนอนก็ต้องสื่อสารกับตัวเองและผู้อื่นที่อยู่ใกล้ตัว เมื่อออกจากบ้านไปปฏิบัติภารกิจประจำวันก็ต้องพบปะบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสาร หากขาดความรู้หรือความสามารถในการสื่อสารก็อาจจะทำให้การปฏิบัติภารกิจประจำวันเกิดความบกพร่องได้
3. ด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจ เกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กรการบริหารติดต่อประสานงานการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี การสื่อสาร ฯลฯ กิจการด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจจะต้องมีการสื่อสารที่ดีจึงจะประสบผลสำเร็จ
4. ด้านการปกครอง จะต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน เช่น การประชาสัมพันธ์ ผลงานของรัฐบาลการสร้างความเข้าใจกับประชาชน การให้บริการประชาชนและการชักชวนให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย ซึ่งล้วนจะต้องใช้เทคนิควิธีการของการสื่อสารทั้งสิ้น
5. ด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การค้าการทำสนธิสัญญา เป็นต้น เหล่านี้มีความจำเป็นต้องใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างกันอยู่เสมอ หากผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และความสามารถในการสื่อสารเพียงพอจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547, หน้า 22-24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสาร ดังนี้

1. พฤติกรรมการสื่อสารทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความเข้าใจต่อกัน โดยการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์ในสังคมสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้
 - 1.1 พฤติกรรมภายใน เป็นการสื่อสารที่ไม่สามารถมองเห็น ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจ ฯลฯ
 - 1.2 พฤติกรรมภายนอก เป็นการสื่อสารที่มองเห็นได้ชัดเจนจากการที่มีคนปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์กับบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน เช่น พฤติกรรมการแต่งกายการใช้เสียงหรือการแสดงสีหน้า เป็นต้น เมื่อสามารถสื่อสารทำให้เกิดความเข้าใจ ความรู้สึกที่ดีต่อกัน ก็จะทำให้การติดต่อสื่อสารดำเนินการไปด้วยดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. พฤติกรรมการสื่อสาร ทำให้มนุษย์ได้พัฒนาการสื่อสารระหว่างกันให้เจริญมาเป็นลำดับ ในการประดิษฐ์ภาษาเพื่อเผยแพร่ กระจาย และถ่ายทอดข่าวสาร ความคิดเห็น ความรู้ ฯลฯ ไปยังสมาชิกในสังคม จากจุดนั้นเองเป็นต้นแบบของพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ที่ทำให้แตกต่างไปจากพฤติกรรมการสื่อสารของมวลสัตว์โลกอย่างที่เห็นปัจจุบัน

พงษ์วิเศษสังข์ (2553, หน้า 14-16) กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการสื่อสาร ดังนี้

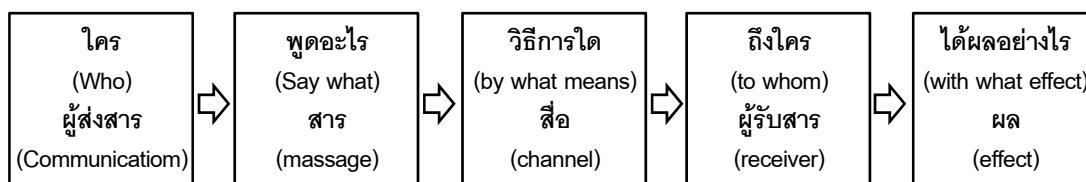
1. การสร้างความร่วมมือในสังคม การอยู่ในสังคมจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันทั้งในสังคมขนาดเล็กและสังคมขนาดใหญ่ ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันทั้งสิ้น
2. การหาข้อมูล ข้อมูลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน ซึ่งประเทศที่มีข้อมูลมากก็จะเป็นประเทศที่ได้เปรียบประเทศอื่น นอกจากนั้นผู้มีความสามารถในการหาข้อมูลก็จะเป็นผู้ที่มีความเจริญกว่าในทุกด้าน
3. การสร้างการรู้จักตนเอง การสื่อสารมีอิทธิพลต่อการทำให้บุคคลรู้จักตัวตนของตนเอง การสื่อสารออกไปก็จะมีปฏิกิริยาตอบสนองจากผู้อื่นและใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาว่าตนเองเป็นคนอย่างไรได้
4. การบันเทิง มนุษย์เคร่งเครียดและมุ่งหวังเป้าหมายในการสื่อสารเป็นหลัก แต่มนุษย์ก็มีการพัฒนามีแนวโน้มที่จะแสวงหาความบันเทิง เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตที่ดีแล้ว
5. ระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารมีความสำคัญมากในสังคมที่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในสังคมประเภทนี้ความคิดเห็นของประชาชนมีความสำคัญ ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารที่ดีก็จะสามารถถ่ายทอดความคิดได้ดีเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป การสื่อสารมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน บุคคลจะต้องมีการสื่อสารกับตนเองและบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลาเพื่อติดต่อสัมพันธ์เรื่องต่าง ๆ โดยอาศัยความสามารถในการสื่อสารเป็นการถ่ายทอดความคิดสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้รู้จักตัวตนของตนเองและเข้าใจความคิดของผู้อื่น เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในฐานะของสมาชิกในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

การพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนครูควรมีความรู้เกี่ยวกับแบบจำลองของการสื่อสาร เพื่อนำไปประยุกต์ใช้สื่อสารในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รายละเอียดมีดังนี้

Lasswell (1948 cited in Mishra, n.d.) ได้เสนอแบบจำลองการสื่อสารที่มีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่สอดคล้องกันเป็นลำดับ ซึ่งการสื่อสารนั้นจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้ให้ได้ คือ ใคร พูดอะไร โดยช่องทางใด ไปยังใคร ได้ผลอย่างไร เมื่อนำมาเขียนเป็นแบบจำลองดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แบบจำลองการสื่อสารตามแนวคิดของ Lasswell (Lasswell, 1948 cited in Mishra, n.d.)

Mishra (n.d.) ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้นสามารถนำแบบจำลองการสื่อสารของ Lasswell มาใช้ดังนี้

1. ใคร หมายถึง ครูกับนักเรียน ซึ่งทั้งสองฝ่ายอาจสลับบทบาทกันเป็นผู้ส่งหรือผู้รับก็ได้ตามวาระที่เหมาะสม
2. พูดอะไร ด้วยวัตถุประสงค์อะไร หมายถึง เนื้อหาสาระซึ่งอยู่ในรูปของความรู้สึนึกคิด ทักษะคติ ความต้องการที่อยู่ภายในของผู้ส่งเมื่อส่งสารไปสู่ผู้รับเพื่อให้เกิดการรับรู้แล้วต้องการให้ผู้รับแสดงพฤติกรรมอย่างไร
3. โดยใช้วิธีการและช่องทางใด หมายถึง เนื้อหาสาระนั้นสัมพันธ์กับช่องทางการรับรู้ได้ของผู้รับ เช่น สาระเกี่ยวกับภาพสัมพันธ์กับการมองเห็นด้วยตา และสาระเกี่ยวกับเสียงมีความสัมพันธ์กับการได้ยินทางหู เป็นต้น
4. ส่งไปยังใคร ในสถานการณ์อะไร หมายถึง ผู้รับหรือกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารเป็นใคร จุดหมายปลายทางที่สำคัญที่สุดของกระบวนการสื่อสาร คือ ผู้รับ หากผู้รับมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ถูกส่งมาจากผู้ส่งอย่างถูกต้องหรือคล้ายคลึงกัน ถือว่าการสื่อสารนั้นประสบผลสำเร็จอย่างดีแล้ว อย่างไรก็ตามการที่ผู้รับจะรับรู้เนื้อหาสาระได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความสอดคล้องเหมาะสมของปัจจัยอื่นด้วย
5. ได้ผลอย่างไร หมายถึง ผลที่ได้รับจากการสื่อสารนั้นเป็นอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ วัตถุประสงค์ในกระบวนการเรียนการสอนโดยทั่วไปคือ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมากที่สุด และคงทนอยู่กับนักเรียนไปนานที่สุด ส่วนผลที่ได้จากการสื่อสารย่อมขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่าง ๆ

Morrow and John (1981, pp. 59-66) ได้เสนอแนวการจัดการเรียนการสอน ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร สามารถสรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมาย การเรียนการสอนต้องมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่แน่นอน และเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการจะเรียนรู้ในการสื่อสารเรื่องนั้น ๆ
2. ให้ความสำคัญกับความสามารถโดยรวมมากกว่ารายละเอียด การเรียนการสอน ที่แยกเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ในการสื่อสารได้เท่ากับการสอนแบบองค์รวม
3. กระบวนการเรียนการสอนสำคัญกว่าเนื้อหา การจะพัฒนาความสามารถ ในการสื่อสารนั้น จะต้องให้นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมที่สอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน เช่น
 - 3.1 การหาข้อมูลที่ขาดหาย การสื่อสารจะเกิดขึ้นเมื่อมีสองคนหรือมากกว่านั้นรู้ ข้อมูลบางอย่างในขณะที่คนอื่นไม่รู้ แล้วมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ขาดหาย ไปจนครบถ้วน
 - 3.2 การสร้างทางเลือก ผู้เข้าร่วมในการสื่อสารจะมีตัวเลือกว่าจะสื่อสารอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความคิดที่ต้องการจะแสดงออกและเลือกวิธีการที่เหมาะสม
 - 3.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับ ในการสื่อสารไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการพูดอย่างเดียว เท่านั้น แต่รวมถึงยุทธวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ที่มีการโต้ตอบและการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน เพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายที่แต่ละบุคคลตั้งไว้
4. เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกกิจกรรมการสื่อสาร ในสถานการณ์จริง โดยต้องมีการเตรียมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียน ได้แสดงออก และสร้างความมั่นใจในการสื่อสารของนักเรียน
5. ไม่เคร่งครัดกับข้อผิดพลาด ครูไม่ควรเคร่งครัดในข้อผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกและสร้างความมั่นใจในการสื่อสารของนักเรียน

Nunan (1990, p. 126) ได้เสนอแนวการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร สรุปได้ดังนี้

1. เน้นกิจกรรมการสื่อสารในการเรียนการสอน
2. จัดเนื้อหาตามความต้องการของผู้เรียนโดยเน้นที่หน้าที่ของภาษา
3. จัดลำดับการสอนภาษาจากเนื้อหาความหมายและความสนใจของผู้เรียน
4. ระดับของการจัดการเรียนรู้มุ่งเนื้อหาในส่วนที่ผู้เรียนต้องการและสนใจเป็นสำคัญ
5. เนื้อหาที่เรียนรู้มีความหลากหลายและเน้นการสื่อสารเป็นสำคัญ
6. ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

7. จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนก็เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบท
8. เน้นการใช้ความสามารถในการพูดเท่า ๆ กับการอ่านและเขียน
9. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน
10. ความผิดพลาดและความไม่สมบูรณ์ในการใช้ภาษาของผู้เรียนเป็นความผิดเล็กน้อยที่ยอมรับได้
11. การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามธรรมชาติเน้นการแสดงออกการนำภาษาไปใช้ที่ถูกต้อง

Harmer (2001, pp. 44-55) กล่าวว่า หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร สรุปสาระสำคัญได้ 6 ประการ ดังนี้

1. ทำให้นักเรียนมีความต้องการที่จะสื่อสาร ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับตัวของนักเรียน
2. มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร
3. เน้นเนื้อหามากกว่ารูปแบบ ขณะที่นักเรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรมความสนใจจะต้องอยู่ที่สาระหรือสิ่งที่สื่อสาร ไม่ใช่อยู่ที่ว่าจะพูดว่าอย่างไร
4. มีความหลากหลายของภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร กิจกรรมนั้นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาหลายรูปแบบทั้ง การพูด การอ่าน การเขียนและกิริยาท่าทาง
5. ไม่มีการแทรกแซงจากผู้สอนในขณะที่นักเรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนไม่ควรแก้ไขข้อผิดพลาดในการสื่อสารทุกครั้ง ถึงแม้ว่านักเรียนจะใช้ภาษาผิดพลาดก็ตาม
6. ไม่ใช้สื่อที่ควบคุมการใช้ภาษาในการสื่อสาร สื่อที่ใช้ในกิจกรรมเพื่อการสื่อสารจะต้องไม่เป็นสื่อที่บังคับหรือควบคุมให้นักเรียนใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ

จากการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนการสอนที่จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนเกิดความสามารถในการสื่อสารนั้น ควรจะเป็นการเรียนการสอนแบบองค์รวมไม่แยกออกจากการเรียนการสอนปกติ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่สอดแทรกในการเรียนการสอนที่เน้นการแสดงออกของนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้การสื่อสารในหลายรูปแบบทั้งการพูด การอ่าน การเขียน และการใช้กิริยาท่าทางในการสื่อความหมาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้การสื่อสารอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

การประเมินความสามารถในการสื่อสาร

นักการศึกษาได้เสนอกล่าวถึงการประเมินการประเมินความสามารถในการสื่อสารไว้ดังนี้

Valette (1977, pp. 309-311) ได้อธิบายว่าการประเมินความสามารถในการสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การทดสอบความสามารถทางภาษาแบบรวม (integrative or global tests)

การทดสอบแบบนี้มักจะแสดงออกมากกว่าหนึ่งทักษะและผู้เรียนต้องใช้ความสามารถทางภาษาภายในเวลาจำกัดแบบสอบชนิดนี้ที่ใช้กันแพร่หลายคือการเขียนตามคำบอก (Dictation) การทดสอบแบบโคลซ (Cloze test) และการสอบสัมภาษณ์ (Oral interview)

2. การทดสอบความสามารถทางภาษาจุดย่อย ๆ (Discrete point tests) การทดสอบ

ชนิดนี้จะวัดองค์ประกอบย่อยของภาษา เช่น เสียงศัพท์โครงสร้างหรือทักษะต่าง ๆ ซึ่งแยกออกเป็นทักษะการฟังการพูดการอ่านและการเขียน โดยแยกทดสอบเป็นส่วน ๆ ตามองค์ประกอบของภาษาหรือตามทักษะที่ต้องการวัด

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2546, หน้า 13) ได้อธิบายถึงการประเมินความสามารถในการสื่อสารจากพฤติกรรม ดังนี้

1. การให้ความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนความรู้
2. การพูดหรือเขียนในรูปแบบที่เหมาะสมชัดเจนและมีเหตุผล
3. การอธิบายหรือเขียนสรุปเรื่องราวสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
4. การนำเสนอผลงานด้วยการบันทึกจัดแสดงผลงาน หรือสาธิต
5. การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการประเมินความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน โดยได้กำหนดแนวทางการประเมินที่มีลักษณะเป็นเกณฑ์คุณภาพ (Rubric) โดยในแต่ละตัวชี้วัดจะมีลักษณะเป็นเกณฑ์แบบแยกส่วน (Analytic criteria) ดังนี้

1. การใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองด้วยการพูดและการเขียน

1.1 การพูดถ่ายทอดความรู้สึก ความเข้าใจ จากสารที่อ่าน ฟัง หรือ ดู ด้วยภาษาของตนเองได้

1.2 พูดถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและทัศนคติของตนเอง จากสารที่อ่าน ฟัง หรือ ดู ด้วยภาษาของตนเองได้

1.3 เขียนถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ จากสารที่อ่าน ฟัง หรือ ดู ด้วยภาษาของตนเองได้

1.4 เขียนถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและทัศนคติของตนเองจากสารที่อ่าน ฟัง หรือ ดูด้วยภาษาของตนเองได้

2. การพูดเจรจาต่อรอง

2.1 พูดเจรจาโน้มน้าวได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

2.2 พูดเจรจาต่อรองได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3. การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร

3.1 รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

3.2 ตัดสินใจเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีเหตุผล

4. การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

จากแนวทางการประเมินความสามารถในการสื่อสารข้างต้น สามารถสรุปเป็นแนวทางการประเมินความสามารถในการสื่อสาร ที่เป็นการสร้างข้อคำถามที่เป็นข้อความ สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ เป็นต้นเรื่องในการถาม แล้วนำมาสร้างข้อคำถามของแบบทดสอบในการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด เป็นการถ่ายทอดความรู้สึก ความเข้าใจ ทัศนคติของตนเองต่อผู้อื่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างสมเหตุสมผลและถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ด้านการเจรจาต่อรอง เป็นการเจรจาในการโน้มน้าว ตอรองในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันได้อย่างเหมาะสมทั้งต่อตนเองและสังคม และด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร เป็นความสามารถในการเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญ

รูปแบบการเรียนการสอน

การพัฒนาการเรียนการสอนโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

นักการศึกษาให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

Joyce, Weil, and Calhoun (2004, pp. 1-4) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอนสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ แผน หรือ แบบแผน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการจัดสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละรูปแบบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันและสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพ

Saylor, Alexander, and Lewis (1981, p. 271) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบแผนของการสอนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะที่กำหนดวิธีการและพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดขึ้น

Braxton, Bronico, and Looms (1995) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แบบหรือแผนของการเรียนการสอนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระทำเพื่อให้เกิดผลกับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นพื้นฐานของวิธีสอนสำหรับผู้สอน

ทิตนา เขมมณี (2555, หน้า 221) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบการเรียนการสอน คือ สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนหรือแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่มีขั้นตอนการเรียนการสอนหรือวิธีสอน ซึ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

ก. แนวคิดในการจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนของ Saylor และคณะ

Saylor et al. (1981, p. 27) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนควรกำหนด

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ซึ่งถ่ายทอดสู่กิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องส่งผลให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนให้มากที่สุด

2. ความเป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมาย ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย ซึ่งความเป็นไปได้ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน

3. แรงจูงใจของนักเรียน ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของนักเรียน ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจในการเรียน เช่น การใช้สื่อใหม่ ๆ ที่ท้าทายเพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

4. หลักการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนการสอนควรนำหลักการเรียนรู้ต่าง ๆ มาปรับใช้ เช่น การพัฒนาทางด้านสติปัญญา แรงจูงใจ การเสริมแรง พัฒนาการด้านเจตคติและค่านิยม รวมทั้ง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นต้น

5. สิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการระบุถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน เช่น เครื่องมือและทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้นเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

ข. แนวคิดในการจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนของ Joyce และคณะ

Joyce et al. (2004, pp. 46-57) ได้อธิบายว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทั้งพัฒนาการและกลวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนควรมี 4 องค์ประกอบ สรุปได้ดังนี้

1. ที่มาของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย เป้าหมาย ข้อตกลงเบื้องต้น และหลักการสำคัญ ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

2. รูปแบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบย่อย 4 ประเด็น ประกอบด้วย

2.1 ขั้นตอนการเรียนการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดขั้นตอนการเรียนการสอนที่เรียงลำดับตามแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน แต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอนไม่เท่ากัน

2.2 ระบบสังคม เป็นการอธิบายบทบาทของครูและนักเรียน ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กันกับแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

2.3 หลักการตอบสนอง เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อนักเรียน การตอบสนองต่อสิ่งที่นักเรียนกระทำ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน ภายใต้บรรยากาศและความสัมพันธ์อันดี การสร้างสรรค์บรรยากาศในการคิด ไม่มีการประเมินว่าผิดหรือถูก เพื่อให้เกิดการพัฒนาคิดอย่างสร้างสรรค์

2.4 ระบบสนับสนุน เป็นเงื่อนไขจำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้มีประสิทธิภาพ

3. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เป็นการแนะนำและตั้งข้อสังเกตการใช้รูปแบบการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อหาประเภทใดจึงจะเหมาะสม รูปแบบนั้นเหมาะสมกับนักเรียนระดับอายุใด และการจัดหาเนื้อหาที่เหมาะสมกับนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำอื่น ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิผลสูงที่สุด

4. ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการบอกให้รู้ถึงผลทางตรงที่เกิดจากการสอนของครูหรือเกิดจากกิจกรรมที่จัดขึ้นตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน และผลทางอ้อมที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการเรียนการสอนและเป็นสิ่งที่คาดว่าจะเกิดแฝงไปกับการสอนนั้น ซึ่งครูสามารถใช้เป็นสิ่งที่พิจารณาเลือกรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในห้องเรียน

นอกจากนี้ Joyce et al. (2004) ได้เสนอแนวทางสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มีดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีทฤษฎีพื้นฐาน เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ และทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นต้องมีการศึกษา วิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย
3. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสามารถออกแบบเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ทั่วไปหรือเฉพาะได้
4. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบจะมีวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ดังนั้น หากนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักก็จะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ถ้าพิจารณาเห็นว่าเหมาะสม แต่ก็อาจ ทำให้ประสิทธิภาพของการสอนลดลง

ค. แนวคิดในการจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนของ ทิศนา แคมมณี

ทิศนา แคมมณี (2555, หน้า 221-222) ได้เสนอว่าองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเรียนการ มีดังนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้น ๆ
2. อธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ
3. องค์ประกอบมีการจัดระบบที่สัมพันธ์กันไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น

4. วิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนของรูปแบบเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2553, หน้า 201-204) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจนรูปแบบการเรียน การสอนจะต้องมีจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจน

2. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทาง ในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนได้รอบคอบ ขึ้น ซึ่งจะทำให้รูปแบบการเรียนการสอนมีพื้นฐานที่มั่นคง

3. ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยในการค้นหาองค์ประกอบ ที่สำคัญที่จะช่วยให้รูปแบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เมื่อนำไปใช้จริงปัญหาและอุปสรรค เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดองค์ประกอบและจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ดังนั้น การนำข้อมูลจากความเป็นจริงมาใช้ในการจัดสร้างรูปแบบการเรียนการสอนก็จะช่วยขจัดหรือ ป้องกันปัญหาที่จะทำให้รูปแบบนั้นขาดประสิทธิภาพ

4. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้าง ที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ ความคิด สร้างสรรค์และความละเอียดรอบคอบ จึงจะสามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอนที่จะเอื้อให้รูปแบบนั้นประสบความสำเร็จ

5. นำองค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและ ดำเนินการในขั้นต่อไป

6. จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยพิจารณาจะต้องใช้ความคิด ความรอบคอบ ในการพิจารณาว่า องค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อน มาหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานไปได้ ขั้นนี้เป็นขั้นที่อาจใช้เวลาในการพิจารณามาก

7. สร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผังจำลองความคิด ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

8. ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9. ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน โดยการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ รูปแบบว่า ได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

10. ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนโดยนำผลการทดลองมาปรับปรุงรูปแบบ ให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนต้องพัฒนาโดยมีทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นพื้นฐาน โดยทั่วไปประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้ก่อนการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ต้องมีการศึกษา วิจัย เพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบ คุณภาพก่อนการใช้อย่างจริงจัง แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริงและเผยแพร่ทั่วไป

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

นักการศึกษาได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

Clark (2003, p. 12) ได้เสนอแนวทางการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนที่เรียกว่า ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เพื่อให้ทราบว่า มีปัญหาอะไรบ้างที่เป็นความจำเป็นที่แท้จริงต้องปรับปรุงแก้ไข โดยการศึกษา รายละเอียดที่ครอบคลุมทุกด้าน จากนั้นกำหนดสภาพที่ต้องการ ตรวจสอบความสอดคล้อง ระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ต้องการนั้น สภาพที่ไม่สอดคล้องกันคือปัญหาที่เป็น ความจำเป็นที่แท้จริงอันจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ (Design) เป็นขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือวิธีการ ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาใด ๆ ตามที่กำหนด รายละเอียดของการใช้ ผลิตภัณฑ์มักจะประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ผลิตภัณฑ์ การกำหนด รายละเอียดและขั้นตอนของผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา (Development) เป็นขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตามรายละเอียดที่ออกแบบไว้ รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) เป็นขั้นตอนการนำผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นตอนของการประเมินผลของการใช้ ผลิตภัณฑ์ หากผลที่ได้ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หากผลที่ได้เป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนดก็สามารถเผยแพร่ต่อไป

Kruse (2007, p.1) ได้เสนอแบบจำลองการออกแบบการสอน The ADDIE Model ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ใช้วิธีการเชิงระบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ทฤษฎี การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและขอบเขตในการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการออกแบบ (Design) เป็นการระบุกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินการเรียนรู้ การเลือกสื่อ และวิธีการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เป็นการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนา วัสดุกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล

ขั้นตอนการนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ วัสดุกรรม และเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง

ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ทุกระดับ สำหรับการนำไปใช้ในครั้งต่อไป

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อกำหนดรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้เหมาะสม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยตามรายละเอียดที่ออกแบบไว้

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อวิเคราะห์และประเมินผล ของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นำผลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้ สมบูรณ์และเขียนรายงานการวิจัย พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และการเรียนการสอนสังคมศึกษา

นงนุช วงศ์สว่าง (2547, หน้า 53-58) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้อยู่โดยใช้ ชุมชนเป็นฐานกรณีศึกษาการเรียนรู้อัตนวิสัยชุมชนในวิชาสังคมไทยกับนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล

บรมราชชนนีราชบุรี โดยใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยา เทคนิคกระบวนการ AIC มาพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้จัดทำเป็นชื่อกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน เพื่อให้ให้นักศึกษาปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้และคิดเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีในวิชาสังคมไทยกับ ประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชุมชนได้ มีวิธีดำเนินการได้แก่ 1) ชั้นเตรียมการเรียนรู้ 2) ชั้นศึกษา ชุมชน และ 3) ชั้นสรุปผลการเรียนรู้ หาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของ นักศึกษาพบว่า ชั้นเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับดี ชั้นศึกษาชุมชน ทุกกิจกรรมมีความเหมาะสม ในระดับดี และชั้นสรุปผลการเรียนรู้ ความเหมาะสมของกิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมมีความ เหมาะสมในระดับดี ในขณะที่ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผู้สอนในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ความคิดเห็นต่อตนเองภายหลังการเรียนรู้วิถีชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับดี ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นภายหลังการเรียนรู้วิถีชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ความสามารถในการทำงานเป็นทีมภายหลังการเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก ความสุขในการเรียนภายหลัง การเรียนรู้โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก

จันทรา อ่อนระหง (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเชียงราย เขต 4 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 คน ผลการวิจัย พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ “หน่วยบ้านหลวง ของเรา” ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/ 80 นักเรียนแสดงพฤติกรรมการ เรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

สายใจ ยอดสุดา (2554, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียน และใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา ขั้นพื้นฐานในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย และเพื่อประเมินความสามารถในการใช้รูปแบบ การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนค่อนข้างดี

ดิษยุทธิ์ บัวจุม (2556, หน้า 150-158) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียน การสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างความสนใจและทักษะในอาชีพท้องถิ่นของนักเรียน

กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียนครูผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษาปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 21 คน และกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาจำนวน 23 คน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ผลจากการพัฒนาได้หลักสูตรท้องถิ่นรายวิชาอาชีพทอผ้าลายลูกแก้วและทำอุปกรณ์ทอผ้า โดยเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านควบคู่การฝึกปฏิบัติจริง 2) ผลการเปลี่ยนแปลงความสนใจและทักษะในอาชีพท้องถิ่น พบว่า (1) นักเรียนที่เรียนทอผ้าลายลูกแก้วมีความสนใจในอาชีพอยู่ในระดับสนใจมากและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนนักเรียนที่เรียนทำอุปกรณ์ทอผ้ามีความสนใจในอาชีพตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) นักเรียนที่เรียนทอผ้าลายลูกแก้วและนักเรียนที่เรียนทำอุปกรณ์ทอผ้ามีทักษะในอาชีพท้องถิ่นอยู่ในระดับดี และ 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาศักยภาพของชุมชน (2) กระตุ้นบุคคลในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนตระหนัก และมีพลังอำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกัน (3) ศึกษาความต้องการพัฒนาด้านอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียน (4) พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง (6) จัดโครงการเสริมการเรียนรู้ และ (7) ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

วิภาพรรณ พินลา (2558, บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาการศึกษาต่อ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจัดแนวทางดังนี้ 1) ฝึกกระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดรวบยอด 2) ฝึกกระบวนการปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการสังเกต การคิดเปรียบเทียบ การจำแนก และการให้เหตุผล และ 3) ฝึกกระบวนการสร้างค่านิยมเพื่อพัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้ เนื่องจากสภาวะการณ์ในสังคมปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนมีความแตกต่างกันมากขึ้น ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ ให้ก้าวทันต่อกระแสสังคมในทุกมิติในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ (2559, หน้า 183-189) ได้ศึกษากระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 34 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) กระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีชื่อว่า “CLTE” ประกอบด้วย ด้านชุมชน (Community) ด้านการจัดการเรียนรู้ (Learning) ด้านเทคโนโลยี (Technology) และด้านการประเมินผล (Evaluation) โดยจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน PSRA ประกอบด้วย ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparing: P) เป็นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ชี้แจง และการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เตรียมความพร้อมผู้เรียนให้มีความรู้และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนก่อนการออกไปเรียนในพื้นที่จริง ขั้นกลยุทธ์การเรียนรู้ (Strategies: S) โดยการเลือกใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม ขั้นสู่ผลสะท้อนคิด (Reflection: R) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิดผ่านประสบการณ์ด้วยการสะท้อนความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ และขั้นประเมินประสิทธิผล (Assessing: A) เป็นการประเมินผลการจัดกิจกรรมของกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในทั้ง 4 ขั้น ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติจริงและแก้ปัญหาที่พบในชุมชนด้วยการเรียนรู้ที่หลากหลาย และได้ชิ้นงานที่สร้างสรรค์ พบว่า กระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.20/ 83.50 2) ประสิทธิภาพหลังเรียนตามกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการขยายผลการเรียนตามกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพอใจอยู่ในระดับมาก

Bingman, Martin, and Trawick (1996, pp. 47-57) ได้ศึกษาการสร้างความสำเร็จระหว่างชั้นเรียนกับชุมชนชนบทในเวอร์จิเนียประเทศสหรัฐอเมริกาโดยศึกษาจากครูและผู้บริหารการศึกษา รวม 9 คน ได้มีส่วนร่วมในการประชุมปฏิบัติการนำร่อง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ใช้วิธีการถามผู้มีส่วนร่วมคิดเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ 4 ประการ คือ 1) ให้ผู้มีส่วนร่วมคิดถึงวิธีการที่แต่ละคนใช้เรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในเมืองที่อาศัย 2) วิธีการที่ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนใช้เรียนรู้ในชั้นเรียน โดยผู้มีส่วนร่วมต้องรายงานเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนในการฝึกทักษะและการทำงานด้วย ผลลัพธ์ที่ได้พบว่า ไม่เพียงแต่สามารถฝึกการใช้การเรียนรู้ตามบริบทจริงในชั้นเรียนแล้วแต่ยังสามารถใช้ประเด็นของชุมชนที่ควรตระหนักเอาใจใส่มาใช้เรียนรู้ได้ด้วย มีรายการของข้อมูลชุมชนหลายประการที่สามารถใช้เรียนรู้ได้ 3) การให้อ่านหัวข้อเรื่องที่กำหนด

หรือการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจะช่วยสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ด้วยการสนทนาในประเด็นปัญหาที่อาจจะมีผลต่อผู้มีส่วนร่วมทุกคน ความหลากหลายของปัจจัยที่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชน ความเป็นไปได้ของแนวทางแก้ไขปัญหาและทางเลือก และ 4) การมีส่วนร่วม บทบาทของครู การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นปัญหาในชั้นเรียน และการประเมินผล พบว่า บทบาทของครูในการเอื้ออำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมจะต้องถูกนำไปใช้ในการวางแผน และตลอดเวลาขณะปฏิบัติต้องตระหนักว่าอะไรที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และการประเมินผลโดยรวมควรรู้ใช้วิธีการเขียนผลการประเมินออกมาให้ชัดเจน

Ziegler (2001, Abstract) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในนักเรียนที่มีความเก่ง ธรรมดา และความต้องการพิเศษรวมเข้าด้วยกันในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยของทฤษฎีฐานรากร่วมกับการศึกษาเฉพาะราย การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การทบทวนเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของโรงเรียน ความเชื่อของครู การปฏิบัติและประสบการณ์ มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้เรียนได้รับทักษะเฉพาะและมีความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ผู้เรียนมีพัฒนาการของทักษะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทักษะการติดต่อสื่อสาร 2) ภาวะผู้นำและความเป็นพลเมือง และ 3) การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจ 4 ด้าน คือ 1) ได้เรียนรู้ว่ามีวิธีการที่หลากหลายในการเรียนรู้ 2) ได้เรียนรู้วิธีการทำงานในสถานการณ์การทำงานจริง 3) เริ่มต้นค้นพบว่าชุมชนคืออะไรชุมชนเป็นทรัพยากรที่มีชีวิตอยู่และเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน และ 4) ได้หยั่งรู้เข้าใจหลักสูตรของโรงเรียนที่ได้ศึกษาอยู่ดีมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐานต้องเชื่อมต่อการเรียนในชั้นเรียนหรือมีวัตถุประสงค์ที่รวมทักษะด้านวิชาการและโอกาสที่จะได้เรียนรู้ของผู้เรียนทั้งหมดรวมเข้าด้วยกัน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งมีโอกาสได้ปฏิบัติจริงในการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและสังคม ไม่เพียงแต่ฝึกการเรียนรู้ตามบริบทจริงในชั้นเรียนแต่ยังสามารถใช้ประเด็นของชุมชนที่ควรตระหนักและเอาใจใส่มาใช้ในการเรียนรู้ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกันอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนร่วมกัน ผู้เรียนจะได้รับทักษะเฉพาะและมีความเข้าใจได้มากขึ้น เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร ภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความเป็นพลเมือง รวมทั้งกระตุ้นให้บุคคลในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักและมีพลังอำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์

พิชญา คำปิ่น (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยวิธีสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธเนศ ปานอุทัย (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนวัดบางหลวง กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 2 จำนวน 5 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 108 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เอ็นเอเอ็มซีเอเอพี (NAMCAFE Model) มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาความรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจ ขั้นตอนที่ 4 การลงมือปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล 2) ผลการทดลองพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล คือ ก่อนและหลังการทดลองครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนแบบโครงงานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาความคิดเห็นของครู พบว่า โดยภาพรวมครูเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นโครงงานส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ของนักเรียน และนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิด สังเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน รวมทั้ง นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นโครงงานอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สายใจ แก้วอ่อน (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง สารละลาย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยสอนเนื้อหาสาระควบคู่กับการฝึกคิดวิเคราะห์ 2) ผลการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ในภาพรวมในระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 4) ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

Hall (1979, p. 6342) ศึกษาการสอนการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน แต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่คาดคะเนเก่งและไม่เก่งกลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองเรียนเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ แล้วทดสอบการวิเคราะห์และการแก้ปัญหาและคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการวิเคราะห์สูงมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ต่ำ และนักเรียนที่เรียนการวิเคราะห์มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนการคิดวิเคราะห์

Silva (2007, pp. 1-8) ศึกษาอิทธิพลของความสามารถในการรับรู้โดยสัญชาตญาณและความสามารถในการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้ตัวแทนด้วยภาพของสถานการณ์ปัญหา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่เริ่มศึกษาในระดับปริญญาตรีในสาขาคณิตศาสตร์ จำนวน 23 คน ใช้กิจกรรม 3 อย่าง ได้แก่ 1) การใช้ตัวแทนด้วยภาพและความสามารถในการรับรู้โดยสัญชาตญาณ 2) การใช้ตัวแทนด้วยภาพ การค้นหาความสามารถในการรู้โดยสัญชาตญาณและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ 3) การใช้ตัวแทนด้วยภาพ การค้นหาความสามารถในการรู้โดยสัญชาตญาณและความสามารถในการวิเคราะห์ผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลังการทำทั้ง 3 กิจกรรม คะแนนสอบเฉลี่ยเพิ่มขึ้นหลังกิจกรรมที่ 1) ผู้เรียนจำนวน 4 คน ที่ได้คะแนนสอบมากกว่าร้อยละ 50 หลังกิจกรรมที่ 2) ผู้เรียนจำนวน 8 คน ได้คะแนนสอบมากกว่าร้อยละ 50 และหลังกิจกรรมที่ 3) ผู้เรียนจำนวน 4 คน ได้คะแนนสอบมากกว่าร้อยละ 50 และแนะนำให้การสอนระดับมัธยมปลายควรใช้สถานการณ์จริง เช่น การเพิ่มของจำนวนประชากร การเพิ่มของแบคทีเรียและพืช หรือความเร็วและความเร่งของรถยนต์ เพื่อให้นักเรียนจะได้ใช้การใช้ตัวแทน และสิ่งที่ตามมา คือ นักเรียนมีไหวพริบและมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ระหว่างการทำกิจกรรม เช่น การสอนแบบโครงงานการใช้ปัญหาเป็นฐาน การสืบเสาะหาความรู้ และการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสาร

รัชชาภรณ์ รัตนภุมมะ (2549, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษและความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาระดับ

ปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่สอง เอกภาษาอังกฤษมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ราชนครินทร์ จำนวน 19 คน ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดชุมชนเป็นฐานสามารถเสริมสร้างการ
 พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เนื่องจากมีปัจจัยที่สัมพันธ์กันระหว่างบริบท ทักษะคนที่ติดต่อการเรียน
 ภาษาที่สอง แรงจูงใจในชั้นเรียน โอกาสในการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนซึ่งมีโอกาสปฏิบัติจริง
 การใช้สื่อการเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเป็นกิจกรรมในการเรียนเป็นการถ่ายทอด
 ประสบการณ์แก่ผู้เรียนมีผลมากในการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้เรียนมีคะแนน
 สูงขึ้นหลังจากการการนำวิชานี้ไปทดลองใช้ ผู้เรียนประเมินตนเองด้านความสามารถในการสื่อสาร
 ภาษาอังกฤษ พบว่า ทักษะภาษาอังกฤษพัฒนาขึ้นหลังการทดลอง และการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า
 วิชาภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและสังคม

รุ่งระวี สมะวรรณะ (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
 สุขศึกษาโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อตามทฤษฎีการเรียนรู้เน้นประสบการณ์และแนวคิดบูรณาการ
 เนื้อหากับภาษา เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพและความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน
 46 คน เครื่องมือประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ
 แบบประเมินเจตคติและการปฏิบัติ รวมทั้งสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบ
 การเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ แนวคิดทฤษฎี หลักการ
 วัตถุประสงค์ เนื้อหาสุขศึกษาและภาษาอังกฤษในเนื้อหาเฉพาะ กระบวนการจัดการเรียนการสอน
 และการวัดและประเมินผล โดยมีชั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนรวม 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่
 1) ชั้นเตรียมการวางแผนการเรียนรู้ 2) ชั้นจัดกระบวนการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอนย่อย ได้แก่
 2.1) ชี้นำเสนอและรับประสบการณ์ 2.2) ชี้นำรวบรวมข้อมูลความรู้โดยการสังเกตและไตร่ตรอง
 2.3) ชี้นำสรุปความรวม จัดกลุ่มความคิดอย่างเป็นระบบนำสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และ
 2.4) ชี้นำทดลองและประยุกต์องค์ความรู้ใหม่ และชั้นที่ 3) ชั้นประเมินผลการเรียนรู้ ผลการทดสอบ
 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า รูปแบบนี้สามารถช่วยเสริมสร้างพฤติกรรม
 สุขภาพด้านความรู้และความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยมีคะแนน
 จากการทดสอบหลังการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าการทดสอบก่อนเรียน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบคะแนนประเมินความสามารถ
 ในการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ได้จากการทดลองระหว่างเรียนรวม 5 ครั้ง พบว่า คะแนนเฉลี่ย
 ระหว่างเรียนมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Dippong (1992, pp. 6-8) ศึกษาการใช้กิจกรรมเพื่อการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาทักษะด้านการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้แบบทดสอบ Modern Language Association-Cooperative Language Test โดยเปรียบเทียบผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชาวเยอรมันระดับ 2 และระดับ 4 ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาในมลรัฐแมริแลนด์ จำนวน 61 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 31 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะการฟัง-พูด ใช้กิจกรรมเพื่อการสื่อสาร ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ สรุปผลการวิจัยพบว่า ความสามารถของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม พัฒนาด้านทักษะการฟัง-พูด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมภาษาเพื่อการสื่อสารทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการฟังและการพูดมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสาร สรุปได้ว่า การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์และบูรณาการกับเนื้อกับภาษา ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมในห้องเรียนเพื่อเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้เรียนมีผลมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางภาษาเพื่อการสื่อสารจะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการสื่อสารได้ดีขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ที่ออกแบบโดยใช้ ADDIE Model ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในระยะที่ 1 เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษาสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษานโยบายของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษานโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากเอกสารต่าง ๆ เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2558, หน้า 4) ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ว่า กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้กำหนดแนวทางของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและ

ศักยภาพให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน การศึกษาของชาติ และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ด้วยการจัดการศึกษาที่บูรณาการการศึกษาทุกรูปแบบและการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (SBMLD) นอกจากนี้มุ่งให้คนในท้องถิ่นให้มีคุณลักษณะที่สามารถปรับใช้วิถีชีวิตให้สอดคล้องกับ สภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติตามหลักแห่งการปกครองตนเองตาม เจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับการจัดการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาและ วางรากฐานชีวิต โดยเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และ บุคลิกภาพ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของ ตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ทักษะทางสังคมและความเป็น พลเมือง รวมถึงมีความรู้คู่คุณธรรม มีความสำนึกในความเป็นไทยและยึดแนวทางการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาดูสรุปสาระสำคัญ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการจัด การศึกษาที่มุ่งพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดการศึกษาที่บูรณาการกับสภาพชีวิตจริงและสังคม ซึ่งทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการเป็นพลเมือง และ การวางพื้นฐานการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน

1.2 ศึกษาปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษา

ในการศึกษาปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มกับบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัด สมุทรสาคร ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 คน นักเรียน จำนวน 6 คน และประชาชน/ ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 20 คน ผลการสนทนา กลุ่ม พบว่า

1.2.1 ด้านหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรขาดความทันสมัย ครูขาดความเข้าใจ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร

1.2.2 ด้านการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ยังคงเน้นการสอนเนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอนที่เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมีน้อย ดังนั้นนักเรียนจึงขาดการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้

1.2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูยังใช้สื่อแบบเดิมขาดความทันสมัยและ ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

1.2.4 ด้านบรรยากาศการเรียนการสอน นักเรียนได้ศึกษาและเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ น้อย ขาดความเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับโลกจริง การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนขาดการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1.2.5 ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่เป็นการวัดและประเมินผลจาก แบบทดสอบ เป็นหลักในการตัดสินการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งไม่ได้เกิดจากการประเมินตามสภาพจริงที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนในแต่ละกิจกรรมการเรียน การสอน

1.2.6 ด้านความต้องการการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูควรจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายและเนื้อหาที่ทันสมัย โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือ ปฏิบัติในสถานการณ์จริงสามารถเชื่อมโยงความรู้จากท้องถิ่นสู่สากล เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นสำหรับเตรียมความพร้อมในการออกไปดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

ผลการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปัญหา การสอนวิชาสังคมศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในชั้นเรียนกับชุมชน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายและเปิดโอกาส ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการดำเนิน ชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ดังนั้นในการเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนสังคม ศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรรื้อวิธีสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างแท้จริง

2. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนและ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่นำไปใช้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัยได้จากการศึกษา เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ มีดังนี้

2.1 การเรียนการสอนสังคมศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เช่น Banks and Banks (1999 อ้างถึงใน วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555 ก), National Council for the Social Studies (2002), วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555 ก) และ สิริวรรณ ศรีพหล (2557) สรุปว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษามีแนวทางดังต่อไปนี้

2.1.1 เป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่บูรณาการแบบสหวิทยาการ ที่ต้องเชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ หรือความคิดเข้ากับศาสตร์อื่น ๆ

2.1.2 เป็นการวางพื้นฐานในการเป็นพลเมืองที่ดีและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับ นักเรียน

2.1.3 ใช้กระบวนการสืบสอบเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความเข้าใจที่นำไปสู่ การตัดสินใจ การสรุปหลักการ หรือการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

2.1.4 ช่วยนักเรียนให้พัฒนาด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม รวมทั้ง ความสามารถในการดำรงชีวิต ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม และตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.1.5 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนร่วม

2.1.6 ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานโดยร่วมกันตั้งเป้าหมายที่เน้นสังคมส่วนรวมเป็น สำคัญ

2.2 แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เช่น Owens and Wang (1996), Beakley et al. (2003), Jordaan (2007) และกล้า ทองขาว (ม.ป.ป.) ผลการศึกษาพบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้มีแนวทางดังต่อไปนี้

2.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการการเรียนการสอน ในห้องเรียนเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ หรือปัญหาที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน

2.2.2 เป็นการศึกษาเพื่อมวลชนโดยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นการมี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการทำงานร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน รวมทั้ง การให้บริการ แก่ชุมชน

2.2.3 ส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและปฏิบัติ ในการกำหนดเป้าหมาย หรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ ตามความสนใจและความต้องการ เพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.2.4 พัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียน โดยคำนึงถึง พื้นฐานดั้งเดิมของแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ที่อาศัย

2.2.5 สามารถเลือกใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปประยุกต์สำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

2.2.6 มีการประเมินผลตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาและการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ข้างต้นได้นำมาสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้กำหนดแนวคิดสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้นดังนี้

- เป็นการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการสืบสอบความรู้จากสถานการณ์หรือปัญหาในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง
- เป็นการเรียนรู้ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและให้บริการชุมชน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทำงานร่วมกับนักเรียนด้วยกัน ครู และชุมชน
- ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตและสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.3 แนวคิดตามทฤษฎีการสร้างความรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ ทั้ง Cognitive Constructivism และ Social Constructivism เช่น McCown and Roop (1992), Wing and Putney (2002), Driscoll (1994), จันท์พร พรหมมาศ (2541) และ สุรางค์ โค้วตระกูล (2556) ผลการศึกษาแนวคิดตามทฤษฎีการสร้างความรู้มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.3.1 นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่

2.3.2 นักเรียนเกิดการเรียนรู้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการสร้างความหมายและประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคน

2.3.3 การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สังสมประสบการณ์และมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความรู้อยู่ตลอดเวลา

2.3.4 นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีการสร้างสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ

2.3.5 นักเรียนมีการเสริมต่อการเรียนรู้ด้วยการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ครู หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่า ซึ่งทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และนำไปสู่การขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองได้

2.3.6 ครูทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ คอยให้คำชี้แนะ กระตุ้น ชักถาม และช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

จากการวิเคราะห์แนวคิดตามทฤษฎีการสร้างความรู้ดังกล่าว สามารถสรุปในการกำหนดแนวคิดสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ที่สร้างขึ้นดังนี้

- การสร้างความรู้จะเกิดขึ้นในตัว of นักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับ การสร้าง ความหมาย จาก ความรู้ และ ประสบการณ์ เดิม ของ นักเรียน เป็น สำคัญ

- การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยอาศัยสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความรู้และมีการสร้างความรู้เพิ่มขึ้น

- การได้รับการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น จะทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเอง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น นำมาสรุปเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น ดังนี้

- เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการสืบสอบความรู้จากสถานการณ์หรือปัญหาในชุมชนเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง

- เป็นการเรียนรู้ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและให้บริการชุมชน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทำงานร่วมกับนักเรียนด้วยกัน ครู และชุมชน

- ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตและสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- การสร้างความรู้จะเกิดขึ้นในตัว of นักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับ การสร้าง ความหมาย จาก ความรู้ และ ประสบการณ์ เดิม เป็น สำคัญ

- การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยอาศัยสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความรู้และสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่

- การได้รับการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น จะทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเอง

2.4 รูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ Joyce et al. (2004), Saylor et al. (1981) และทีศนา เขมมณี (2555) พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล รวมทั้ง บทบาทครูและนักเรียนที่ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เพื่อมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน จากความแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการออกแบบและกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น

2.5 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น Bloom (1956 อ้างถึงใน สุทธิวรรณ พีรศักดิ์โสภณ, ม.ป.ม.), ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539) และสุคนธ์ สิ้นธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรณี สิ้นธพานนท์ (2550) พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถของนักเรียนในการคิดจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูล แล้วตรวจสอบหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพที่เป็นสิ่งสำคัญของข้อมูลที่กำหนดและนำไปใช้ได้ตามเป้าหมาย ซึ่งวัดพฤติกรรมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

2.5.1 ด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ เพื่อจำแนกจัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญ และเปรียบเทียบข้อมูลในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.5.2 ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อหาความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่าง ๆ ของข้อมูลที่พบเห็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.5.3 ด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ เพื่อสามารถระบุหลักการสำคัญ แนวคิด หรือความรู้ที่ปรากฏในข้อมูลที่พบเห็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน จากความแนวคิดของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการออกแบบและสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2.6 ความสามารถในการสื่อสาร

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการสื่อสารทั้งในและต่างประเทศ เช่น Morrow and John (1981), ปรมะ สตะเวทิน (2544) และ วิวรรณ จันทร์เทพย์ (2552) พบว่า ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถของนักเรียนในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง เพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคมเป็นสำคัญและการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีความเหมาะสมตามสถานการณ์ การวัดพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

2.6.1 ด้านการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างสมเหตุสมผลและถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา

2.6.2 ด้านการเจรจาต่อรอง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ได้อย่างเหมาะสมต่อตนเองและสังคม

2.6.3 ด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม จากความแนวคิดของความสามารถในการสื่อสารดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในสื่อสารของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในระยะที่ 2 เป็นการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งใช้ผลการวิเคราะห์ในระยะที่ 1 เป็นกรอบแนวคิดดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 รูปแบบการเรียนการสอน

ในการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดสำคัญที่ได้จากระยะที่ 1 มาใช้ออกแบบ ดังนี้

1.1.1 หลักการ

จากแนวคิดสำคัญที่ศึกษาระยะที่ 1 ได้นำมากำหนดเป็นหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่ประยุกต์แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ดังนี้

1.1.1.1 เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการสืบสอบในการลงมือปฏิบัติการในสถานการณ์จริง ที่นักเรียนได้สร้างความรู้และพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง

1.1.1.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการชี้แนะและเจรจากับคนในชุมชน ครูและเพื่อนนักเรียน เพื่อช่วยในการเสริมต่อการเรียนรู้ และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียน

1.1.1.3 ส่งเสริมให้นักเรียนคิด สร้างความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือบริการแก่ชุมชน

1.1.2 วัตถุประสงค์

จากหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 3 ข้อ ถ้ายทอดมาสู่วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา คือ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.3 การจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนข้างต้น จึงออกแบบขึ้นดังกล่าว 3 ขั้นตอน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยใช้การสืบสอบจากสถานการณ์จริงในชุมชนและผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งในห้องเรียนและชุมชน ดังนี้

1.1.3.1 **ขั้นจุดประกายความคิด** เป็นขั้นที่ครูหรือนักเรียนนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และท้าทายการคิดของนักเรียน นักเรียนร่วมกันคิด วางแผน เพื่อออกแบบแนวทางหรือวิธีการในการศึกษาสำรวจเพื่อค้นหาคำตอบของสถานการณ์หรือปัญหาดังกล่าว

1.1.3.2 **ขั้นลงมือปฏิบัติ** ในขั้นนี้นักเรียนดำเนินการตามแผนหรือแนวทางที่นักเรียนร่วมกันกำหนด นักเรียนทำการสืบสอบหาคำตอบโดยการลงมือปฏิบัติหรือศึกษาสำรวจสถานการณ์จริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชักถาม สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ และค้นหาข้อมูลจากเอกสาร

หรือหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนได้มีโอกาสโต้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน ครูหรือบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือการทำงาน của นักเรียน

1.1.3.3 **ขั้นสะท้อนความคิด** เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาในแบบต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ วิดีทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย หรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้ วิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อธิบายร่วมกับนักเรียนและครู ทั้งนี้ ครูอธิบายและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม นักเรียนสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาอื่นในชุมชนต่อไป

1.1.4 การวัดและประเมินผล

สำหรับการวัดและประเมินผลที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษามรรควัตถุประสงค์หรือไม่ ประกอบด้วย

1.1.4.1 **วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์** โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

1.1.4.2 **วัดความสามารถในการสื่อสาร** โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร

การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา และด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้ระดับคะแนน 0 และ ไม่สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน -1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ถึง 1.00 เป็นข้อที่มีความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ได้ สำหรับข้อที่มีค่าต่ำกว่า .5 จะพิจารณาปรับปรุงรายละเอียดของรูปแบบการสอนเป็นรายข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 64)

1.2 **คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน**

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้จำเป็นต้องมีคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบดังนี้

1.2.1 หลักการ

1.2.2 วัตถุประสงค์

1.2.3 การจัดการเรียนการสอน

- 1.2.4 การวัดและประเมินผล
- 1.2.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้
- 1.2.6 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้
 - 1.2.6.1 แนวปฏิบัติสำหรับครู
 - 1.2.6.2 แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน
 - 1.2.6.3 แนวปฏิบัติสำหรับชุมชน

การหาคุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คือ สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้ระดับคะแนน 0 และ ไม่สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน -1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ถึง 1.00 เป็นข้อที่มีความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ได้ สำหรับข้อที่มีค่าต่ำกว่า .5 จะพิจารณาปรับปรุงรายละเอียดของ คู่มือการใช้รูปแบบการสอนเป็นรายข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 64)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อดำเนินการตามการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ดังนี้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ มีจำนวน 3 แผน ใช้เวลาทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ในแต่ละแผนมีโครงสร้าง ดังนี้

- 2.1.1.1 สาระสำคัญ
- 2.1.1.2 จุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.1.1.3 สาระการเรียนรู้
- 2.1.1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.1.1.5 สื่อและแหล่งเรียนรู้
- 2.1.1.6 การวัดและประเมินผล

2.1.2 เนื้อหาที่ใช้สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาที่สอนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข เรื่อง ปัญหาสังคมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการดังนี้

1) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้ระดับคะแนน 0 และไม่สอดคล้องให้ระดับคะแนน -1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ถึง 1.00 เป็นข้อที่มีความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ได้ สำหรับข้อที่มีค่าต่ำกว่า .5 จะพิจารณาปรับปรุง รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายข้อ (บุญชมศรีสะอาด, 2545, หน้า 64)

2) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรวรรษาวิทยวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนก่อนนำไปใช้จริง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้ แบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดพฤติกรรมในการวัดที่แสดงถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ใน 3 ด้าน ดังนี้

2.2.1 ด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ จำนวน 10 ข้อ

2.2.2 ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ

2.2.3 ด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ จำนวน 10 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ดำเนินการดังนี้

1) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านวัดและประเมินผล

จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้ระดับคะแนน 0 และไม่สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน -1 เลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ถึง 1.00 เป็นข้อที่มีความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 64)

2) หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อติ (สังวรจันทรราชราษฎรวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20-.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิค 50% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 95-97)

3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวัดความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยกำหนดพฤติกรรมในการวัดที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อสารใน 3 ด้าน ดังนี้

- 2.3.1 ด้านการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด จำนวน 10 ข้อ
- 2.3.2 ด้านการเจรจาต่อรอง จำนวน 10 ข้อ
- 2.3.3 ด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร จำนวน 10 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ดำเนินการดังนี้

1) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการสอนสังคมศึกษา ด้านวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ก) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ คือ สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้ระดับคะแนน 0 และไม่สอดคล้อง ให้ระดับคะแนน -1 เลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .5 ถึง 1.00 เป็นข้อที่มีความตรงตามเนื้อหาที่ใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 64)

2) หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยนำแบบทดสอบ วัดความสามารถในการสื่อสารไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน เทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชราษฎรวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เลือกข้อสอบ ที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20-.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิค 50% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 95-97)

3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson

ผลจากระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทำให้ได้โครงร่างของรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในระยะที่ 3 นี้ เป็นการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 รูปแบบการเรียนการสอน

การดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 สร้างรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวคิดสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ ในระยะที่ 1 ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนตามที่กำหนดในระยะที่ 2

1.1.2 นำรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา คุษนิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบ ต่าง ๆ กับแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษา คุษนิพนธ์เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ควรปรับหลักการให้ตรงตามแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและควรปรับขั้นตอนของการเรียนการสอน เพื่อสามารถสะท้อน แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำผล การพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

1.1.3 นำรูปแบบการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษามีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1.1.3.1 **ขั้นจุดประกายความคิด** ครูควรใช้คำถามกระตุ้นการคิดของนักเรียน อย่างต่อเนื่อง

1.1.3.2 **ขั้นลงมือปฏิบัติ** ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในการปฏิบัติงาน

1.1.3.3 **ขั้นสะท้อนความคิดเห็น** ครูควรให้นักเรียนได้มีโอกาสสะท้อนความคิด ด้วยการตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น สิ่งที่เรียนรู้และแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ

1.1.4 นำผลการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.2 **คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน**

การดำเนินการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มีความสอดคล้องกับ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1.2.2 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาคุรุสนิพนธ์เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของ องค์ประกอบต่าง ๆ ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และความสอดคล้องกับรูปแบบ การเรียนการสอน ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาคุรุสนิพนธ์ เห็นว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียน การสอน ควรเพิ่มเติมสื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียน การสอนสังคมศึกษาที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสำคัญ รวมทั้ง บทบาทของนักเรียน ครู และ ชุมชนให้มีความชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

1.2.3 นำคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนี

ความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

- 1.2.3.1 คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ควรมีรายละเอียดให้สัมพันธ์กับรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 4 องค์ประกอบ
- 1.2.3.2 สื่อการเรียนการสอน ควรเพิ่มคลิปวิดีโอเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อเพิ่มการดึงดูดความสนใจและกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ต่อปัญหานั้น
- 1.2.3.3 บทบาทของครู ควรใช้คำถามที่ส่งเสริมและกระตุ้นการคิดของนักเรียนรวมทั้ง ควรประสานงานและสื่อสารให้ชุมชนเข้าใจในแนวทางการจัดการเรียนการสอน
- 1.2.3.4 บทบาทของชุมชน ควรจะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด
- 1.2.4 นำผลการพิจารณาไปปรับปรุงแก้ไขคู่มือดังกล่าวเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้

การดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

- 2.1.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ตามรายละเอียดที่ออกแบบ จำนวน รวม 15 ชั่วโมง
- 2.1.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนของแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เห็นว่า การจัดกิจกรรมในแต่ละชั้นการจัดการเรียนการสอน ครูควรจะใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันและลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด รวมทั้ง ควรสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม
- 2.1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

- 2.1.3.1 ควรเพิ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านการสื่อสารเข้าไปใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น
- 2.1.3.2 ขึ้นจุดประกายความคิด ครูควรใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถวางแผนงานได้
- 2.1.3.3 ขึ้นลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนควรสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้ในชุมชนอย่างไร นักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอย่างไร
- 2.1.3.4 ขึ้นสะท้อนความคิด นักเรียนควรแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งกับผู้อื่นให้มากที่สุด
- 2.1.4 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไผ่ (สังวรจันทศรราชวุฒวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการทดลองใช้พบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นของรูปแบบการเรียนการสอน สังคมศึกษา มีความเหมาะสมทั้งด้านกิจกรรมและเวลาที่ใช้แล้ว แต่ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตดังนี้
- 2.1.4.1 ครูควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและรวบรวมความคิดเห็นของนักเรียน
- 2.1.4.2 ครูควรให้คำแนะนำ ชี้แนะ ช่วยเหลือในการทำกิจกรรมในชุมชน อยู่ตลอดเวลา รวมถึงแนะนำวิธีต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลของนักเรียนเพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายของกิจกรรม
- 2.1.4.3 ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน ครูควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวขณะทำกิจกรรมในชุมชน เพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมในชุมชนได้อย่างราบรื่น หรือเกิดปัญหาน้อยที่สุดโดยไม่เป็นภาระของคนในชุมชน
- 2.1.5 นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

การดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

- 2.2.1 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามรายละเอียดที่ออกแบบ ได้แบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 38 ข้อ โดยวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ จำนวน 13 ข้อ ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ จำนวน 13 ข้อ และด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ จำนวน 12 ข้อ

2.2.2 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุชกรีนินท์ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถามต่าง ๆ อาจารย์ที่ปรึกษาคุชกรีนินท์เห็นว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ควรปรับข้อคำถามให้มีความกระชับและมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียนรวมทั้ง ข้อสอบควรมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาคุชกรีนินท์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.2.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีความตรงตามเนื้อหาจำนวน 38 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .60-1.00 ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

2.2.3.1 ข้อคำถามและตัวเลือกควรมีความกระชับและชัดเจน

2.2.3.2 ข้อคำถามควรมีความเชื่อมโยงกับข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดและยึดหลักความถูกต้องของเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ

2.2.2.3 ตัวเลือกควรเขียนให้มีความเป็นอิสระจากกัน

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่นำไปทดลองใช้

2.2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรวราษฏรวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน

2.2.6 นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มาทำการวิเคราะห์หาค่าคะแนน และหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .43-.67 และเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .37-.67 ไว้จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการคิดวิเคราะห์ความสำคัญ ด้านการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และด้านการคิดวิเคราะห์หลักการ โดยแต่ละด้านประกอบด้วย 10 ข้อ

2.2.7 นำผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ซึ่งแบบทดสอบดังกล่าว มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .91 ได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่นำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร

การดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารตามรายละเอียดที่ออกแบบได้แบบทดสอบแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 38 ข้อ โดยวัดความสามารถในการสื่อสาร 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด จำนวน 13 ข้อ ด้านการเจรจาต่อรอง จำนวน 13 ข้อ และด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร จำนวน 12 ข้อ

3.2 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ พิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถามต่าง ๆ ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เห็นว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ควรปรับข้อคำถามให้มีความชัดเจน มีความเป็นปรนัยและข้อคำถามไม่กำกวมหรือสามารถตอบได้หลายตัวเลือก ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารมีความตรงตามเนื้อหา จำนวน 38 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

3.3.1 ข้อคำถามและตัวเลือกควรมีความกระชับและชัดเจน

3.3.2 ระดับของภาษาหรือข้อคำถามที่ใช้ควรมีความเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน

3.3.3 ข้อคำถามควรยึดหลักความถูกต้องของเนื้อหาวิชาและหลักภาษาเป็นสำคัญ

3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารที่นำไปทดลองใช้

3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อีดี (สังวรจันทสรราชวุฒิวิทยา) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน

3.6 นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารมาทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .42-.67 และเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .40-.63 ไว้จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ด้านการเจรจาต่อรอง และด้านการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร โดยแต่ละด้านประกอบด้วย 10 ข้อ

3.7 นำผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ซึ่งแบบทดสอบดังกล่าวมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .89 ได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารที่นำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ผลจากระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ต่อไป

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ในระยะที่ 4 เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรวราษฏรวิทยา) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 4 ห้องเรียน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ได้มา 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 30 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง

2. การทดลองใช้

2.1 กำหนดแบบแผนการทดลอง

ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น ผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองโดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-Posttest design) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2551, หน้า 54)

การวัดก่อนการทดลอง	ทดลอง	การวัดหลังการทดลอง
O_1	X	O_2

O_1 หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทศรราชวิทยาลัย) ของนักเรียนก่อนการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

O_2 หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทศรราชวิทยาลัย) ของนักเรียนหลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

X หมายถึง การสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

2.2 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเอง ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.2.1 ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

2.2.2 ทดสอบก่อนสอน (Pretest) นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2.3 ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเอง ตามเวลาที่กำหนดซึ่งใช้เวลา จำนวน 15 ชั่วโมง

2.2.4 ทดสอบหลังการสอน (Posttest) นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ในระยาะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ทำให้ได้ผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาไปใช้ เพื่อให้ได้นำข้อมูลการใช้ไปประเมินผลในระยาะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

ระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การดำเนินการในระยะที่ 5 เป็นการวิเคราะห์และประเมินผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ก่อนเรียนและหลังเรียน หลังจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้สถิติ *t-test for dependent* ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1.2 เปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร หลังจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติ *One sample t-test* ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน วัดได้จากการเปรียบเทียบคะแนนของนักเรียนที่ได้จากการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำคัญของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, หน้า 14) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่

1.2.1 ปรับปรุง คือ มีคะแนนวัดพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ ต่ำกว่า ร้อยละ 40

1.2.2 พอใช้ คือ มีคะแนนวัดพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ ระหว่าง ร้อยละ 40-74

1.2.3 ดี คือ มีคะแนนวัดพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เกณฑ์การประเมินในระดับ ดี คือ มีคะแนนตั้งแต่ ร้อยละ 75 ขึ้นไป

1.3 นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในบทที่ 4

2. การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจาก ข้อ 1 มาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ และนำมาเขียนรายงานการวิจัย พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ ความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ ความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้น

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ที่มีความสอดคล้องซึ่งกันและกันตามแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎี การสร้างความรู้ ดังนี้

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

หลักการ

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้มาเป็นพื้นฐาน มีหลักการดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการสืบสอบในการลงมือปฏิบัติการในสถานการณ์จริง ที่นักเรียนได้สร้างความรู้และพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการชี้แนะและเจรจากับคนในชุมชน ครูและเพื่อนนักเรียน เพื่อช่วยในการเสริมต่อการเรียนรู้ และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ส่งเสริมให้นักเรียนคิด สร้างความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้หรือบริการแก่ชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนจัดการเรียนการสอนที่เรียงลำดับต่อกัน 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นจุดประกายความคิด

ขั้นจุดประกายความคิด เป็นขั้นที่ครูหรือนักเรียนนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และท้าทายการคิดของนักเรียน นักเรียนร่วมกันคิด วางแผน เพื่อออกแบบแนวทางหรือวิธีการในการศึกษาสำรวจ เพื่อค้นหาคำตอบของสถานการณ์หรือปัญหาดังกล่าว

ขั้นลงมือปฏิบัติ

ขั้นลงมือปฏิบัติ ในขั้นนี้นักเรียนดำเนินการตามแผนหรือแนวทางที่นักเรียนร่วมกันกำหนด นักเรียนทำการสืบสอบหาคำตอบโดยการลงมือปฏิบัติหรือศึกษาสำรวจสถานการณ์จริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชักถาม สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ และค้นหาข้อมูลจากเอกสารหรือหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนได้มีโอกาสโต้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน ครูหรือบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือการทำงานของนักเรียน

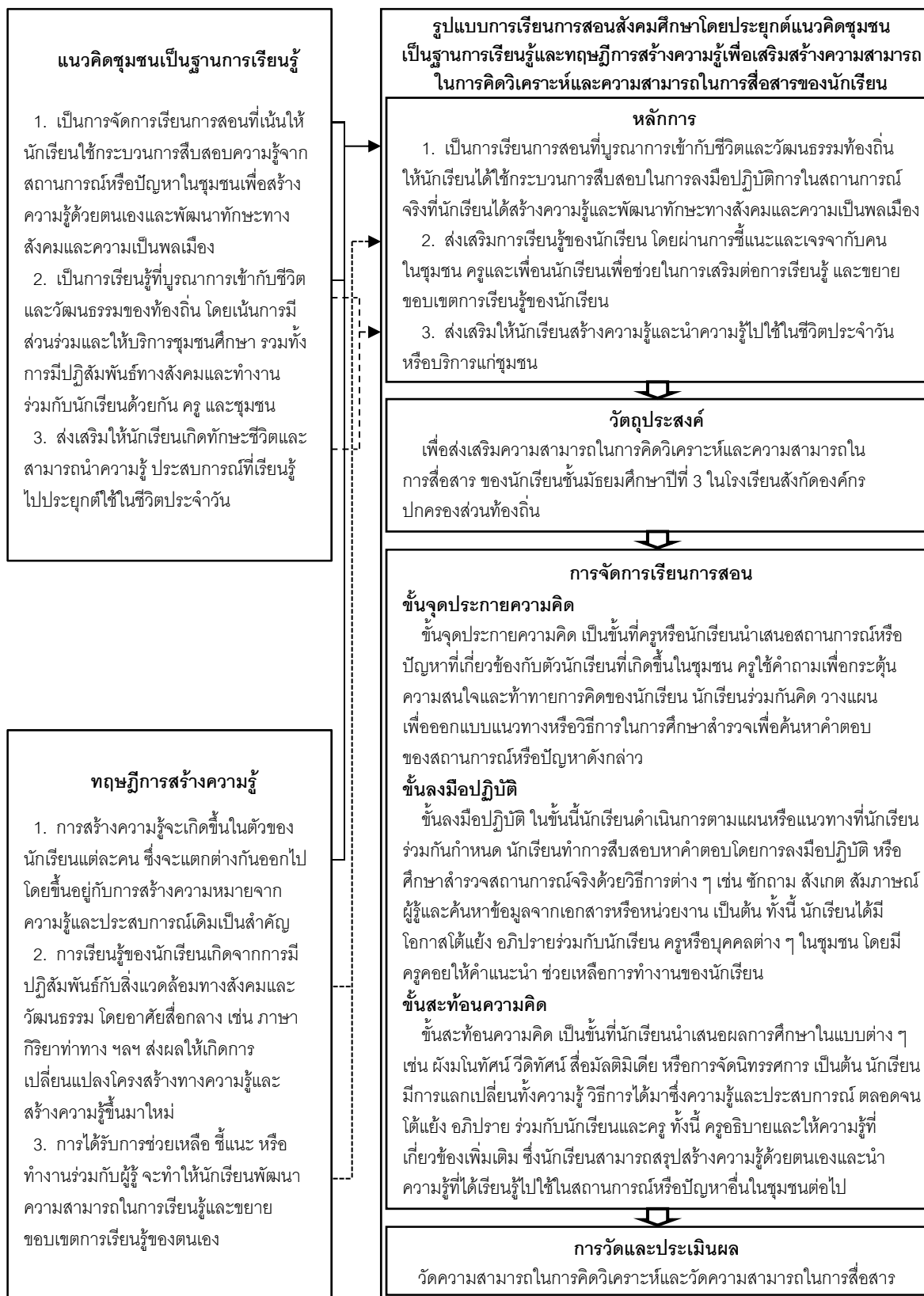
ขั้นสะท้อนความคิด

ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ วิดีทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย หรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น นักเรียนมีการแลกเปลี่ยน ทั้งความรู้ วิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อธิบาย ร่วมกับนักเรียนและครู ทั้งนี้ ครูอธิบายและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม นักเรียนสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเองและสามารถ นำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาอื่นในชุมชนต่อไป

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการวัด และประเมินผลทั้งระยะก่อนเรียนและหลังเรียน ดังนี้

1. วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิด วิเคราะห์
2. วัดความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร จากรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอนดังกล่าว มาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันของแต่ละองค์ประกอบ ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้นกับนักเรียน เรื่อง ปัญหาสังคมไทย โดยการประเมินผลการใช้รูปแบบดังกล่าวจากความสามารถของนักเรียน คือ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านความสามารถในการสื่อสาร และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

1. ผลการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ในด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียนดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$)

รายการ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		<i>t</i>	<i>Sig.</i>
	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>		
คะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์	19.03	5.76	25.87	1.81	-8.52	.000*

* $p < .05$ *

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียน โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\bar{X} = 25.87$; $SD = 1.81$) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดย
 ประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ในด้านความสามารถในการคิด
 วิเคราะห์ ซึ่งเปรียบเทียบคะแนนสอบหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 ดังแสดงในตาราง
 ที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$)

รายการ	\bar{X}	SD	คะแนน ที่ผ่าน เกณฑ์ ร้อยละ 75	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 ขึ้นไป (คน)	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์ คิดเป็น ร้อยละ	t	$Sig.$
คะแนนวัด ความสามารถใน การคิดวิเคราะห์	25.87	1.81	22.50	30	100	10.16	.000*

* $p < .05$ *

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิด
 วิเคราะห์ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
 สังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้น
 ใช้เกณฑ์ผ่านให้มีคะแนนร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน คือ 22.50 คะแนน มีนักเรียน
 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยมี
 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\bar{X} = 25.87$; $SD = 1.81$) สูงกว่า
 เกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสามารถในการสื่อสาร

1. ผลการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ในด้านความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับคะแนนหลังเรียนดังแสดงในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$)

รายการ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		<i>t</i>	Sig.
	\bar{X}	<i>SD</i>	\bar{X}	<i>SD</i>		
คะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร	18.67	4.32	26.23	1.77	-12.57	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ก่อนและหลังเรียน โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสื่อสารหลังเรียน ($\bar{X} = 26.23$; $SD = 1.77$) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ในด้านความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งเปรียบเทียบคะแนนสอบหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 ดังแสดงในตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสารกับ เกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ($n = 30$)

รายการ	\bar{X}	SD	คะแนน ที่ผ่าน เกณฑ์ ร้อยละ 75	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 ขึ้นไป (คน)	นักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์ คิดเป็น ร้อยละ	t	$Sig.$
คะแนนวัด ความสามารถ ในการสื่อสาร	26.23	1.77	22.50	30	100	11.52	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้น ใช้เกณฑ์ผ่าน ให้มีคะแนนร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน คือ 22.50 คะแนน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 75 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ยของ ความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X} = 26.23$; $SD = 1.77$) สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน และประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยมีการดำเนินการวิจัย 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้ได้แนวคิดสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการสืบสอบความรู้จากสถานการณ์หรือปัญหาในชุมชนเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง
2. เป็นการเรียนรู้ที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและให้บริการชุมชน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทำงานร่วมกับนักเรียนด้วยกัน ครู และชุมชน
3. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตและสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. การสร้างความรู้จะเกิดขึ้นในตัว of นักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับการสร้างความหมายจากความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นสำคัญ
5. การเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยอาศัยสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความรู้และสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่
6. การได้รับการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้อื่น จะทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเอง

ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยกำหนด 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ส่วนคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน มี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สื่อและแหล่งเรียนรู้ และแนวปฏิบัติสำหรับครู นักเรียนและชุมชน ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวมีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนานั้นเป็นเรื่อง ปัญหาสังคมไทย ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 แผน ใช้เวลา 15 ชั่วโมง โดยมีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อีดี (สังวรจันทสร-ราชฎารวิทยา) จำนวน 30 คน

3. ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งทั้งหมดเป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ การคำนวณหา ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้เทคนิค 50% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR 20 ของ Kuder-Richardson

ระยะที่ 3 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา และคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยมีองค์ประกอบตามที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่า ทั้งรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาและคู่มือการใช้ดังกล่าวมีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00

2. ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้จากการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 และผลการทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษามีความเหมาะสม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ตามโครงสร้างแบบทดสอบที่กำหนดไว้และนำไปตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งพบว่า แบบทดสอบดังกล่าวมีความตรงตามเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .60-1.00 และเมื่อทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .43-.67 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .37-.67 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson เท่ากับ .91

4. ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ตามโครงสร้างที่กำหนดไว้และนำไปตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งพบว่า แบบทดสอบมีความตรงตามเนื้อหา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ระหว่าง .80-1.00 เมื่อไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข้อสอบมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .42-.67 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .40-.63 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson เท่ากับ .89

ระยะที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชวิทยวิทยา) จำนวน 30 คนซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอนเอง 15 ชั่วโมง และดำเนินการทดสอบก่อนและหลังสอน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร

ระยะที่ 5 การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร ก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t -test for dependent
2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร หลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติ One sample t -test

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 หลักการ

- เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการสืบสอบในการลงมือปฏิบัติการในสถานการณ์จริงที่นักเรียนได้สร้างความรู้และพัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง

- ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการชี้แนะและเจรจากับคนในชุมชน ครูและเพื่อนนักเรียน เพื่อช่วยในการเสริมต่อการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียน

- ส่งเสริมให้นักเรียนคิด สร้างความรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือบริการแก่ชุมชน

1.1.2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1.3 การจัดการเรียนการสอน มี 3 ชั้น คือ

ขั้นจุดประกายความคิด เป็นขั้นที่ครูหรือนักเรียนนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และทำทฤษฎีการคิดของนักเรียน นักเรียนร่วมกันคิด วางแผน เพื่อออกแบบแนวทางหรือวิธีการในการศึกษาสำรวจ เพื่อค้นหาคำตอบของสถานการณ์หรือปัญหาดังกล่าว

ขั้นลงมือปฏิบัติ ในขั้นนี้นักเรียนดำเนินการตามแผนหรือแนวทางที่นักเรียนร่วมกันกำหนด นักเรียนทำการสืบสอบหาคำตอบโดยการลงมือปฏิบัติหรือศึกษาสำรวจสถานการณ์จริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชักถาม สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ และค้นหาข้อมูลจากเอกสารหรือหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนได้มีโอกาสโต้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน ครูหรือบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือการทำงานของนักเรียน

ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

ผังมโนทัศน์ วิดีทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย หรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น นักเรียนมีการแลกเปลี่ยน ทั้งความรู้ วิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อภิปราย ร่วมกับนักเรียน และครู ทั้งนี้ ครูอธิบายและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม นักเรียนสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาอื่นในชุมชนต่อไป

1.1.4 การวัดและประเมินผล โดยวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ ความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน

1.1.5 ผลตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษามีความตรงตามเนื้อหาและเหมาะสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ควรปรับปรุง ในรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน คือ ครูควรใช้คำถามให้นักเรียนคิดอย่างต่อเนื่องและ ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง ควรเปิด โอกาสให้นักเรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรม สิ่งที่ได้จาก การเรียนรู้และแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ

2. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิด ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสามารถ ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนได้โดย

2.1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ ความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาข้อมูลและแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ 1) สภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนโยบายการจัดการศึกษาของการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ 2) การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยศึกษาธรรมชาติของสังคมศึกษา เป้าหมายการเรียนการสอนสังคมศึกษา หลักการสำคัญของการเรียนการสอนสังคมศึกษา และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อกำหนดเนื้อหาและรูปแบบการเรียนการสอน 3) แนวคิดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ของ Owens and Wang (1996), Beakley et al. (2003) และ Jordaan (2007) เป็นหลักในการวิจัยนี้ เพื่อนำมาเป็นทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและแนวทางการจัดกิจกรรม 4) ทฤษฎีการสร้างความรู้ทั้ง Cognitive constructivism และ Social constructivism และการนำทฤษฎีการสร้างความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาเป็นทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและแนวทางการจัดกิจกรรม 5) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยศึกษาความสำคัญ การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ 6) ความสามารถในการสื่อสาร โดยศึกษาความหมาย ความสำคัญ การพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร และการประเมินความสามารถในการสื่อสาร เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของ Saylor et al. (1981), Joyce et al. (2004) และ ทิศนา ขัมมณี (2555) ผลการศึกษาข้างต้นได้นำมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนว ADDIE Model ซึ่งมีทั้งหมด 5 ระยะเวลา โดยการดำเนินการแต่ละระยะได้มีการวิเคราะห์ ตรวจสอบและปรับปรุงงาน เช่น การตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ การทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาในระยะถัดไปจนได้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังที่ Kilbane and Milman (2014, p. 32) ได้กล่าวไว้ว่า การออกแบบการเรียนการสอนตาม ADDIE Model มีการจัดระบบ การวางแผน กลยุทธ์

การสอน ที่อยู่ในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันจนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ และสอดคล้องกับ Joyce et al. (2004) และ ทิศนา แคมมณี (2553, หน้า 201-204) ที่เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรมีแนวคิด ทฤษฎีรองรับ มีการศึกษาสถานการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการตรวจสอบคุณภาพและนำผลมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรากฏว่าหลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ยดังกล่าวสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับการออกแบบบนพื้นฐานของแนวคิดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ และมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

ในขั้นจุดประกายความคิดนักเรียนได้เลือกศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนที่ตนเองสนใจ มีการร่วมกันคิด จำแนกหาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบข้อมูลต่าง ๆ เพื่อวางแผนและออกแบบแนวทางการศึกษาปัญหา โดยใช้กระบวนการสืบสอบ ดังที่ Jordaan (2007, p. 2) กล่าวว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เป็นการช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงานและพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียน และ Brooks and Brooks (1999, pp. 99-116) ที่อธิบายว่า การจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เกิดความขัดแย้งทางความคิดเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นและโต้แย้ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Murphy (1997) ที่กล่าวไว้ว่า ในการเรียนการสอนควรให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของการเรียนของตนเองหรือจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน โดยการเจรจาต่อรองระหว่างนักเรียนกับครู ค้นหาความรู้อย่างอิสระ วางแผน และการดำเนินงาน รวมทั้งเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ดังนั้นระหว่างทำกิจกรรมขั้นจุดประกายความคิด นักเรียนจึงได้พัฒนาการคิด

วิเคราะห์และการสื่อสาร เป็นดั่งที่ สุมน อมรวิวัฒน์ (2541, หน้า 130) อธิบายว่าการพัฒนา การคิดวิเคราะห์สอดคล้องกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการแก้ปัญหา และประเวศ วะสี (2542, หน้า 26) ที่เห็นว่า การฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม รวมถึง การค้นหาคำตอบเป็น พื้นฐานของการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ตลอดจน Morrow and John (1981, pp. 59-66) ที่ได้ อธิบายว่า การเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีการโต้ตอบให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกันเป็นการช่วย พัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน

สำหรับชั้นลงมือปฏิบัติ นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผนการศึกษาร่วมกัน กำหนดไว้ โดยลงมือศึกษาสำรวจและเก็บข้อมูลในชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งในระหว่างที่นักเรียน ทำกิจกรรมในชุมชนนั้น นักเรียนได้มีโอกาสซักถาม พูดคุย ได้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน ครูหรือ คนในชุมชน เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวทำให้นักเรียนได้ลงมือทำงานจริง จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงภายในชุมชนด้วยตนเอง ได้รู้จักการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งแสดงว่านักเรียนได้เรียนรู้ทั้งจากการปฏิบัติและกระบวนการทางสังคม ที่นำไปสู่การพัฒนา ความสามารถของนักเรียน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร เป็นตามที่ ทิศนา แหมมณี (2552, หน้า 43) ได้เสนอว่า การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้จะทำให้นักเรียน ได้ศึกษา คิด วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และสรุปเป็นความรู้ด้วยตนเอง และ Brooks and Brooks (1999, pp. 99-116) ที่ให้ความเห็นว่า การเรียนการสอนที่ครูใช้ข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลจริง ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ พิชชา คำปิ่น (2548, บทคัดย่อ) ที่พบว่า วิธีการสอนโดยให้ ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ เป็นไปตามที่ Vygotsky (1989 cited in Gredler, 1997; Wing & Putney, 2002; สุมาลี กาญจนชาติ, 2543; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2556) อธิบายว่า การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครู และคนอื่นจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขต การเรียนรู้ของตัวเอง นอกจากนี้จากการสังเกตระหว่างทำกิจกรรมจะพบว่า นักเรียน กระตือรือร้นที่จะได้เข้าไปเรียนรู้ในชุมชน ดังเห็นได้จากคำพูดของนักเรียนที่ว่า “ครูน่าจะพามาเรียน ช้างนอกเพราะทำให้เห็นบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เคยมองเห็นว่าสำคัญแต่กลายเป็นสิ่งสำคัญและ มีความเข้าใจมากขึ้น” หรือ “ทำไมน้ำในลำคลองถึงมีสีต่างกัน เราควรเอาน้ำมาวัดหาค่าออกซิเจน ที่ละลายอยู่ในน้ำดีไหม” หรือ “น้ำในตลادمันไหลลงในท่อระบายน้ำมันทำให้น้ำสกปรก รีเปล่า” หรือ “ลุงน้ำในลำคลองมีสีดำอย่างนี้ทุกวันไหม” หรือ “ลุงช่วงเวลาไหนบ้างที่น้ำในคลอง มีสีดำ” เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีการวิเคราะห์ คิด ตั้งคำถามกับเพื่อน ระหว่างทำ

กิจกรรม ดังนั้นการเรียนการสอนตามรูปแบบดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารมากขึ้น

ขั้นตอนการคิด ในขั้นนี้นักเรียนต้องนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าออกมาในรูปแบบต่าง ๆ โดยนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้ วิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนร่วมกันโต้แย้ง อภิปราย ร่วมกันกับนักเรียนและครู โดยครูจะเพิ่มเติมในความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่นักเรียนได้ทำการศึกษา การปฏิบัติงานในชุมชนของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางหรือปรับปรุงแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งต่อไป พร้อมทั้งครูให้ข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันออกไปตามผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป สอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ดังที่ วรรณทิพา รอดแรงคำ (2541) เสนอไว้ว่า ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กัน ได้ตัดสินใจและสะท้อนความคิดเห็น ได้ให้เหตุผล เพื่อยืนยันความคิดของตนเองและได้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และทิสนา แชมมณี (2552, หน้า 43) ที่ได้อธิบายว่า ควรให้นักเรียนได้สรุปและจัดระเบียบความรู้ ข้อมูล หรือจัดโครงสร้างความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารดังที่ Morrow and John (1981, pp. 59-66) ที่ระบุว่า การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการให้ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการสื่อสารและสามารถสื่อสารได้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ จากการเสนอผลงานของนักเรียนในขั้นนี้ นักเรียนนำเสนอผลงานในรูปแบบผังมโนทัศน์ซึ่งแสดงให้เห็นตั้งแต่ปัญหา ผลกระทบ แนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหา และสรุปผล การศึกษา หรือ อีกรูปแบบนำเสนอในรูปแบบของวิดิทัศน์ที่แสดงตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานจนจบกระบวนการได้ผลสรุป เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนในขั้นสะท้อนการคิดตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาไปใช้

1. รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น หากครูจะนำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปใช้จึงควรศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาภายในชุมชนและพิจารณาเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือของชุมชน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน

สังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้นเกิดประสิทธิผลที่ส่งเสริมนักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสาร

2. รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษานี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้วิธีการของตนเองในการสืบเสาะหาคำตอบของปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมซึ่งการเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้วิธีการของตนเองเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้ นักเรียนได้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา ดังนั้น ครูควรให้เวลาในการทำกิจกรรม รับประทานอาหาร และซักถาม พร้อมทั้งให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นต่อวิธีการเหล่านั้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต

3. คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ครูควรยอมรับความเป็นอิสระและความคิดริเริ่มของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดอย่างอิสระและสร้างวิธีการศึกษาของตนเองอย่างหลากหลาย โดยครูเป็นผู้คอยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วางแผนสืบเสาะหาข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักเรียน ครู และบุคคลในชุมชน เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่สามารถส่งเสริมความสามารถด้านอื่นของนักเรียน เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคม เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีอื่น ๆ เพื่อให้เกิดทางเลือกอย่างหลากหลายสำหรับการเรียนการสอนสังคมศึกษา

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2559-2560). กรุงเทพฯ: สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษท้องถิ่น. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551 ก). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กระทรวงศึกษาธิการ. (2551 ข). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. กล้า ทองขาว. (ม.ป.ป.). *การจัดการศึกษาฐานชุมชน: Community-based education Management = CBEM*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ชัคเชสมีเดีย. ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. จันท์พร พรหมมาศ. (2541). *ผลการใช้วงจรการเรียนรู้ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลและพฤติกรรมการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. คุษุณินิพนธ์ครุศาสตร์คุษุณิบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จันท์พร พรหมมาศ. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 400431 บูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 1*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. จันทรา อ่อนระหง. (2550). *ศึกษาผลการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- จินตวีร์ เกษมสุข. (2545). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Communication and socialchange)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิษยุทธิ์ บัวจุม. (2556). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้าง ความสนใจและทักษะในอาชีพท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนบ้านพะเนางวิทยา. ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ทิตนา แหมมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 13)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 14)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 16)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ ปานอุทัย. (2556). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นการสอนแบบ. โครงการเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนวัดบางหลวง. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.*
- นงนุช วงศ์สว่าง. (2547). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ใน เอกสาร การประชุมวิชาการระดับชาติเรื่องการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประภาพรณ ไชยวงศ์. (2551). *การกระจายอำนาจสู่การศึกษาท้องถิ่น. วารสารการศึกษาไทย, 5(50), 24-25.*
- ประมะ สตะเวทิน. (2544). *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร. หน่วยที่ 1-8.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ประเวศ วะสี. (2542). *ปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2548). หลากทัศนะว่าด้วยกระบวนทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน ใน *ปริชาติ วลัยสถียร (บรรณานุกรม)*, *กระบวนทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- พงษ์ วิเศษสังข์. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสาร: Introduction to communication* (พิมพ์ครั้งที่ 10). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิชญา คำปัน. (2548). *การศึกษาผลการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองที่มี ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ไพจิตร สดวกการ. (2539). *ผลของการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถ การถ่ายโยง การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). *แนวปะรับการสอนสังคมศึกษาทั้งระบบ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dailynews.co.th/education/247487>
- มัลลิกา คณานฤกษ์. (2547). *จิตวิทยาการสื่อสารของมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รัชชาภรณ์ รัตนภุมมะ. (2549). *การพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้าง ทักษะภาษาอังกฤษและความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี*. ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษนานาชาติ, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งระวี สมะวรรณนะ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสุขศึกษาโดยใช้ภาษาอังกฤษ เป็นสื่อตามทฤษฎีการเรียนรู้เน้นประสบการณ์และแนวคิดบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับภาษา เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพและความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2549). *การคิด Thinking*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2541). ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism). *วารสารสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี [สสวท.]*, 45(101), 7-12.
- วรากรณ์ สามโกเศศ (2553). ข้อเสนอแนะทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย
โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการปฏิรูปการศึกษา
เพื่อสภาวะคนไทย [ปศท.] สสส. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555 ก). ธรรมชาติ ความหมาย และเป้าหมายของสังคมศึกษา ใน
ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา. เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-5.
นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555 ข). รูปแบบและกลยุทธ์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ใน
ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา. เล่มที่ 2 หน่วยที่ 11-15.
นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วิทวัฒน์ ชัดดียะมาน และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2549). การสอนเพื่อพัฒนาการคิด.
กรุงเทพฯ: เทมการพิมพ์.
- วิภาพรรณ พินลา. (2558). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีวิจารณญาณสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. สงขลา: สาขาการสอน
ศิลปศาสตร์ (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วีระ สดสังข์. (2550). การคิดวิเคราะห์คิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์. (2559). กระบวนมโนทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิง
สร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 183-184.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดการเรียนรู้อย่าง
วิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2557). เรียนรู้นอกตำราพิมพ์เขียวเรียนวิชาประวัติศาสตร์-หน้าที่พลเมือง
แบบยั่งยืนในการศึกษา. *หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*, 12.

- สมโภชน์ อเนกสุข. (2551). การวิจัยแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 3(1), 18.
- สายใจ แก้วอ่อน. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง สารละลาย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนสาธิตเทศบาลวัดเพชรจริก เทศบาลนครนครศรีธรรมราช.
- สายใจ ยอดสุดา. (2554). รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย. *ดุสิตนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *เอกสารแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ “2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน” แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพระพุทธรักษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *เอกสารหมายเลข 4 ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.* กรุงเทพฯ: ไอเดียสแควร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปี 2551.* กรุงเทพฯ: สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2555). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ อย่างไร.* เข้าถึงได้จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/417>
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 ใน การประชุมวิชาการ อภิวัดมณีการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน.

- สิริวรรณ ศรีพหล. (2557). แนวคิดเกี่ยวกับสังคมศาสตร์และสังคมศึกษา ใน *ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาส*. เล่มที่ 1 เรื่องที่ 1-9. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุคนธ์ สินธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์, และพรณี สินธพานนท์. (2550). *พัฒนาทักษะ การคิดพิชิตการสอน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิวรรณ พีรศักดิ์โสภณ. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการบรรยายการเขียนข้อสอบวัดการคิด วิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2541). ทำไมต้องปฏิรูปการเรียนรู้ ใน *เอกสารประกอบการนำเสนอแนวคิด และแนวทางเรื่อง การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์: ทักษะกระบวนการเผชิญ สถานการณ์*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี กาญจนชาติวี. (2543). *การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นคุณลักษณะของ นักเรียนระดับประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซิม*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: กมลสมัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2553). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อำพร ไตรภักทร. (2543). *การคิดวิเคราะห์วิจารณ์*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- Armstrong, G. D. (2003). *Curriculum today*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Beakley, B. A., Yoder, S. L., & West, L. L. (2003). *Community-based instruction: A guidebook for teachers*. Arlington: Council for Exceptional Children.
- Beyer, B. K. (1985). Critical thinking: What is it? *Social education*, 49, 270-276.
- Biagi, S. (1996). *Media/ Impact: An Introduction to Mass Media*. Boston: Wadsworth Publishing Company.

- Bingman, M. B., Martin, M., & Trawick, A. (1996). Building connection: classrooms and communities in rural Virginia. in *A community-based approach to literacy programs: Taking learners' lives into account*. Michigan: Jossey-Bass.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives handbook I cognitive domain*. New York: David McKay.
- Braxton, S., Bronico, K., & Looms, T. (1995). *Instructional design methodologies and techniques*. Retrieved from http://www.umich.edu/~Gerlach_Ely/ge_main.html.
- Brooks, J. G. & Brooks, M. G. (1999). *In search of understanding: The case for constructivist classrooms*. Virginia: ASCD.
- Clark, D. (2003). *Instructional system design-Analysis phase*. Retrieved from www.nwlink.com/donclark/hra/sat2.html.
- Cobb, P. (1994). Where is the mind constructivist and socio cultural perspective on mathematical development. *Journal of educational researcher*, 23(7), 13-20.
- Dippong, J. (1992). Two large questions in assessing and evaluating CL: Teacher challenges and appropriate student tasks. *Cooperative learning*, 13(1), 6-8.
- Driscoll, M. P. (1994). *Psychology of learning for instruction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Dynneson, T. L., Gross, R.E., & Berson, M. J. (2003). *Designing effective instruction for secondary social studies*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Education Scotland Foghlam Alba. (2012). *Curriculum for excellence: social studies principles and practice*. Retrieved from <http://www.educationscotland.gov.uk>
- Ellis, A. K. (1977). *Teaching and learning elementary social studies*. Boston: Allyn and Bacon.
- Glaserfeld, E. v. (1991). *Radical constructivism: A way of knowing and learning*. London: The Flamer Press.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Gouran, D. S., Wethoff, W. E., & Doelger, J. A. (1994). *Mastering communication* (2nd ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Gredler, M. E. (1997). *Learning and instruction: Theory into practice* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

- Hall, D. W. (1979). A study of the relationship between estimation and mathematical problem solving among fifth grade students. *Dissertation Abstracts International*, 37, 6324.
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Essex: Pearson Education, Inc.
- Hybels, R. C. (1995). *On legitimacy, legitimation, and organization; a critical review and integrative theoretical model*. *Academy of Management Journal* (Special Issue: best papers procedures), 1, 241-245.
- Hymes, D. (1979). *The communicative approach to language teaching*. London: Oxford University Press.
- Jarolimek, J. (1986). *Social studies in elementary education*. New York: The Macmillan Company.
- Jordaan, M. (2007). *Community-based project*. Retrieved from <http://www.northern.edu/ASLP/definition.htm>.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Models of teaching* (7th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Kilbane, C. D., & Milman, N. B. (2014). *Teaching models: Designing instruction for 21st century learners*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Krogh, S. L. (1994). *Education young children infancy to grade three*. New York: McGraw-Hill.
- Kruse, K. (2007). *Instruction to instructional design and the ADDIE model*. Retrieved from http://www.e-learningguru.com/articles/art1_1.htm.
- Laughlin, M. A., & Hartoonian, M. H. (1995). *Challenge of social studies instruction in middle and high schools*. Forth Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Martin, R. E. (1994). *Teaching Science for all Children*. Boston: Allyn and Bacon.
- McCown, R. R., & Roop, P. (1992). *Educational psychology and classroom practice: A partnership*. Boston: Allyn and Bacon.

- Melaville, A., Berg, A. C., & Blank, M. J., (2008). *Community-based learning: engaging students for success and citizenship*. Washington: Coalition for Community School.
- Mishra, S. (n.d.). *Lasswell's communication model*. Retrieved from <https://www.businessstopia.net/communication/lasswell-communication-model>.
- Morrow, K., & John, I. (1981). *Principle of communicative methodology*. London: Longman.
- Murphy, E. (1997). *Characteristics of constructivist learning & teaching*. Retrieved from <http://www.ucs.mun.ca/~emurphy/stemnet/cle3.html>.
- Myers, G. E., & Myers, M. T. (1998). *The dynamics of human communication* (3rd ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- National Council for the Social Studies. (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence*. Washington: NCSS. Retrieved from www.socialstudies.org.
- National Council for the Social Studies. (2002). *National standards for social studies teachers: National standards for social studies teachers*. Washington: NCSS. Retrieved from www.socialstudies.org.
- Nunan, D. (1990). *Designing tasks for the communicative classroom* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University.
- Owens, T. R., & Wang, C. (1996). *Community-based learning: A foundation for meaningful educational reform*. Retrieved from www.nwrel.org/scpd/10/t008.html.
- Richey, R. C., Klein, J. D., & Tracey, M. W. (2011). *The instructional design Knowledge base: theory, research, and practice*. New York: Routledge.
- Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of innovation* (4th ed.). New York: The Free Press.
- Rugen, L. (1997). *The case for constructivist classroom*. Retrieved from <http://www.nekese.kiz.ks.us/intro/constructivist>.
- Saunders, W. L. (1992). The constructivist perspective: Implications and teaching strategies for science. *Journal of School Science and Mathematics*, 92(3), 139.

- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- Selly, N. (1999). *The art of constructivist teaching in the primary school*. London: David Fulton.
- Silva, M. V. (2007). *Influence of intuition and analytical thinking on graphic representation of problem*. Retrieved from <http://wilsoncontext.hwwilson.com/pdf/full/03449/aotkr/ysh.pdf>.
- Stiggins, R. J., Rubel, E., & Quellmalz, E. (1988). *Measuring thinking skills in the classroom (Revised edition)*. Washington: National Education Association.
- The Glossary of Education Reform. (2014). *Community-based learning*. Retrieved from <http://edglossary.org/community-based-learning>.
- The Partnership for 21st Century Learning. (2015). *Framework for 21st Century Learning*. Retrieved from www.p21.org/our-work/p21-framework.
- The UCLA Community Based Learning Program. (n.d.). *Community-based learning*. Retrieved from <http://www2.oid.ucla.edu/units/cbl>.
- Valette, R. (1977). *Modern language testing* (2nd ed.). San Diego: Harcourt Brace Jovanovich.
- Walton, S., & Nayne, J. (1995). *Communicative principles: A modular approach*. Sydney: Prentice Hall.
- Watson, G., & Glaser, E. M. (1964). *Watson-glaser critical thinking appraisal manual from am and bm*. Great Britain: World Book.
- Wesley, E. B. (1958). *Teaching the social studies*. Retrieved from <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015070538544;view=1up;seq=8>.
- Wing, J., & Putney, L. (2002). *A vision of Vygotsky*. Boston: Allyn and Bacon.
- Woolfolk, A. E. (1993). *Educational psychology* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Ziegler, F. M. (2001). *The impact of inclusive community-based instruction on students identified as "Gifted", "Typical", and "Special Needs Learners" in a high school: An exploratory study*. Retrieved from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3012575>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
- สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์นิลมณี พิทักษ์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒผล	อาจารย์ประจำสาขาการวิจัย
และพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร	อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัย
และจิตวิทยาประยุกต์
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ว่าที่ร้อยโท ดร.สุวรรณ พิณตานนท์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย
5. อาจารย์มารศรี เอื้ออรุณ	ข้าราชการบำนาญ
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะ ครูเชี่ยวชาญ
โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/ว ๐๐๑๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๖ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำร้องขอวิทยานิพนธ์ และเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายอุเทน วาหา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยอยู่ในความดูแลของดร.จันทร์พร พรหมมาศ ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน การสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดีจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนิสิตในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

เชษฐ ศิริสวัสดิ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

ผู้รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์. ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๖, ๐-๓๘๑๐-๒๐๖๙

โทรสาร. ๐- ๓๘๓๙-๓๔๘๕

ผู้วิจัย. ๐๘-๙๕๕๖-๕๙๗๔

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๐๓๐๗

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายอุเทน วางหา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยมี ดร.จันทร์พร พรหมมาศ ประธานกรรมการ มีความประสงค์ขออำนาจความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ห้อง ๑ โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา) โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ ๑ - ๙ กันยายน ๒๕๕๙ อนึ่งโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของ มหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

เชษฐ ศิริสวัสดิ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์. ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๖, ๐-๓๘๑๐-๒๐๖๙

โทรสาร. ๐- ๓๘๓๙-๓๔๘๕

ผู้วิจัย. ๐๘-๙๕๕๖-๕๙๗๔

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๒๑๘/๐๓๒๖

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายอุเทน วางหา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ในความควบคุมดูแลของ ดร.จันทร์พรพรหมมาศ ประธานกรรมการ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ห้อง ๑ โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทรราชราษฎร์วิทยา) จะขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ หนึ่งโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพาเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

เชษฐ ศิริสวัสดิ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้อำนวยการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการจัดการเรียนรู้

โทรศัพท์. ๐-๓๘๓๙-๓๔๘๖, ๐-๓๘๑๐-๒๐๖๙

โทรสาร. ๐- ๓๘๓๙-๓๔๘๕

ผู้วิจัย. ๐๘-๙๕๕๖-๕๙๗๔

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- แผนการจัดการเรียนรู้

**คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐาน
การเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์
และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งให้นักเรียนรู้จักคิดและสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในวิชาสังคมศึกษาจึงมุ่งหวังให้นักเรียนได้พัฒนาเรื่องของการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้และฝึกสร้างความคิดให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาในสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่มีความหลากหลายของสภาพสังคมและวัฒนธรรม การที่นักเรียนได้ทำความเข้าใจสภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ รู้จักคิดวางแผน ออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การดำเนินชีวิตและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการปรับตัวหรือจัดการชีวิตของตนเองได้อย่างมีคุณภาพ มีวิถีชีวิตร่วมกับผู้อื่นที่ส่งผลต่อชุมชน สังคมอย่างสงบสุข รวมทั้งเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก

หลักการ

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการมาจากแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-based learning) และทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) การใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาและลงมือปฏิบัติ ในสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงรอบตัวในชุมชนที่อาศัยอยู่ ผ่านประสบการณ์ในการทำงาน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน ในการจัดการกับสถานการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งผลให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ตรงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Owens and Wang, 1996; Beakley, Yoder, and West, 2003; Jordaan, 2007) นอกจากนี้ การเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาการคิด การสร้างความรู้ ที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนักเรียนจะเป็นผู้สร้าง

ความรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้จะแตกต่างกันออกไปบนพื้นฐานของความรู้ และประสบการณ์เดิมของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ โดยการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจาก มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคม ผ่านสื่อกลาง เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางความรู้และสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่ รวมทั้ง การได้รับการช่วยเหลือ ชี้แนะ หรือทำงานร่วมกับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญกว่าก็จะทำให้นักเรียน พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนเองได้ (Driscoll, 1994; Wing & Putney, 2002; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2556)

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยนำแนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และ ทฤษฎีการสร้างความรู้มาเป็นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการเข้ากับชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้ใช้ กระบวนการสืบสอบในการลงมือปฏิบัติการณ์ในสถานการณ์จริง ที่นักเรียนได้สร้างความรู้และ พัฒนาทักษะทางสังคมและความเป็นพลเมือง
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยผ่านการชี้แนะและเจรจากับคนในชุมชน ครูและ เพื่อนนักเรียน เพื่อช่วยในการเสริมต่อการเรียนรู้และขยายขอบเขตการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ส่งเสริมให้นักเรียนคิด สร้างความรู้และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือบริการ แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เรียงลำดับ ต่อเนื่องกัน 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นจุดประกายความคิด

ขั้นจุดประกายความคิด เป็นขั้นที่ครูหรือนักเรียนนำเสนอสถานการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่เกิดขึ้นในชุมชน ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ และทำทนายการคิดของนักเรียน นักเรียนร่วมกันคิด วางแผน เพื่อออกแบบแนวทางหรือวิธีการในการศึกษาสำรวจ เพื่อค้นหาคำตอบของสถานการณ์หรือปัญหาดังกล่าว

ขั้นลงมือปฏิบัติ

ขั้นลงมือปฏิบัติ ในขั้นนี้นักเรียนดำเนินการตามแผนหรือแนวทางที่นักเรียนร่วมกันกำหนด นักเรียนทำการสืบเสาะหาคำตอบโดยการลงมือปฏิบัติหรือศึกษาสำรวจสถานการณ์จริงด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ชักถาม สังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ และค้นหาข้อมูลจากเอกสารเอกสารหรือหน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนได้มีโอกาสได้แย่ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน ครูหรือบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือการทำงานของนักเรียน

ขั้นสะท้อนความคิด

ขั้นสะท้อนความคิด เป็นขั้นที่นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาในแบบต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ วิดีทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย หรือการจัดนิทรรศการ เป็นต้น นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้ วิธีการได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ ตลอดจน ได้แย่ง อภิปรายร่วมกับนักเรียน และครู ทั้งนี้ ครูอธิบายและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม นักเรียนสรุปสร้างความรู้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาอื่นในชุมชนต่อไป

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการวัดและประเมินผลทั้งระยะก่อนเรียนและหลังเรียน ดังนี้

1. วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
2. วัดความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร

สื่อและแหล่งเรียนรู้

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ มีสื่อและแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. บุคคล เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น
2. สถานที่ เช่น ชุมชนในบริเวณที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในชุมชน
3. เว็บไซต์และสื่อสิ่งพิมพ์ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ กรมควบคุมมลพิษ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ และกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น
4. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี กระดานไวท์บอร์ด เป็นต้น
5. ใบบความรู้ ใบกิจกรรม เนื้อหาเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนและครู รวมทั้ง สื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ เช่น คลิปวีดิทัศน์ เว็บไซต์ www.youtube.com และเว็บไซต์อื่น ๆ เป็นต้น

การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

การนำรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทักษะการสร้างความรู้ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. แนวปฏิบัติสำหรับครู

แนวทางที่ครูควรปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทักษะการสร้างความรู้ มีดังต่อไปนี้

- 1.1 ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทักษะการสร้างความรู้ ให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน
- 1.2 ศึกษาสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเตรียมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการเรียนการสอน
- 1.3 ประสานงานกับชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่ศึกษาสำรวจสถานการณ์จริงในชุมชนของนักเรียน
- 1.4 ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ช่วยเหลือในการทำงานของนักเรียนในการศึกษาสำรวจชุมชน
- 1.5 ซักถามเพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียนและช่วยให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน
- 1.6 อธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมให้กับนักเรียน

2. แนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน

แนวทางที่นักเรียนควรปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ มีดังต่อไปนี้

1.1 คิด วางแผน และศึกษาสำรวจโดยสืบสอบหาคำตอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน

1.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการพูดคุย ชักถาม สัมภาษณ์ และการเจรจาต่อรอง ระหว่างนักเรียน ครู และ/หรือชุมชน และการลงมือศึกษาสำรวจในพื้นที่จริงในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เอกสารและหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 อธิบาย ได้แย้ง แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเพื่อนและครู เพื่อสรุปเป็นมโนทัศน์ด้วยตนเอง

1.4 ออกแบบและนำเสนอผลการศึกษาสำรวจในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

1.5 นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

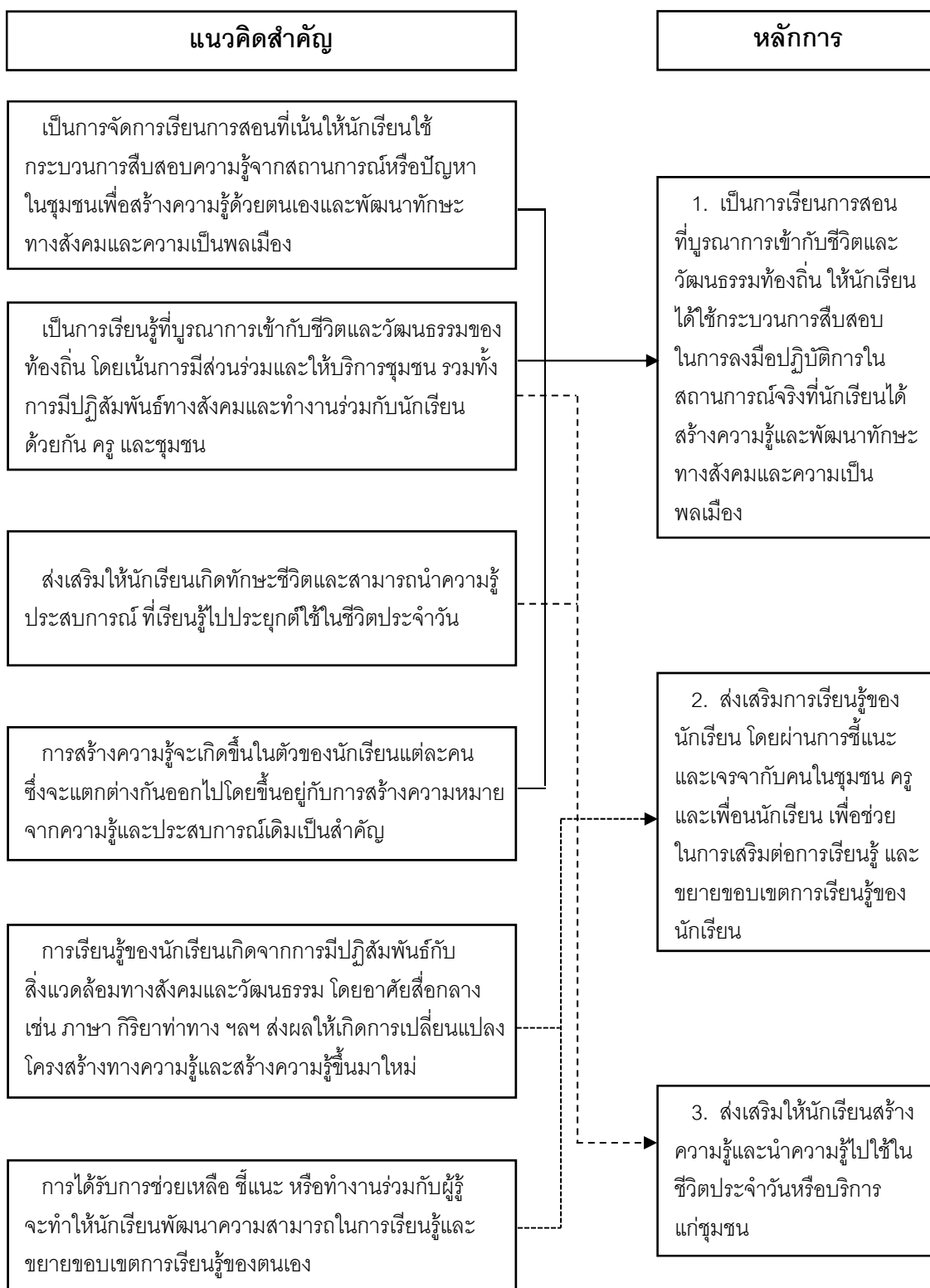
3. แนวปฏิบัติสำหรับชุมชน

แนวทางที่ชุมชนควรปฏิบัติตามรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ มีดังต่อไปนี้

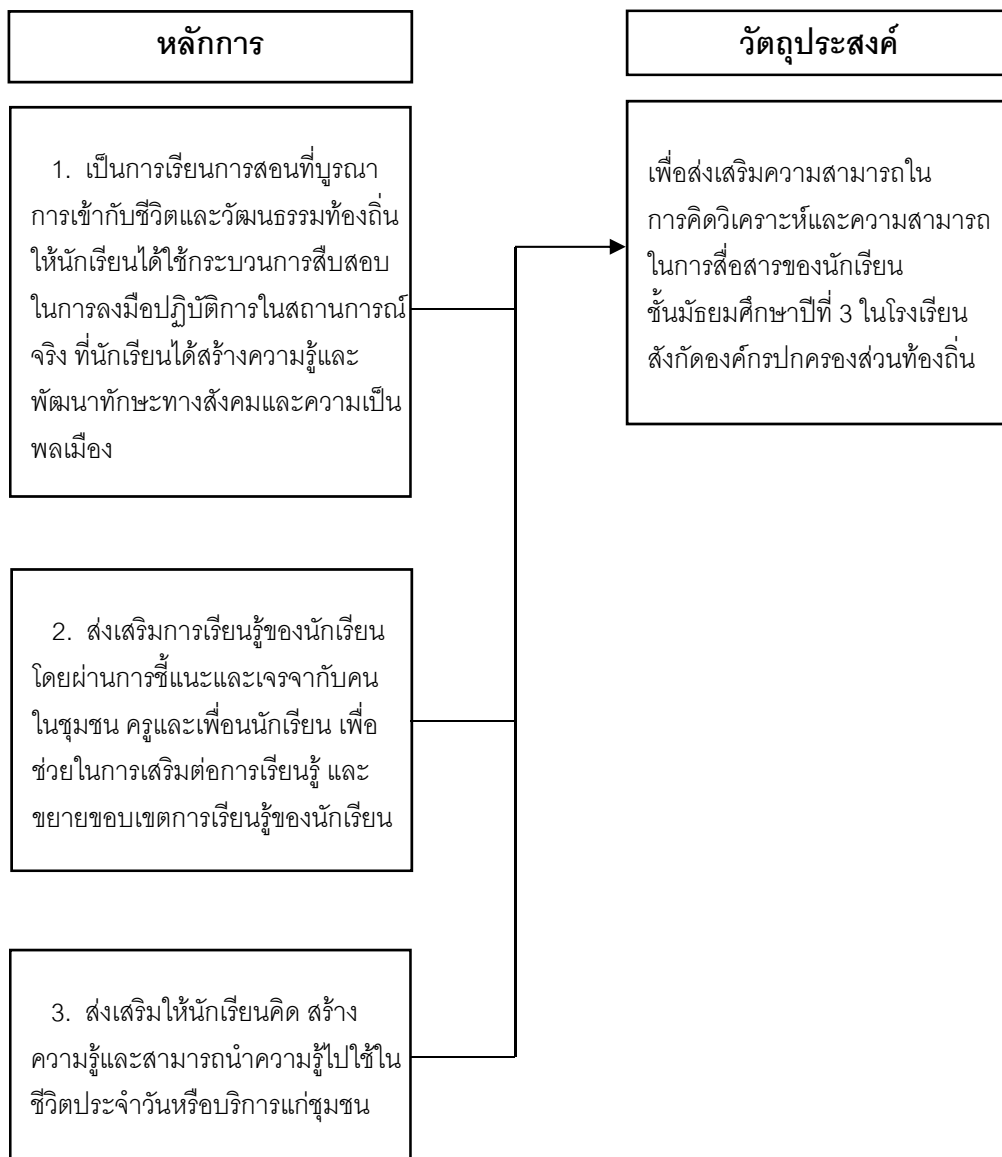
3.1 เป็นผู้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหรือความรู้สำหรับนักเรียนในการศึกษาสำรวจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ หรือมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนผล ในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการแนะนำ ชี้แนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เพื่อเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น

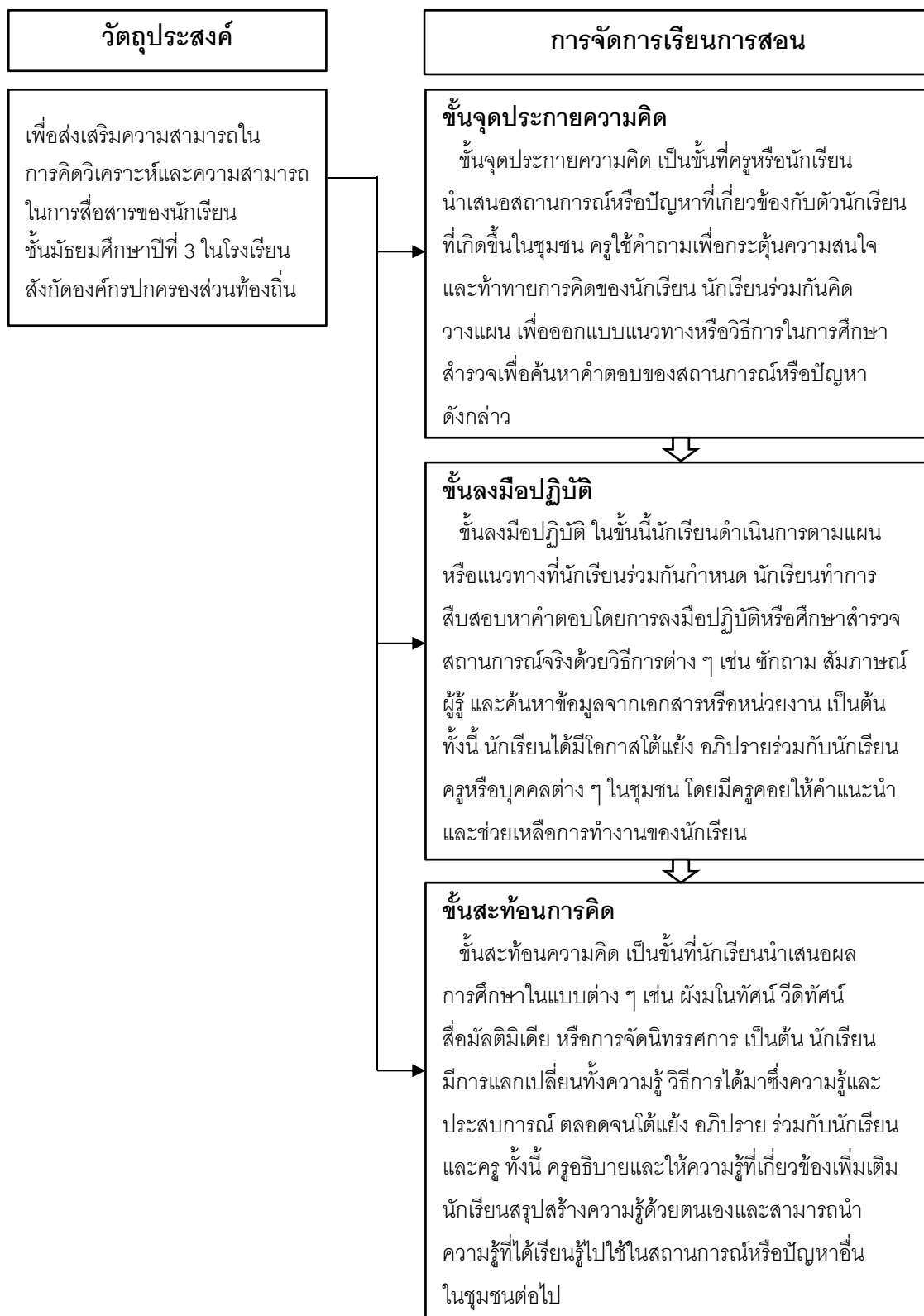
แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

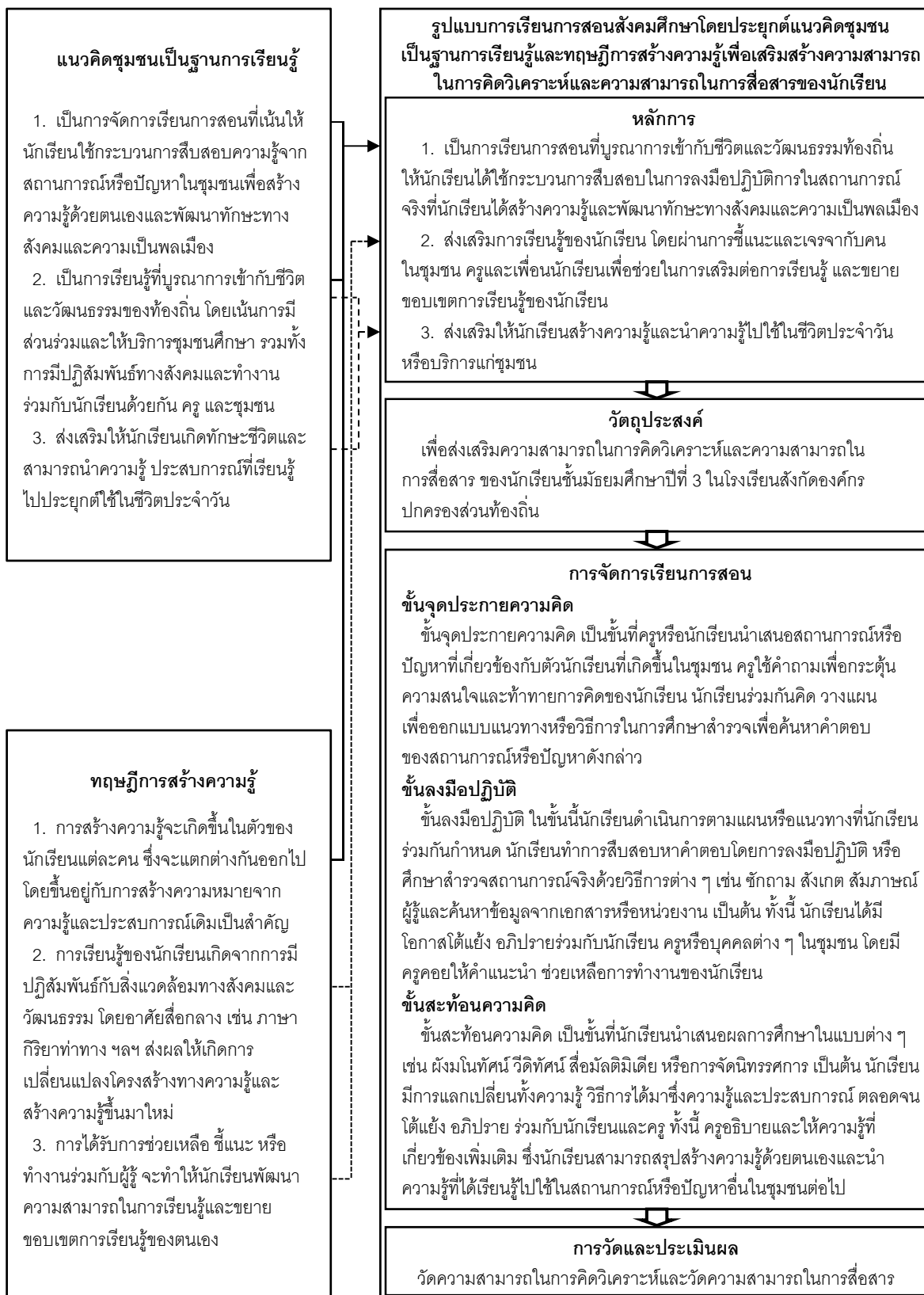
แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

คำอธิบายแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

ปัญหาสังคมเป็นภาวะที่เกิดขึ้นในสังคมที่คนส่วนมากมองว่าเป็นสิ่งที่ผิดปกติและมีผลต่อการดำเนินชีวิต ไม่เพียงปรารถนา และต้องการมีการแก้ไขให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เมื่อเกิดปัญหาทางสังคมขึ้นคนในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการคิดและแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ในประเทศไทยมีปัญหาสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริต

ข้อราชูกร์บังหลวง และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น เราทุกคนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะทำให้สังคมเกิดความสงบและสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่อง ปัญหาสังคมไทย จัดทำขึ้นโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน สังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นทั้งในชั้นเรียนและลงมือปฏิบัติจริงในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้	เรื่อง	จำนวน(ชั่วโมง)
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	ปัญหาสังคมไทย (1)	4
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	ปัญหาสังคมไทย (2)	7
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	ปัญหาสังคมไทย (3)	4
รวม		15

แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รหัสวิชา ส 23101 รายวิชา สังคมศึกษา 6

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

เรื่อง ปัญหาสังคมไทย (1)

จำนวน 4 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ปัญหาสังคมไทยที่สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันบังหลวง และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้นโดยปัญหาที่มีความสำคัญและรุนแรงที่สุดในชุมชน คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านมลพิษทางน้ำ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ระบุปัญหาสังคมที่สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนได้
2. สำรวจปัญหาและสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชน
3. สนใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน
4. ใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

1. ปัญหาสังคม เป็นภาวะที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคมจำนวนมาก ถือว่าเป็นสิ่งผิดปกติ ไม่พึงปรารถนา และจะต้องมีการแก้ไขให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการทางสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันบังหลวง ปัญหาอาชญากรรม
2. ปัญหาสังคมที่เป็นปัญหาสำคัญและรุนแรงในชุมชน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านมลพิษทางน้ำ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นจุดประกายความคิด

1. ครูนำเสนอปัญหาสังคมไทยโดยให้นักเรียนดูคลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมไทยในภาพรวม เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าปัญหาสังคมไทยที่สำคัญหรือร้ายแรงที่สุดในปัจจุบันคืออะไร และทำไมจึงคิดเช่นนั้น

แนวคำตอบ

- ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น เนื่องจากปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมโดยส่วนรวม

2. ครูซักถามเพื่อนำไปสู่ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าปัญหาด้านสังคมที่สำคัญหรือร้ายแรงที่สุดในชุมชนของนักเรียนในปัจจุบันคืออะไร

แนวคำตอบ

- สถานการณ์หรือปัญหาในชุมชน คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

3. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจโดยมีจำนวนนักเรียนเท่า ๆ กันทุกกลุ่ม

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิด อภิปราย และวางแผนการศึกษาสำรวจปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน ในหัวข้อ ปัญหาในชุมชนของเรา และขั้นตอนการปฏิบัติงาน (ใบกิจกรรม เรื่อง การศึกษาปัญหาในชุมชน) โดยครูคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในการวางแผนการศึกษาสำรวจของนักเรียน

ขั้นลงมือปฏิบัติ

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสำรวจชุมชนบริเวณรอบโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อี (สังวรจันทสรราชวิทยายา) และตลาดชุมชนวัดดอนไก่อี ในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน พร้อมทั้งซักถาม สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับประชาชนเกี่ยวกับปัญหาหรือสถานการณ์ด้านสังคมที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการทำงานของนักเรียน

6. นักเรียนรวบรวมข้อมูลของปัญหาและสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน แล้วบันทึกลงผลการสำรวจปัญหาในชุมชน (ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกปัญหาในชุมชน) เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนต่อไป

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหาหรือสถานการณ์ในชุมชนกับเพื่อนในกลุ่มของตนเอง แล้วสรุปเป็นผังมโนทัศน์ของกลุ่มลงในกระดาษปฐพี **ขั้นสะท้อนความคิด**

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ Flip Chart หรือ Powerpoint เป็นต้น

9. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาปัญหาหรือสถานการณ์ในชุมชนหน้าชั้นเรียน โดยการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้ออกแบบไว้ โดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียนและครู

10. นักเรียนและครูร่วมกันสังเคราะห์จัดลำดับความสำคัญและเพื่อกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ที่มีความรุนแรงที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เพื่อกำหนดปัญหาจากข้อมูลพื้นฐานในการสำรวจชุมชนร่วมกันทั้งชั้นเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในวิสัยของนักเรียนที่สามารถดำเนินการได้คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำ ซึ่งน้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดต่อการดำรงชีวิต ในระยะเวลาที่ผ่านมา มีแนวโน้มในการใช้ทรัพยากรน้ำเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี และคาดว่าจะเป็ทรัพยากรที่มีข้อจำกัดในอนาคตอันเนื่องมาจากปัญหาแหล่งน้ำเสื่อมโทรมและมลพิษทางน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชนมากที่สุดในขณะนี้ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำอย่างเร่งด่วน เพื่อให้คนในชุมชนมีน้ำใช้ได้นานที่สุดโดยนักเรียนจะใช้เป็นประเด็นปัญหาดังกล่าวในการศึกษาสำรวจชุมชนต่อไป

11. ครูให้นักเรียนดู Powerpoint เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำ และอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์ของแหล่งน้ำในเขตชุมชนของนักเรียน เพื่อให้เห็นถึงสภาพและปัญหาของแหล่งน้ำในชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

12. ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ เพื่อกกระตุ้นการคิด ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดขึ้นมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างไร

แนวคำตอบ

- มีผลกระทบต่อผลิตในภาคการเกษตร เช่น น้ำเน่าเสีย สารเคมีตกค้าง เป็นต้น
- มีผลต่อการใช้น้ำในการอุปโภคและการบริโภคของคนในชุมชน

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. คลิปวีดิทัศน์ เรื่อง ปัญหาสังคมไทยในภาพรวม
2. ใบกิจกรรม เรื่อง การศึกษาปัญหาในชุมชน
3. ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกปัญหาในชุมชน
4. Powerpoint เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชน
5. ชุมชนบริเวณรอบโรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี คลองภาษีเจริญ และตลาดชุมชนวัดดอนไก่อดี

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ระบุปัญหาสังคมที่สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนได้	- ตรวจใบกิจกรรม เรื่อง การศึกษาปัญหาในชุมชน	- ใบกิจกรรม เรื่อง การศึกษาปัญหาในชุมชน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2. สืบหาปัญหาและสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	- ตรวจใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกปัญหาในชุมชน	- ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกปัญหาในชุมชน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
3. สนใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- ประเมินพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง)	- แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง)	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
4. ใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิดเห็นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	- สังเกตพฤติกรรม การสื่อสารรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมสื่อสารรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นจุดประกายความคิด

1. ครูให้นักเรียนดูภาพนิ่งจาก Powerpoint เกี่ยวกับคุณภาพของแหล่งน้ำจากลักษณะสีของน้ำในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน (เช้า กลางวัน เย็น) และช่วงต่าง ๆ ของลำคลองที่ไหลผ่าน (ประตูน้ำ ตลาด ชุมชนและโรงงาน) ซึ่งครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าสีของน้ำที่เปลี่ยนไปตามช่วงเวลาและช่วงที่ลำคลองไหลผ่าน ส่วนต่าง ๆ ของชุมชนมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร และมีสาเหตุมาจากสิ่งใด

แนวคำตอบ

- สีของน้ำเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา (เช้า กลางวัน เย็น) และช่วงที่ลำคลองไหลผ่านส่วนต่าง ๆ ของชุมชนมีลักษณะของสีที่ต่างกัน เพราะ การปล่อยน้ำเสียลงในลำคลอง ในช่วงเวลาต่าง ๆ และแหล่งที่มีการปล่อยของเสียลงแม่น้ำลำคลองแตกต่างกัน

2. ครูซักถามเพื่อนำไปสู่ปัญหาสำคัญที่นักเรียนสนใจจะศึกษาในชุมชน ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าปัญหามลพิษทางน้ำมีสาเหตุเกิดมาจากอะไร มีผลกระทบอย่างไร และมีวิธีการป้องกันและแก้ไขอย่างไร

แนวคำตอบ

- สาเหตุเกิดจากน้ำทิ้งจากโรงงาน มีผลกระทบทำให้น้ำเน่าเสีย การแก้ไข คือ การบำบัดน้ำก่อนทิ้งลงลำคลอง เป็นต้น

3. นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจโดยมีจำนวนนักเรียนเท่า ๆ กันทุกกลุ่ม

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิด อภิปราย และวางแผนการศึกษาสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชน (ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกแผนการศึกษาสำรวจชุมชน) ตามความสนใจของกลุ่มที่ต้องการศึกษา ซึ่งต้องเป็นกิจกรรมที่อยู่ในวิสัยที่นักเรียนสามารถดำเนินการได้ โดยครูคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในการวางแผนการศึกษาสำรวจของนักเรียน

ขั้นลงมือปฏิบัติ

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในการสืบสอบหาคำตอบ โดยการลงมือปฏิบัติจริงหรือศึกษาสำรวจจากสถานการณ์จริงในชุมชน ดังนี้

4.1 การศึกษา สำรวจ สภาพแวดล้อมในชุมชน และประเด็นที่นักเรียนต้องการศึกษา

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น

- บุคคล เช่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ในองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

- สถานที่ เช่น ชุมชนบริเวณที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ห้องสมุดประชาชน สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน
- สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หรือเอกสารเผยแพร่ เช่น บรรยายสรุปจังหวัดสมุทรสาคร รายงานการดำเนินงานของเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เป็นต้น รวมทั้งเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมควบคุมมลพิษ เป็นต้น

นักเรียนทำการศึกษา สํารวจ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนมีโอกาสได้แย้ง อธิบาย ร่วมกับนักเรียน ครู และบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน ทั้งนี้ครูคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ การทำงานของนักเรียน

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการศึกษา สํารวจร่วมกันภายในกลุ่ม และสรุปผลการศึกษาสํารวจปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำ (ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกผลการศึกษาสํารวจชุมชน)

ขั้นสะท้อนความคิด

7. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการนำเสนอผลการศึกษาสํารวจปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ วิดีทัศน์ หรือสื่อมัลติมีเดีย เป็นต้น
8. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาสํารวจตามรูปแบบหรือวิธีการที่ร่วมกันคิด โดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อภิปรายร่วมกับนักเรียนและครู

9. ครูอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมไทย เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำ และปัญหาสังคมไทยด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมให้กับนักเรียน โดยใช้ Powerpoint ประกอบ และเสนอแนะเกี่ยวกับผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม

10. นักเรียนสรุปสร้างความรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมไทยที่ถูกต้องเป็นมโนทัศน์ของตนเอง (ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกสรุปผังมโนทัศน์)

11. ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ เพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนสามารถนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ได้อย่างไรบ้าง

แนวคำตอบ

- นำความรู้ที่ได้ไปรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจกับคนในชุมชน และประยุกต์กระบวนการเรียนรู้ในการสืบสอบหาความรู้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ต่อไป

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. Powerpoint เกี่ยวกับคุณภาพของแหล่งน้ำ
2. ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกผลการศึกษาคำรวจชุมชน
3. ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกสรุปผังมโนทัศน์
4. กล้องถ่ายรูปและเครื่องบันทึกเสียง
5. ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
6. สำนักงานเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในท้องถิ่น

7. ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารีอำเภอกะทุ่มแบน
8. คลองภาษีเจริญ และแหล่งน้ำในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน

จังหวัดสมุทรสาคร

9. ผู้รู้ในท้องถิ่น และครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ศึกษาสำรวจเกี่ยวกับปัญหาสังคมในชุมชนของนักเรียนได้	- ตรวจสอบกิจกรรมเรื่อง แบบบันทึกแผนการศึกษาสำรวจชุมชน	- ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกแผนการศึกษา สำรวจชุมชน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาสังคมในชุมชนของนักเรียนได้	- ตรวจสอบกิจกรรมเรื่อง แบบบันทึกผลการศึกษาสำรวจชุมชน	- ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกผลการศึกษาสำรวจชุมชน	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
3. สังเคราะห์แนวทางการป้องกันและแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาสังคมในชุมชนได้อย่างเหมาะสม	- ตรวจสอบกิจกรรมเรื่อง แบบบันทึกสรุปมโนทัศน์	- ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกสรุปมโนทัศน์	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
4. สนใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	- แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- ประเมินพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง)	- แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานของนักเรียน (ฉบับนักเรียนประเมินตนเอง)	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
5. ใช้ภาษาในการเจรจาต่อรองกับประชาชนในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	- สังเกตพฤติกรรมการสื่อสารรายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รหัสวิชา ส 23101 รายวิชา สังคมศึกษา 6

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

เรื่อง ปัญหาสังคมไทย (3)

จำนวน 4 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านมลพิษทางน้ำ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมของคนในชุมชน ในฐานะที่นักเรียนเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อที่จะทำให้ปัญหาสังคมไทยได้รับการฟื้นฟูกลับสู่สภาพปกติ ซึ่งจะส่งให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชน
2. นำความรู้ที่ได้จากศึกษาสำรวจไปให้บริการแก่ชุมชนได้
3. สนใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน
4. เลือกใช้วิธีการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชน
2. สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชน
3. การให้บริการความรู้แก่ชุมชน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นจุดประกายความคิด

1. ครูนำเสนอประมวลภาพกิจกรรมการศึกษาสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยให้นักเรียนดูภาพนิ่งจาก Powerpoint เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงขั้นตอนและวิธีการโดยภาพรวมของแต่ละกลุ่มในการศึกษาสำรวจในชุมชน ซึ่งครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนคิดว่าแหล่งข้อมูลหรือการได้มาซึ่งข้อมูลของนักเรียนในลักษณะต่าง ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่ และทำไมจึงคิดเช่นนั้น

แนวคำตอบ

- มีความเหมาะสม เพราะ แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่หรือบุคคลต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษา

- ไม่มีความเหมาะสม เพราะ ข้อมูลที่ได้จากบางแหล่งไม่ค่อยมีความน่าเชื่อถือ เพราะไม่มีหลักฐานยืนยันข้อมูลดังกล่าว

2. นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากศึกษาสำรวจในชุมชนไปใช้ ซึ่งครูใช้คำถามกระตุ้นการคิดของนักเรียน ดังนี้

- นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ไขปัญหาหรือให้บริการสังคมได้อย่างไรบ้าง

แนวตอบ

- การนำเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การรณรงค์ผ่านหอกระจายของเทศบาล และการเดินรณรงค์ในชุมชน เป็นต้น

3. นักเรียนแต่ละกลุ่ม (จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2) ร่วมกันคิด อภิปราย และวางแผนการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการบริการชุมชนและออกแบบการนำเสนอ (ใบกิจกรรม เรื่อง การบริการชุมชน) ผลการศึกษาสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษทางน้ำในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

ชั้นลงมือปฏิบัติ

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการจัดทำตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปให้บริการแก่ชุมชน ดังนี้

- การเดินรณรงค์ในการรักษาแม่น้ำลำคลองตามชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมลำคลอง

- การให้ความรู้ทางหอกระจายข่าวของเทศบาล

- การแจกแผ่นพับ ใบปลิว บริเวณตลาดและชุมชนในเขตเทศบาล

- การจัดป้ายนิทรรศการหน้าโรงเรียน

- การจัดกิจกรรมในการให้ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียน

- การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของโรงเรียนและเทศบาล เป็นต้น

ซึ่งนักเรียนทำการสื่อสารผ่านทางสื่อในช่องทางต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจ และปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างรู้คุณค่า โดยครูคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการทำกิจกรรมของนักเรียน

ขั้นสะท้อนความคิด

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกแบบการนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมในการนำความรู้ไปให้บริการสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โดยใช้ Powerpoint หรือ คลิปวีดิทัศน์ เป็นต้น
6. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบหรือวิธีการที่ร่วมกันคิด โดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนโต้แย้ง อภิปรายร่วมกันกับครูและนักเรียน
7. ครูอธิบายให้ความรู้และสรุปร่วมกันกับนักเรียนเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการที่ใช้ในการศึกษา รวมทั้ง การให้บริการแก่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ของนักเรียน
8. ครูซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ เพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน ดังนี้
 - นักเรียนสามารถนำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

แนวคำตอบ

 - นำความรู้และกระบวนการเรียนรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้ได้ความรู้มาอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนที่มีกระบวนการเชื่อถือได้

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. Powerpoint ประมวลภาพกิจกรรมการศึกษาสำรวจในชุมชน
2. ใบกิจกรรม เรื่อง การบริการชุมชน
3. บัตรเนื้อหาเพิ่มเติมสำหรับครู เรื่อง ปัญหาสังคมและแนวทางแก้ไข
4. บัตรเนื้อหาเพิ่มเติมสำหรับครู เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี เทปกาว
6. ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. มีความรู้ ความเข้าใจใน ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้าน มลพิษทางน้ำในชุมชน	- ตรวจสอบแบบทดสอบ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย	- แบบทดสอบ เรื่อง ปัญหาสังคมไทย	- ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์
2. นำความรู้ที่ได้จากศึกษา สัมผัสไปให้บริการแก่ ชุมชนได้	- ตรวจสอบชิ้นงาน การนำเสนอ	- แบบตรวจสอบ ชิ้นงาน	- ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์
	- ตรวจสอบใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกผล การศึกษาสำรวจ ชุมชน	- ใบกิจกรรม เรื่อง แบบบันทึกผล การศึกษาสำรวจ ชุมชน	- ร้อยละ 70 ผ่านเกณฑ์
3. สนใจและมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาและ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในชุมชน	- สังเกตพฤติกรรม การทำงาน รายบุคคล	- แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานรายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม	- แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
	- ประเมินพฤติกรรม การทำงานของ นักเรียน (ฉบับนักเรียน ประเมินตนเอง)	- แบบประเมิน พฤติกรรมการทำงาน ของนักเรียน (ฉบับนักเรียน ประเมินตนเอง)	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
4. เลือกใช้วิธีการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม	- สังเกตพฤติกรรม การสื่อสารรายบุคคล	- แบบสังเกต พฤติกรรมสื่อสาร รายบุคคล	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

ภาคผนวก ค

- แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ใช้เพื่อวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
2. ให้นักเรียนเขียน ชื่อ-นามสกุล เลขที่ ชั้น และโรงเรียน ลงในกระดาษคำตอบ

ให้ชัดเจน

3. ลักษณะข้อสอบเป็นปรนัยแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
4. ให้นักเรียนอ่านคำถามแต่ละข้อให้เข้าใจ เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวจากตัวเลือก ก. ข. ค. หรือ ง. โดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ เช่น ถ้านักเรียนเลือกตอบตัวเลือก ข. ให้ปฏิบัติดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง
00.		X		

กรณีเปลี่ยนคำตอบให้นักเรียนทำเครื่องหมาย = ทับลงรอยเดิมก่อนทุกครั้ง แล้วจึงขีดคำตอบใหม่ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง
00.		X		X

5. อย่าขีดเขียนตัวอักษรหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบฉบับนี้
6. เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนนำแบบทดสอบพร้อมกระดาษคำตอบส่งคืนครูผู้ดำเนินการสอบ
7. ถ้านักเรียนมีข้อสงสัยในการทำแบบทดสอบ ให้ยกมือถามครูผู้ดำเนินการสอบ

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

อากาศเสียที่ปล่อยออกมาจะมีผลกระทบต่อร่างกายแทบทุกส่วน เช่น มีผลต่อสมอง ทำให้ความจำเสื่อม เยื่อหุ้มสมองอักเสบ หายใจไม่ออก ไฮโดรคาร์บอนบางชนิด เช่น เบนโซไพรีน เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วจะละลายสะสมอยู่ในไขมันและเป็นตัวก่อให้เกิดโรคมะเร็ง

คาร์บอนมอนอกไซด์เป็นสารมลพิษที่มีปริมาณสูงในท้องถนน แก๊สนี้เกิดจากการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ของเครื่องยนต์บนท้องถนน เมื่อร่างกายหายใจเอาอากาศที่มีแก๊สคาร์บอนมอนอกไซด์เจือปนเข้าสู่ปอด ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้รับแก๊สออกซิเจนน้อยลง เกิดอาการปวดศีรษะ คลื่นไส้ อ่อนเพลีย ถ้าได้รับในปริมาณสูงมาก ๆ จะมีอาการรุนแรง หหมดสติ และถึงตายทันที

นอกจากนี้สารตะกั่วที่เติมเข้าไปในน้ำมันเพื่อป้องกันการน็อคของเครื่องยนต์นั้น ไอตะกั่วที่ออกจากท่อไอเสียจะไปตกค้างในสิ่งแวดล้อม แล้วเข้าสู่ร่างกายมนุษย์เป็นอันตรายต่อสุขภาพในระยะยาว ทำให้เกิดโรคโลหิตจาง โรคทางเดินอาหาร ตับไต หัวใจ และระบบสืบพันธุ์อีกด้วย

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 1-4

1. บทความนี้ ควรตั้งชื่อเรื่องว่าอย่างไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
 - ก. ผลกระทบจากอากาศเสีย
 - ข. สารมลพิษจากเครื่องยนต์
 - ค. อันตรายจากสารมลพิษ
 - ง. มลพิษจากท้องถนน

2. บุคคลใดต่อไปนี้ได้รับแก๊สคาร์บอนมอนอกไซด์ในปริมาณสูงกว่าคนอื่น (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
 - ก. บุษไปรษณีย์
 - ข. นักธุรกิจ
 - ค. กรรมกร
 - ง. พ่อค้า

3. ปฏิภาณเป็นพนักงานขนส่งสินค้า ผลจากการตรวจสอบภาพประจำปีพบว่าปฏิภาณเป็นโรคโลหิตจาง นักเรียนคิดว่าปฏิภาณอาจได้รับสารชนิดใด (การวิเคราะห์หลักการ)
- สารตะกั่ว
 - เบนโซไพรีน
 - แก๊สคาร์บอนมอนอกไซด์
 - ไอระเหยของน้ำมันเบนซิน
4. บุคคลใดมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหานี้ได้ดีที่สุด (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ประชาชนทุกคน
 - ผู้ใช้นานพาทนะ
 - เจ้าหน้าที่จราจร
 - นักวิทยาศาสตร์

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“ประชาชนสำคัญมาก ต้องไม่เป็นผู้ให้ในกรณีติดต่อกับส่วนราชการต่าง ๆ จะช้าบ้างหรือเร็วบ้างก็ให้เป็นไปตามระเบียบราชการ การปฏิบัติที่เคยให้สินน้ำใจประชาชนไม่ควรจะให้ ควรให้เจ้าหน้าที่เขาปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการ”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 5-7

5. ข้อความนี้มีสาระสำคัญกล่าวถึงเรื่องอะไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- สาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้าราชการเรียกค่าตอบแทน
 - การติดต่อราชการระหว่างประชาชนกับข้าราชการ
 - การให้เงินสินบนแก่ข้าราชการ เมื่อประชาชนมาติดต่องาน
 - หลักปฏิบัติที่ถูกต้องในการที่ประชาชนมาติดต่องานกับทางราชการ

6. ข้อความนี้มุ่งหมายให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้ใดโดยเฉพาะ (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ประชาชน
 - เจ้าหน้าที่
 - ข้าราชการ
 - หัวหน้าหน่วยราชการ
7. เจตนาของการให้ “สินน้ำใจ” คืออะไร(การวิเคราะห์หลักการ)
- สินจ้าง
 - สินบน
 - สินเดิม
 - สินไหม

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

คนไม่ได้ช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเพียงอย่างเดียว แต่คนยังช่วยพัฒนา
ด้านสังคมให้แก่ชาติด้วย การที่จะพัฒนาด้านสังคมแห่งชาติไทยให้ก้าวหน้าไปย่อมต้องอาศัย
การศึกษาอีกเช่นกัน ประชาชนที่ได้รับการศึกษาก็มีส่วนช่วยพัฒนาสังคม

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 8-10

8. ใจความสำคัญของข้อความข้างต้นคืออะไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - การพัฒนาสังคมและการศึกษาของชาติ
 - แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ
 - แนวทางพัฒนาสังคมของชาติ

9. จากข้อความนี้การพัฒนาประเทศย่อมขึ้นอยู่กับการพัฒนาอะไรเป็นสำคัญ (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- การพัฒนาสังคม
 - การพัฒนาเศรษฐกิจ
 - พัฒนาการศึกษา
 - การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
10. ข้อความนี้มีลักษณะอย่างไร (การวิเคราะห์หลักการ)
- ชี้ทาง
 - วิจารณ์
 - เสนอแนะ
 - แสดงเหตุผล

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

วิชาเป็นสิ่งที่ต้องศึกษาเล่าเรียน ต้องจดจำ ต้องฝึกฝน จนกว่าจะมีความรู้ความชำนาญ ใช้การได้ วิชาที่มีมากนักจะเรียนกันให้จบและรู้จริงทุกวิชาไม่ได้ เพราะวิชาแต่ละวิชาว่าจะรู้จริงกินเวลาเรียนเวลาฝึกฝนนานหลายปี แม้มีโอกาสเรียนวิชาอะไรได้จบเท่าที่มีอยู่แต่ความรู้ยังไม่แตกฉาน จะถือว่ารู้เป็นอย่างดีรู้รักษาตัวรอดจริง ๆ ยังไม่ได้ ที่รู้ว่าแตกฉาน คือ รู้จักดัดแปลงแก้ไขให้เป็นประโยชน์ในทางดีงามเข้ากันได้เหมาะสมเข้ากับตนและสิ่งแวดล้อม

แม้ได้รู้ถึงเช่นนั้นถ้ารู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาเดียว ส่วนวิชาอื่นงมแงไม่เอาใจใส่หรือไม่รู้เสียเลย อาจเป็นคนคับแคบมองไม่เห็นไกลและกว้างขวางออกไป เปรียบเหมือนคนขุดร่องลึก ยิ่งลึกเท่าไรตัวผู้ขุดก็ยิ่งจมลึกลงไปในร่องที่ขุด ไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่อยู่เหนือร่อง เพราะเหตุฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า “จงรู้วิชาซีพของท่านเถิด แต่ควรรู้อะไรบ้างในสิ่งอื่น”

เชี่ยวชาญเฉพาะวิชามากเกินไปทำให้ตาบอดและขาดความมีใจกว้างขวาง

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 11-14

11. ข้อใดควรเป็นข้อความที่ถูกต้งที่สุด (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- ก. จงรู้วิชาซีพของตนและสนใจวิชาอื่นด้วย
 - ข. จงเป็นผู้ที่มีความสนใจในโลกกว้าง
 - ค. จงเป็นผู้รอบรู้ในทุกทาง
 - ง. จงเป็นผู้ไม่เลือกอาชีพ
12. ความเป็นผู้รู้จักศึกษาจะทำให้เกิดผลดีอย่างไร (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ก. ทำให้มีความภาคภูมิใจ
 - ข. ทำให้มีคนนับหน้าถือตา
 - ค. ทำให้โลกกว้างขวางและมีความคิดกว้างไกล
 - ง. ทำให้ไม่ตกลงในร่องลึกซึ่งตัวเองซุดและจมลึกลงไปทุกที
13. หลักการของเรื่องนี้คืออะไร (การวิเคราะห์หลักการ)
- ก. มีความรู้ทุกอย่างทุกสาขา
 - ข. มีความรอบรู้ ไม่มีอะไรที่ไม่รู้
 - ค. รู้รักษาตัวรอดและสามารถช่วยผู้อื่นได้
 - ง. สามารถปรับสิ่งต่าง ๆ ให้เข้ากับตนเองและสิ่งแวดล้อม
14. การเป็นผู้มีความรู้เฉพาะอย่าง ตามความเห็นของผู้เขียนในที่นี้เป็นอย่างไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- ก. ทำให้ตาบอด
 - ข. ทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัว
 - ค. ความเป็นผู้รู้เฉพาะอย่างนั้น นับว่าเป็นผู้มีความรู้แตกฉาน
 - ง. ทำให้เป็นคนคับแคบ มองไม่เห็นสิ่งที่ไกลและกว้างขวางออกไป

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

ภัยในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยมีอยู่ทั่วไปหาความปลอดภัยอะไรไม่ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในมุ้ง หรือตามถนนหนทางก็มีโอกาสถูกปล้นจี้ได้ทั้งนั้น รวมทั้งอันตรายจากสิ่งแวดล้อมที่แทรกอยู่ตามที่ต่าง ๆ อีกมากมายสิ่งเหล่านี้อาจจะชินชาสำหรับคนไทยเราเพราะเราเผชิญภัยเหล่านี้อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน โดยปล่อยให้มันเป็นไปตามเรื่องของดวง ถ้าดวงดีก็อยู่ ดวงชวยก็ม้วย ชาวต่างชาติรู้สึกตติศัพท์ถึงอันตรายต่าง ๆ ของคนกรุงเทพฯ ดี เนื่องจากพวกเขาได้พบเจอกับเหล่านี้ประจำเหมือนกัน ทางสถานทูตของประเทศต่างจึงได้จัดทำคู่มือแจกให้ประชาชนของตนเองที่มาอยู่ในเมืองไทย ควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรจึงจะอยู่ได้อย่างปลอดภัย

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 15-16

15. สาเหตุสำคัญของเรื่องนี้คืออะไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)

- ก. กรุงเทพฯ มีภัยมาก
- ข. คนกรุงเทพฯ ชินกับภัย
- ค. ชาวต่างชาติกับภัยในกรุงเทพฯ
- ง. การอยู่ในกรุงเทพฯ อย่างปลอดภัย

16. กรุงเทพฯ ในความคิดของชาวต่างชาติเป็นอย่างไร (การวิเคราะห์หลักการ)

- ก. น่ากลัว
- ข. น่าเกลียด
- ค. น่ารังเกียจ
- ง. น่าเกรงขาม

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

น้ำในแม่น้ำและลำคลองต่าง ๆ มีความสำคัญในทางเกษตรกรรม การคมนาคม และการอุปโภคบริโภคของประชาชน โดยประชาชนจำนวนมากที่ไม่สามารถจะอาศัยน้ำประปาได้ จึงต้องใช้น้ำจากแม่น้ำ ลำคลอง สาเหตุใหญ่ที่ทำให้น้ำเสีย ก็คือ การขาดจิตสำนึกของประชาชนในการทิ้งขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมและจากบ้านเรือน ซึ่งถูกระบายลงสู่แม่น้ำลำคลองโดยตรงหรือโดยการผ่านทางท่อระบายน้ำ

การระบายสิ่งโสโครกต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดผลเสียหายหลายประการต่อคุณภาพของน้ำ สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่ลอยเน่าเหม็นอยู่ในลำน้ำ ให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และเป็นภาพที่ไม่น่าดู เชื่อโรคต่าง ๆ ในน้ำ เช่น ไทฟอยด์ ตับอักเสบบวม จะมีมากขึ้น น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ อาจจะทำให้น้ำมีความเป็นกรดต่างมากขึ้นกว่าระดับปกติ ทำให้เกิดสี เกิดความขุ่น หรือเกิดเป็นฟองลอยอยู่บนผิวน้ำ และสิ่งสำคัญที่สุด ก็คือ สารอินทรีย์ต่าง ๆ ในน้ำโสโครกที่ระบายลงสู่ลำน้ำจะทำให้ระดับของออกซิเจนที่ละลายอยู่ในน้ำลดลง ถ้าความเข้มข้นของสารอินทรีย์ในน้ำมีมากเกินไป ออกซิเจนในน้ำก็จะหมดไป ทำให้เกิดการเน่าเหม็น มีสีดำ เนื่องจากก๊าซซัลไฟด์เหมือนอย่างเราเห็นอยู่ทั่วไป ในคลองต่าง ๆ ในขณะนี้ตัวอย่างเช่น คลองภาษีเจริญ ในอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ออกซิเจนที่ละลายอยู่ในน้ำเป็นเครื่องวัดคุณภาพของน้ำสำคัญที่สุด เนื่องจากสัตว์น้ำต่าง ๆ ต้องอาศัยออกซิเจนในน้ำเพื่อดำรงชีวิต ปริมาณของออกซิเจนในลำน้ำนั้น ไม่ควรจะมีต่ำกว่า 4 มิลลิกรัมต่อลิตร ระดับของออกซิเจนในลำน้ำจะขึ้นอยู่กับปริมาณสารอินทรีย์ต่าง ๆ ในน้ำโสโครก ที่ถ่ายเทลงไป สภาพของชลศาสตร์ของลำน้ำอัตราการใช้ออกซิเจนโดยจุลชีพในน้ำ และอัตราการถ่ายเทออกซิเจนจากบรรยากาศ และแหล่งออกซิเจนอื่น ๆ สำหรับปริมาณน้ำโสโครกอันหนึ่ง ระดับของออกซิเจนจะลดลงต่ำสุดในฤดูร้อน เมื่ออุณหภูมิในน้ำสูงสุดและปริมาณน้ำ ที่ไหลในลำน้ำต่ำ

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 17-23

17. ลักษณะในข้อใดแสดงว่าน้ำเสีย (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- ก. น้ำเป็นฟอง
 - ข. น้ำมีสีต่างๆ
 - ค. มีออกซิเจนในน้ำน้อย
 - ง. มีความเป็นกรดต่างมาก
18. คำว่า “สารอินทรีย์” ในบทความนี้หมายถึงอะไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- ก. สิ่งปฏิภูลทั้งหลาย
 - ข. ก๊าซออกซิเจนในน้ำ
 - ค. สิ่งต่างๆ ที่ผสมอยู่ในน้ำ
 - ง. สิ่งที่ระบายจากโรงงานอุตสาหกรรม
19. บทความนี้เน้นเรื่องอะไร (การวิเคราะห์หลักการ)
- ก. สาเหตุที่ทำให้น้ำเสีย
 - ข. น้ำเสียทำให้เกิดโรคต่างๆ
 - ค. น้ำมีความจำเป็นต่อประชาชน
 - ง. สิ่งระบายจากโรงงานอุตสาหกรรม
20. การที่โรงงานอุตสาหกรรมระบายน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง ถือว่าเกิดจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ก. ความเคยชิน
 - ข. ความเห็นแก่ตัว
 - ค. ความขาดการศึกษา
 - ง. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
21. จากบทความนี้ ใครได้รับความเดือดร้อนเรื่องน้ำเสียมากที่สุด (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ก. ประชาชนเขตกรุงเทพมหานคร
 - ข. ผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม
 - ค. ผู้มีอาชีพจับปลาในแม่น้ำลำคลอง
 - ง. ประชาชนในจังหวัดเขตภาคกลาง

22. เราจะแก้ปัญหาเรื่องน้ำเสียให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร (การวิเคราะห์หลักการ)
- ขอความร่วมมือประชาชน
 - ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำ
 - ให้โรงงานอุตสาหกรรมกำจัดน้ำเสีย
 - การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน
23. จากบทความนี้ เราจะช่วยป้องกันไม่ให้น้ำเสียโดยยึดภาษีข้อใด (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- กั้นไว้ดีกว่าแก้
 - น้ำขึ้นให้รีบตัก
 - บัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่น
 - เวลาและกระแสน้ำไม่คอยใคร

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“ในเอกสารรายงานของตำรวจ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน มีทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เสพยาบ้าและสิ่งเสพติดประเภทต่าง ๆ จนเป็นเหตุก่อความวุ่นวาย เกิดการทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ ทั้งในและนอกสถานศึกษา สร้างปัญหาให้กับสังคม จึงเห็นว่าทุกส่วนที่เกี่ยวข้องควรหาทางช่วยกันควบคุมและแก้ไขอย่างจริงจัง”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 24-25

24. จากสถานการณ์ข้างต้นปัญหาที่สำคัญคืออะไร (การวิเคราะห์ความสำคัญ)
- การติดสิ่งเสพติด
 - การคบเพื่อนที่ไม่ดี
 - การทะเลาะวิวาทของนักเรียน
 - ความอยากรู้อยากลองของกลุ่มวัยรุ่น

25. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรรีใช้วิธีแก้ไขปัญหาให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร
(การวิเคราะห์หลักการ)
- ก. จับกลุ่มผู้ที่เสพสิ่งเสพติด
 - ข. แนะนำให้รู้จักการคบเพื่อนที่ดี
 - ค. ควบคุมและปราบปรามผู้ค้าสิ่งเสพติด
 - ง. นำกลุ่มวัยรุ่นที่เสพยาไปบำบัด อบรมคุณธรรมและจริยธรรม

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“หากเราสามารถจำกัดการใช้ไฟฟ้าของประชาชนให้อยู่ในอัตราปัจจุบันได้ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้น แต่การจำกัดการใช้ไฟฟ้าของประชาชนหมายความว่า ต้องหยุดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ หยุดการขยายระบบไฟฟ้าออกสู่ชนบท หยุดการปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชน และในที่สุดจะต้องวางแผนครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพจนไม่มีการเพิ่มของประชากร เพราะประชากรที่เกิดใหม่ย่อมต้องการใช้ไฟฟ้าเช่นเดียวกัน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย การจำกัดการใช้ไฟฟ้าของประชาชนย่อมทำไม่ได้ เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคม กล่าวคือ ปล่อยให้ประชาชนในชนบทซึ่งยังไม่มีไฟฟ้าใช้จะต้องอยู่ในยุคมืดต่อไปแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาคนว่างงานและปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 26-27

26. ควรรีใช้ข้อความตอนนี้สนับสนุนความเรียงเรื่องใด (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)
- ก. ปริมาณการใช้ไฟฟ้า
 - ข. ปัญหาเรื่องพลังไฟฟ้า
 - ค. ข้อเท็จจริงเรื่องการใช้ไฟฟ้า
 - ง. ความต้องการเพิ่มพลังไฟฟ้า

27. ข้อความตอนนี้อยู่ในลักษณะใด (การวิเคราะห์หลักการ)

- ก. ข้อวิจารณ์ให้ปฏิบัติตาม
- ข. ข้อสังเกตเพื่อช่วยวินิจฉัย
- ค. ข้อเท็จจริงเพื่อทบทวนนโยบาย
- ง. ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการพิจารณา

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“เพื่อพิจารณาจากอัตราความเจริญของประเทศไทยที่ปรากฏในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา และผลที่ตกอยู่กับคนส่วนใหญ่ ซึ่งร้อยละ 85 เป็นประชาชนชนบท ระบบเศรษฐกิจของเรายังไม่สามารถแจกแจงผลผลิตและบริการต่าง ๆ ออกไปให้มวลชนได้อย่างทั่วถึง ความรู้สึกคับข้องใจระหว่างคนเมืองหลวงและคนในชนบทนับวันจะเห็นห่างกันมากขึ้น คนในชนบทนี้กวาดภาพเอาเองว่า กรุงเทพฯ คือ ศูนย์กลางแห่งความเจริญของประเทศ”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 28-30

28. ผู้เขียนบทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นสิ่งใด (การวิเคราะห์ความสำคัญ)

- ก. คนในชนบทเข้าใจผิด ๆ
- ข. ผลการพัฒนาในรอบ 10 ปี
- ค. คนส่วนใหญ่มีรายได้ตกต่ำ
- ง. คนเมืองหลวงมีความสุขกว่าคนในชนบท

29. สาเหตุใดที่ทำให้คนในชนบทคิดว่ากรุงเทพฯ คือ ศูนย์กลางแห่งความเจริญคืออะไร (การวิเคราะห์ความสัมพันธ์)

- ก. มีความสะดวกและความสุขสบาย
- ข. มีผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการทุกสาขา
- ค. เป็นศูนย์กลางแห่งการค้าขาย
- ง. ประกอบอาชีพง่ายรายได้สูง

30. เหตุใดระบบเศรษฐกิจจึงไม่สามารถแจกแจงผลผลิตและบริการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง
(การวิเคราะห์หลักการ)
- ก. ศูนย์กลางความเจริญ
 - ข. ระบบเศรษฐกิจมีปัญหา
 - ค. ความล้มเหลวในการพัฒนา
 - ง. คุณภาพของคนในเมืองหลวงกับชนบท

แบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้ใช้เพื่อวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียน
2. ให้นักเรียนเขียน ชื่อ-นามสกุล เลขที่ ชั้น และโรงเรียน ลงในกระดาษคำตอบ

ให้ชัดเจน

3. ลักษณะข้อสอบเป็นปรนัยแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
4. ให้นักเรียนอ่านคำถามแต่ละข้อให้เข้าใจ เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวจากตัวเลือก ก. ข. ค. หรือ ง. โดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ เช่น ถ้านักเรียนเลือกตอบตัวเลือก ข. ให้ปฏิบัติดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง
00.		X		

กรณีเปลี่ยนแปลงคำตอบให้นักเรียนทำเครื่องหมาย = ทับลงรอยเดิมก่อนทุกครั้ง แล้วจึงขีดคำตอบใหม่ ดังนี้

ข้อ	ก	ข	ค	ง
00.		X		X

5. อย่าขีดเขียนตัวอักษรหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบฉบับนี้
6. เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้นักเรียนนำแบบทดสอบพร้อมกระดาษคำตอบส่งคืนครูผู้ดำเนินการสอบ
7. ถ้านักเรียนมีข้อสงสัยในการทำแบบทดสอบ ให้ยกมือถามครูผู้ดำเนินการสอบ

1. ข้อใดขาดมารยาทในการสื่อสาร(การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
 - ก. เมื่อกลับถึงบ้านเจนนจิราสวัสดิ์คุณยาย
 - ข. คุณยายถามว่า “เจนนจิราเพิ่งกลับหรือลูก”
 - ค. เจนนจิราพยักหน้ารับและเดินไปเก็บกระเป๋านักเรียน
 - ง. เจนนจิราหยิบสมุดรายงานผลการเรียนมาให้คุณยายและยื่นอมยิ้มอยู่

ให้นักเรียนอ่านบทสนทนาต่อไปนี้

“พวกเราทำโครงการสิ่งแวดล้อมกันแทบตาย ส่วนเธอไม่เคยช่วยทำอะไรเลย พองานเสร็จแล้วเธอจะมาขอใส่ชื่อทำงานกลุ่มเดียวกับพวกเราได้อย่างไร”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 2

2. จากข้อความข้างต้นนักเรียนเห็นว่าสอดคล้องกับสำนวนใด(การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
 - ก. เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
 - ข. จับปลาสองมือ
 - ค. น้ำขึ้นให้รีบตัก
 - ง. ซุบมือเปิบ

3. ฮาร์ทพูดว่า “แม่ครับ เข้านี้ขอกาแฟกับขนมปังเหมือนทุกวันก็พอแล้ว ต้องรีบไปทำงาน”

ถ้านักเรียนเป็นแม่จะพูดกับฮาร์ทว่าอย่างไร (การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)

 - ก. แม่เตรียมน้ำเต้าหู้ปาตองโกไว้ให้แล้ว
 - ข. กว่าจะถึงมือกลางวันก็อีกหลายชั่วโมง
 - ค. ถ้าหนูตื่นให้เร็วกว่านี้หน่อยก็จะมีเวลากินข้าว
 - ง. กินอาหารครบห้าหมู่ แล้วออกกำลังกายก็ทำให้สุขภาพดีได้

4. ผู้อำนวยการโรงเรียนให้นักเรียนไปเชิญคุณครูสมภาพมาพบที่ห้อง นักเรียนต้องใช้คำพูดอย่างไรจึงจะเหมาะสม (การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
- ก. คุณครูครับผู้อำนวยการเชิญคุณครูไปพบที่ห้องครับ
- ข. คุณครูครับผู้อำนวยการเรียกคุณครูพบที่ห้องด้วยครับ
- ค. คุณครูครับ ผู้อำนวยการเชิญคุณครูไปพบที่ห้องตอนนี้ครับ
- ง. คุณครูครับ ผู้อำนวยการเชิญคุณครูไปพบที่ห้องท่านด้วยครับ

ให้นักเรียนอ่านบทสนทนาต่อไปนี้

“ผมไม่ใช่คนเก่งหรือคนดีนัก ผมเป็นเพียงคนที่รู้ว่า เมื่อตนเองยืนอยู่ตรงจุดไหนต้องทำหน้าที่ตรงจุดนั้นให้ดีที่สุด ทั้ง ๆ ที่ดีที่สุดของผมอาจจะไม่เท่าที่ใคร ๆหวังไว้ หากแต่ผมก็รู้ว่าผมทำได้เท่านี้ ผมก็ยังเียง เพราะขาดประสบการณ์”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 5

5. จากข้อความดังกล่าว ถ้านักเรียนเป็นผู้พูดนักเรียนต้องการสิ่งใด (การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
- ก. โอกาส
- ข. ประสบการณ์
- ค. ความช่วยเหลือ
- ง. ความเห็นอกเห็นใจ
6. คำตอบในข้อใดเหมาะสมกับบทสนทนาดังต่อไปนี้ “โอม ดีใจด้วยนะ ปีนี้เธอได้รางวัลทูตสิ่งแวดล้อมดีเด่นอีกแล้ว” (การเจรจาต่อรอง)
- ก. ขอบใจนะ รางวัลนี้ใคร ๆ ก็ต้องการ
- ข. ขอบใจนะ ฉันก็ดีใจมากที่ได้รับรางวัลนี้อีก
- ค. ขอบใจนะ ฉันก็คิดว่าปีหน้ารางวัลคงเป็นของเธอ
- ง. ขอบใจนะ ฉันก็คิดว่าปีหน้าเธอก็น่าจะได้รางวัลนี้มากกว่านะ

ให้นักเรียนอ่านบทสนทนาต่อไปนี้

แม่ค้าผัก : “นี่เธอ ! เมื่อวานนี้ฉันไปซื้อปลาของคุณ 1 กิโล แต่พอลับไปชั่งได้ 8 ชีดเอง”
 แม่ค้าปลา : “ไม่ใช่ความผิดของฉัน เพราะฉันใช้ผักกาดขาว 1 กิโล ที่ซื้อจากร้านเธอ
 มาแทนลูกตุ้มตาชั่ง”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 7

7. ข้อใด **ไม่** สัมพันธ์กับข้อความข้างต้น (การเจรจาต่อรอง)

- ก. จุดได้ต่ำตอ
- ข. เกลือจิ้มเกลือ
- ค. ขนมนผสมน้ำยา
- ง. ไม้เห็นตีนงู งูเห็นนมไม้

8. จากข้อความดังต่อไปนี้ “คนเคยคบกันมาประสาเพื่อน กับคิดเฉือนเชือดกันกระนั้นหรือเป็น
 เจ้าถ้อยร้อยความตามเสียงลือ ให้เสียชื่อเพื่อนทำร้ายยับยั้ง” พฤติกรรมของเพื่อนตรงกับข้อใด
 (การเจรจาต่อรอง)

- ก. เพื่อนหูเบา
- ข. เพื่อนไม่จริงใจ
- ค. เพื่อนพูดใส่ร้าย
- ง. เพื่อนชอบนินทา

ให้นักเรียนอ่านบทสนทนาต่อไปนี้

“ในปีที่ผ่านมาได้มีนักท่องเที่ยวจากต่างชาตินำเงินเข้ามาใช้จ่ายในประเทศไทย ประมาณ
 170,000 ล้านบาท เกือบเท่ากับเงินที่คนไทยนำไปใช้ท่องเที่ยวในต่างประเทศในปีเดียวกัน
 เพียงแต่เขามาเที่ยวบ้านเรา 5 ล้านคน แต่ที่เราไปเที่ยวบ้านเขาเกือบ 2 ล้านคนเท่านั้นเอง”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 9

9. จากข้อความข้างต้นผู้เขียนมีวัตถุประสงค์อย่างไร (การเจรจาต่อรอง)
- เสียชีวิต
 - ผิดคาด
 - ตำหนิ
 - ประชิด
10. “นพคุณตะโกนบอกนพรัตน์ที่ยืนหลังนพสิทธิ์ว่า ให้ถอยรถออกจากหน้าสวนหย่อม เพราะขวางทางเดิน” พฤติกรรมของนพคุณในกรณีนี้เป็นอย่างไร (การเจรจาต่อรอง)
- เอื้อเฟื้อ
 - เป็นกันเอง
 - ขาดมารยาท
 - ขาดคุณธรรม
11. ข้อใดสื่อความหมายได้ชัดเจนที่สุด (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- วันนี้ฉันจะไปกินข้าวด้วย เตรียมอาหารไว้นะ
 - วันที่ 14 กรกฎาคมนี้ เรานัดเพื่อนไว้ เวลา 9 โมงตรง
 - วันอาทิตย์ที่ 7 ธันวาคม การไฟฟ้าจังหวัดสมุทรสาครจะดับไฟ ตั้งแต่ 7.00 น.
 - วันที่ 11 พฤษภาคมนี้ เวลาบ่ายโมง พายุฤดูร้อนเคลื่อนตัวเข้าทางภาคตะวันออกเฉียง
12. ผู้ที่ใช้คำพูดได้เหมาะสมมากที่สุดคือใคร (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- เรื่องซักจะไปกินใหญ่แล้ว ขอให้พูดตรงประเด็นหน่อย
 - คุณธีระช่วยแสดงความคิดเห็นบ้าง นั่งเงียบอยู่นานแล้ว
 - ผมคิดว่าคุณพรพรรณกรุณาพูดดังหน่อย จะได้ยินกันทุกคน
 - ดิฉันขอให้ที่ประชุมพิจารณาบททวนเรื่องการกำจัดน้ำเสียของชุมชนอีกครั้ง
13. ข้อความใดต่อไปนี้น่าเชื่อถือที่สุด (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- การกินอาหารอร่อยทำให้สดชื่น
 - การดื่มนมทำให้ร่างกายแข็งแรง
 - การลดน้ำหนักทำให้ปราศจากโรคภัย
 - การออกกำลังกายทำให้ชีวิตมีความสุข

14. ลักษณะการพูดชวนเชื่อที่ใช้ได้ดีที่สุด คือข้อใด (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- ก. กนกอร : ฉันว่าเสื้อผ้านี้ถูกกว่าร้านอื่น
 - ข. กนกกร : คุณคะ ผ้านี้ใช้มานานหลายปีแล้ว สียังสดอยู่เลย
 - ค. กนกกานต์: ใคร ๆ ต่างก็หันมานิยมใช้ผ้าของเราเพราะมีคุณภาพ
 - ง. กนกกลดา: บุคคลที่มีชื่อเสียงในจังหวัดนี้ใช้เสื้อผ้าของเราทั้งนั้น
15. “บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น” เป็นสำนวนที่ควรยึดถือสำหรับการสนทนาในข้อใด (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- ก. การแนะนำคู่สนทนาให้รู้จักกันก่อนเริ่มสนทนา
 - ข. การปฏิเสธคำเชิญชวนหรือข้อเสนอของคู่สนทนา
 - ค. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการสนทนา
 - ง. การจบการสนทนาและขอโอกาสที่จะสนทนาในครั้งต่อไป

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

เวลาประมาณ 10.30 น. นักเรียนคนหนึ่งหยุดยืนห่างจากยามรักษาการณ์ที่แต่งตัวสุภาพ แล้วพูดกับยามด้วยน้ำเสียงสุภาพว่า

“ยามครับ ผมต้องการเข้าไปเยี่ยมพี่ชายที่ทำงานอยู่ที่นี่เพื่อบอกข่าวจากที่บ้านผม ขออนุญาตเข้าไปได้หรือไม่ครับ”

(1) ยามรักษาการณ์วางสีหน้าปกติ ก้มหน้านิดหนึ่ง มองดูหน้านักเรียนผู้นั้นแล้วพูดซ้ำ ๆ พอได้ยินชัดเจน

“ขอบัตรประจำตัวประชาชนแลกกับบัตรผ่านเข้าออกก่อน หากบัตรต้องออกประตูทางนี้ละครับ เราบัตรผ่านใบนี้มาแลกบัตรประจำตัวประชาชนคืน”

(2) “ได้ครับ นี่รับบัตรประจำตัวประชาชน” นักเรียนพูดอย่างโล่งใจ ยิ้มนิด ๆ พูดต่อด้วยน้ำเสียงขอร้องว่า “ห้องพยาบาลอยู่ไหนครับ ช่วยชี้ทางให้ผมหน่อยได้ไหมครับ”

“คุณเดินตรงไปตามถนนสายนี้แหละ แล้วเลี้ยวขึ้นบันไดตึกหลังแรกทางขวามือ ห้องพยาบาลอยู่ชั้นล่าง มีป้ายบอกไว้ชัดเจน”

“ขอบคุณครับ” กล่าวแล้วนักเรียนผู้นั้นเดินจากไปด้วยความมั่นใจ

“ไม่เป็นไรครับ” ยามลากเสียงยาว รู้สึกสบายใจ เด็กคนนี้ฟังอะไรแล้วเข้าใจได้เร็วดี

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 16-17

16. จากสถานการณ์ข้างต้น ข้อความในหมายเลข (1) แสดงเจตนาของผู้พูดอย่างไร
(การใช้ ถ้อยทอดความคิด)
- แสดงความตกใจ
 - แสดงความเต็มใจ
 - แสดงความไม่พอใจ
 - แสดงความไม่เต็มใจ
17. จากสถานการณ์ข้างต้น ข้อความในหมายเลข (2) แสดงอารมณ์ของผู้พูดอย่างไร
(การใช้ ภาษาถ้อยทอดความคิด)
- แสดงการข่มขู่
 - แสดงความลึงเล
 - แสดงความสุภาพ
 - แสดงความไม่แน่ใจ
18. การเขียนจะต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง เพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้อ่านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
(การใช้ภาษาถ้อยทอดความคิด)
- เพศ วัย และระดับความรู้
 - ลักษณะและวิธีการเขียน
 - จุดมุ่งหมายของการเขียน
 - การใช้ภาษาที่สุภาพ

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“ทางเดินที่เป็นไม้แผ่นเดียวเก่า ๆ ผมขยวบยาบอยู่บนดินที่เฉอะแฉะไปด้วยน้ำครำ
ทอดผ่าน และไปสู่อบ้านที่มีหลังคาแออัด มีฝาเป็นกระดาษจากกล่องผงซักฟอกบ้าง
พลาสติกใสที่นำมาเย็บต่อกันเป็นผืนบ้างบางครั้งจะเย็บพะยาบไปตามแรงลม”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 19-20

19. ข้อความตอนนี้จงใจให้ผู้อ่านเห็นภาพในแง่ใด (การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
- ความยากจน
 - ความสกปรก
 - ความมั่งคั่ง
 - ความไม่เป็นระเบียบ
20. ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดความรู้สึกอย่างไร (การใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด)
- หดหู่ใจ
 - สมเพช
 - สงสาร
 - ความเห็นอกเห็นใจ
21. “จะไปซื้อของอย่างลืมหูลืมตาถุงผ้าสำหรับใส่ของไปด้วยจะได้ไม่ต้องใช้ถุงพลาสติก เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน” คำพูดข้อใดไม่สัมพันธ์กับข้อความข้างต้น (การเจรจาต่อรอง)
- ถ้าทุกคนคิดได้แบบนี้ก็จะช่วยลดปัญหาโลกร้อนได้
 - ถุงพลาสติกเดี๋ยวนี้สีสวยๆลายสวยๆมีให้เลือกมากมาย
 - ถ้าซื้อของมาก ๆ ก็คงต้องใช้ถุงพลาสติกบ้างถุงผ้าไม่พอหรอก
 - ถุงพลาสติกเป็นขยะที่ย่อยยากนานไปก็จะเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม
22. “ฟังอาศัยหู รู้อาศัยจิต จิตอย่าล่องลอย” สำนวนใดมีลักษณะตรงข้ามกับข้อความนี้ (การเจรจาต่อรอง)
- ฟังหูไว้หู
 - ฟังความข้างเดียว
 - เข้าหูซ้ายทะลุหูขวา
 - ฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด

23. ข้อใดสร้างความพอใจให้แก่ผู้ฟังมากที่สุด (การเจรจาต่อรอง)
- สอบคราวนี้ได้ที 1 ด้วย เก่งจังนะครับ
 - ยินดีด้วยนะครับที่สอบได้ที่ 1 เก่งจังครับ
 - คราวนี้เก่งจังนะครับ สอบได้ที่ 1 ยินดีด้วยนะครับ
 - โอ้โฮ! สอบได้ที่ 1 เชียว เก่งจังครับ ไม่น่าเชื่อเลย
24. ตำรวจพบชายคนหนึ่งซึ่งมีอาการเครียดอย่างเห็นได้ชัดกำลังปั่นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ข้างทางถ้านักเรียนเป็นตำรวจคนนั้นควรจะใช้คำพูดอย่างไรจึงจะเหมาะสม (การเจรจาต่อรอง)
- ลงมาเถอะ เดี่ยวจะเป็นอันตราย
 - ลงมาเถอะมีอะไรมาคุยกันข้างล่าง
 - ลงมาเถอะมีปัญหาอะไรทางบ้านให้อภัยแล้ว
 - ลงมาเถอะ มีอะไรค่อย ๆ พูดกันแม่คุณเป็นห่วงนะ

ให้นักเรียนอ่านบทสนทนาต่อไปนี้

“ต่อไปคุณจะต้องสวมหมวกกันน็อคทุกครั้งเมื่อขับรถมอเตอร์ไซด์ ผมขอบอกคุณไว้ เพราะถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้นจะทำให้หนักกลายเป็นเบาได้ คุณโปรดเข้าใจด้วย นี่ถือเป็นครั้งแรก ผมยังไม่ปรับคุณ”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 25

25. จากข้อความข้างต้นเป็นลักษณะการพูดแบบใด (การเจรจาต่อรอง)
- อธิบาย
 - สั่งสอน
 - แนะนำ
 - ตักเตือน

26. ในการสื่อสารนักเรียนจะต้องวิเคราะห์สิ่งใดบ้าง เพื่อให้สามารถเลือกเรื่องและภาษาที่ใช้ได้ถูกต้อง (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- การใช้ภาษาสุภาพ
 - จุดมุ่งหมายในการพูด
 - ลักษณะและวิธีการพูด
 - เพศ วัย ระดับความรู้ของผู้อื่น
27. “ในชั่วโมงสังคมศึกษา นักเรียนที่ออกมารายงานข่าวปัญหาขยะในเขตชุมชนเมืองมักจะรายงานได้ไม่สู้ตรงกับเนื้อหาที่ได้จัดเตรียมมาเป็นอย่างดีถึงกับขัดและแย้งกันพูดก็มี ทำให้ผู้ฟังยากที่จะตัดสินใจได้ว่าสิ่งที่ถูกต้องคืออะไร” จากสถานการณ์ข้างต้น อุปสรรคของการสื่อสารดังกล่าวคืออะไร (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- สาร
 - ผู้รับสาร
 - ผู้ส่งสาร
 - ผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“นักเรียนกำลังอ่านประกาศหน้าห้องประชาสัมพันธ์ เรื่อง การหยุดเรียนของโรงเรียนเนื่อง จากทางโรงเรียนมีกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมในโครงการรักษ์...ภาษีเจริญ ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ลงนาม”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 28

28. จากข้อความข้างต้นข้อใดกล่าวถูกต้องว่า ใครคือผู้ส่งสาร-ใครคือผู้รับสาร-สื่อคืออะไร-สารคืออะไร (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- ผู้อำนวยการโรงเรียน-นักเรียน-ประกาศนียบัตร-เรื่องการหยุดเรียน
 - นักเรียน-ผู้อำนวยการโรงเรียน-ประกาศนียบัตร-เรื่องการหยุดเรียน
 - นักเรียน-ผู้อำนวยการโรงเรียน-เรื่องการหยุดเรียน-ประกาศนียบัตร
 - ผู้อำนวยการโรงเรียน-นักเรียน-เรื่องการหยุดเรียน-ประกาศนียบัตร

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้

“ทุกครั้งที่โรงเรียนเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในห้องประชุม ปัญหาเกี่ยวกับระบบเสียงเกิดขึ้นเสมอ ๆ มีเสียงต่อว่าอีกทีทุกครั้งไป จนคุณครูบางคนต้องลุกขึ้นยื่นสิ่งให้หยุดส่งเสียง แต่ก็ไม่วายจะมีเสียงดังเพิ่มพูนขึ้นมาอีก แม้ระบบเสียงจะใช้งานได้ดังเดิม เสียงพูดค่อยจ่อแจ้ก ก็ยังได้ยินอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน ทั้งที่วิทยากรได้บรรยายต่อเนื่องไปแล้ว”

นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อ 29

29. จากสถานการณ์ข้างต้นวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการสื่อสารทำได้อย่างไร (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- เลือก ปรับใช้เวลาให้เหมาะสม
 - รีบแก้ไขให้อยู่ในสภาพปกติ
 - ศึกษาและหาประสบการณ์
 - เปลี่ยนวิธีการนำเสนอสาร
30. ถ้านักเรียนฟังข่าวใดข่าวหนึ่งก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ จะพิจารณาจากสิ่งใด (การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร)
- หลักฐานที่ผู้ประกาศข่าวอ้างอิง
 - กิริยาท่าทางของผู้ประกาศข่าว
 - วิสัยทัศน์และคุณวุฒิของผู้ประกาศข่าว
 - ความคล่องแคล่วของผู้ประกาศข่าว

ภาคผนวก ง

- สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสารก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ด้วยค่าคะแนนที (t -test)
- ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสารกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
- ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
- ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ มีสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยใช้สูตรดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนสมาชิกทั้งหมด

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

$$\text{สูตร} \quad SD = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	x	แทน	คะแนนของนักเรียนแต่ละคน

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 ค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน ค่าดัชนีความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เรียนในด้านข้อคำถามกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร ตามวิธีการของ Rowinelli and Hambleton เป็นรายข้อโดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\text{สูตร} \quad IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 ค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด,

2545)

$$\text{สูตร} \quad p = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	p	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบข้อนั้นทั้งหมด

2.3 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด,

2545)

$$\text{สูตร} \quad r = \frac{R_U - R_L}{\frac{N}{2}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	R_U	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

2.4 ค่าความเชื่อมั่น r_{tt} ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson

ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ
	q	แทน	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ คือ $1 - p$
	s_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารก่อนเรียน-หลังเรียนของกลุ่มทดลอง (*t*-test for dependent) โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชมศรีสะอาด, 2545, หน้า 112)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียน-หลังเรียน
	D	แทน	ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน
	N	แทน	จำนวนนักเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนเรียน-หลังเรียน
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของผลต่างกำลังสองของคะแนนก่อนเรียน-หลังเรียน
	$(\sum D)^2$	แทน	ยกกำลังสองของผลรวมของผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน

3.2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (One Sample *t*-test) โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{\frac{S}{\sqrt{n}}}; \quad df = n - 1$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ
	\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
	μ_0	แทน	ค่าคงที่ที่ใช้ในการทดสอบ
	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
	n	แทน	จำนวนผู้เรียน (กลุ่มทดลอง)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยค่าคะแนนที่ (*t*-test)

***t*-Test: Paired Two Sample for Means**

	ก่อนเรียน	หลังเรียน
Mean	19.03	25.87
Variance	33.14	3.29
Observations	30.00	30.00
Pearson Correlation	0.82	
Hypothesized Mean Difference	0.00	
<i>df</i>	29.00	
t Stat	-8.52	
P(T<=t) one-tail	0.00	
t Critical one-tail	1.70	
P(T<=t) two-tail	0.00	
t Critical two-tail	2.05	

หมายเหตุ: การคำนวณหาค่า *t*-test ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2013

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร
ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยค่าคะแนนที่ (*t*-test)

***t*-Test: Paired Two Sample for Means**

	ก่อนเรียน	หลังเรียน
Mean	18.67	26.23
Variance	18.64	3.15
Observations	30.00	30.00
Pearson Correlation	0.71	
Hypothesized Mean Difference	0.00	
<i>df</i>	29.00	
t Stat	-12.57	
P(T<=t) one-tail	0.00	
t Critical one-tail	1.70	
P(T<=t) two-tail	0.00	
t Critical two-tail	2.05	

หมายเหตุ: การคำนวณหาค่า *t*-test ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2013

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

t-Test: One-Sample

	หลังเรียน
Mean	25.87
Variance	3.29
Observations	30.00
Hypothesized Mean Difference	22.50
<i>df</i>	29.00
t Stat	10.16
P(T<=t) one-tail	0.00
t Critical one-tail	1.70
P(T<=t) two-tail	0.00
t Critical two-tail	2.05

หมายเหตุ: การคำนวณหาค่า *t*-test ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2013

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนวัดความสามารถในการสื่อสาร
กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

t-Test: One-Sample

	หลังเรียน
Mean	26.23
Variance	3.15
Observations	30.00
Hypothesized Mean Difference	22.50
<i>df</i>	29.00
t Stat	11.52
P(T<=t) one-tail	0.00
t Critical one-tail	1.70
P(T<=t) two-tail	0.00
t Critical two-tail	2.05

หมายเหตุ: การคำนวณหาค่า *t*-test ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel 2013

ตารางที่ 7 ค่าวิกฤตของการแจกแจงแบบ t

df	0.1	0.05	0.025	0.02	0.015	0.01	0.005	0.0025	0.0025	One-tail
	0.2	0.1	0.05	0.04	0.03	0.02	0.01	0.005	0.005	Two-tail
1	3.0777	6.3137	12.7062	15.8945	21.2051	31.821	63.6559	127.3211	636.35776	
2	1.8856	2.9200	4.3027	4.8487	5.6428	6.9645	9.9250	14.0892	31.5998	
3	1.6377	2.3534	3.1824	3.4819	3.8961	4.5407	5.8408	7.4532	12.9244	
4	1.5332	2.1318	2.7765	2.9985	3.2976	3.7469	4.6041	5.5975	8.6101	
5	1.4759	2.0150	2.5706	2.7565	3.0029	3.3649	4.0321	4.7733	6.8685	
6	1.4398	1.9432	2.4469	2.6122	2.8289	3.1427	3.7074	4.3168	5.9587	
7	1.4149	1.8946	2.3646	2.5168	2.7146	2.9979	3.4995	4.0294	5.4081	
8	1.3968	1.8595	2.3060	2.4490	2.6338	2.8965	3.3554	3.8325	5.0414	
9	1.3830	1.8331	2.2622	2.3984	2.5738	2.8214	3.2498	3.6896	4.7809	
10	1.3722	1.8125	2.2281	2.3593	2.5275	2.7638	3.1693	3.5814	4.5868	
11	1.3634	1.7959	2.2010	2.3281	2.4907	2.7181	3.1058	3.4966	4.4369	
12	1.3562	1.7823	2.1788	2.3027	2.4607	2.6810	3.0545	3.4284	4.3178	
13	1.3502	1.7709	2.1604	2.2816	2.4358	2.6503	3.0123	3.3725	4.2209	
14	1.3450	1.7613	2.1448	2.2638	2.4149	2.6245	2.9768	3.3257	4.2209	
15	1.3406	1.7531	2.1315	2.2485	2.3970	2.6025	2.9467	3.2860	4.1403	
16	1.3368	1.7459	2.1199	2.2354	2.3815	2.5835	2.9208	3.2520	4.0728	
17	1.3334	1.7396	2.1098	2.2238	2.3681	2.5669	2.8982	3.2224	4.0149	
18	1.3304	1.7341	2.1009	2.2137	2.3562	2.5524	2.8784	3.1966	3.9651	
19	1.3277	1.7291	2.0930	2.2047	2.3457	2.5395	2.8609	3.1737	3.9217	
20	1.3253	1.7247	2.0860	2.1967	2.3362	2.5280	2.8453	3.1534	3.8833	
21	1.3232	1.7207	2.0796	2.1894	2.3278	2.5176	2.8314	3.1352	3.8496	
22	1.3212	1.7171	2.0739	2.1829	2.3202	2.5083	2.8188	3.1188	3.8193	
23	1.3195	1.7139	2.0687	2.1770	2.3132	2.4999	2.8073	3.1040	3.8193	
24	1.3178	1.7109	2.0639	2.1715	2.3069	2.4922	2.7970	3.0905	3.7922	
25	1.3163	1.7081	2.0595	2.1666	2.3011	2.4851	2.7874	3.0782	3.7676	
26	1.3150	1.7056	2.0555	2.1620	2.2958	2.4786	2.7787	3.0669	3.7454	
27	1.3137	1.7033	2.0518	2.1578	2.2909	2.4727	2.7707	3.0565	3.7251	
28	1.3125	1.7011	2.0484	2.1539	2.2864	2.4671	2.7633	3.0470	3.7067	
29	1.3114	1.6991	2.0452	2.1503	2.2822	2.4620	2.7564	3.0380	3.6895	
30	1.3104	1.6973	2.0423	2.1470	2.2783	2.4573	2.7500	3.0298	3.6595	
31	1.3095	1.6955	2.0395	2.1438	2.2746	2.4528	2.7440	3.0221	3.6460	
32	1.3086	1.6939	2.0369	2.1409	2.2712	2.4487	2.7385	3.0149	3.6218	
33	1.3077	1.6924	2.0345	2.1382	2.2680	2.4448	2.7333	3.0082	3.6109	
34	1.3070	1.6909	2.0322	2.1356	2.2650	2.4411	2.7284	3.0020	3.6007	
35	1.3062	1.6896	2.0301	2.1332	2.2622	2.4377	2.7238	2.9961	3.5911	

ตารางที่ 8 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา ระหว่าง
ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา
ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 คน

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ระหว่างความคิดเห็น
ของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	0	+1	+1	+1	.80	ใช้ได้

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 คน

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	+1	0	+1	0	+1	.60	ใช้ได้

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
21	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้

ตารางที่ 12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร
ระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิระหว่างความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 คน

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อ	ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
21	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	0	+1	.80	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 13 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (จำนวน 30 ข้อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.52	.57	16	.63	.47
2	.50	.53	17	.53	.67
3	.67	.40	18	.57	.53
4	.45	.43	19	.63	.47
5	.60	.53	20	.58	.50
6	.55	.50	21	.50	.53
7	.60	.60	22	.52	.57
8	.57	.53	23	.52	.50
9	.58	.43	24	.68	.43
10	.55	.37	25	.45	.43
11	.58	.50	26	.50	.47
12	.48	.43	27	.43	.53
13	.63	.60	28	.52	.50
14	.60	.60	29	.53	.53
15	.50	.60	30	.55	.50

ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้งฉบับ เท่ากับ .91

ตารางที่ 14 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสาร (จำนวน 30 ข้อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	.42	.50	16	.63	.47
2	.58	.57	17	.58	.63
3	.43	.40	18	.63	.47
4	.60	.47	19	.63	.53
5	.50	.47	20	.60	.40
6	.67	.53	21	.50	.40
7	.48	.43	22	.57	.53
8	.50	.40	23	.57	.40
9	.47	.40	24	.55	.43
10	.58	.43	25	.43	.40
11	.65	.43	26	.60	.40
12	.53	.40	27	.55	.43
13	.65	.50	28	.55	.63
14	.63	.47	29	.63	.47
15	.57	.60	30	.53	.40

ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสื่อสารทั้งฉบับ เท่ากับ .89

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายอุเทน วางหา
วัน เดือน ปีเกิด	27 มกราคม พ.ศ. 2519
สถานที่เกิด	อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	443/ 67 ถนนเทศบาล 3 ซอย 2 หมู่ 5 ตำบลตลาดกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 74110
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2548-2555	ครู คศ.1 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทสรราชวิทยาลัย) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	ครู คศ.2 โรงเรียนเทศบาลวัดดอนไก่อดี (สังวรจันทสรราชวิทยาลัย) สังกัดเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) สถาบันราชภัฏลำปาง
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2552	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2560	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยบูรพา
รางวัลหรือทุนการศึกษา	
พ.ศ. 2559	ทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ครั้งที่ 2 ปีงบประมาณ 2559